

**Smjernice Komisije o isključenju iz primjene člana 101. Ugovora o funkcionisanju
Evropske unije za sporazume o održivosti poljoprivrednih proizvođača na osnovu člana
210a Uredbe (EU) br. 1308/2013**

(C/2023/1446)

Sadržaj

1. Uvod	3
1.1. Opšti kontekst	3
1.1.1. Kontekst politike	3
1.1.2. Isključenje iz primjene člana 101. stava 1. UFEU-a uvedeno članom 210a	4
1.2. Pravni okvir isključenja	5
1.2.1. Član 210a primjenjuje se samo na sporazume o održivosti kojima se ograničava konkurencija	5
1.2.2. Na sporazume o održivosti kojima se ograničava konkurencija i koji ne ispunjavaju uslove iz člana 210a mogu se primijeniti druga pravila	5
1.3. Svrha i područje primjene smjernica	6
2. Lično područje primjene i proizvodi obuhvaćeni članom 210a	6
2.1. Definicija poduzetnika i sporazuma o održivosti na osnovu člana 210a	6
2.2. Lično područje primjene člana 210a	7
2.3. Proizvodi obuhvaćeni područjem primjene člana 210a	11
3. Materijalno područje primjene člana 210a	11
3.1. Ciljevi održivosti na osnovu člana 210a	12
3.2. Standardi održivosti koji se primjenjuju na osnovu člana 210a	14
3.2.1. Sporazumom o održivosti mora se utvrditi standard održivosti koji se odnosi na cilj održivosti	14
3.2.2. Standardi održivosti trebali bi dovesti do mjerljivih i opipljivih rezultata ili, ako to nije moguće, rezultata koji se mogu posmatrati i opisati.	14
3.2.3. Standardi održivosti moraju biti viši od relevantnog obaveznog standarda	15

4. Ograničenja konkurencije	17
4.1. Šta je ograničenje konkurencije?	17
4.2. Šta nije ograničenje konkurencije?	18
5. Neophodnost iz člana 210a	19
5.1. Uvod	19
5.2. Pojam neophodnosti	20
5.3. Korak 1. – Neophodnost sporazuma o održivosti	21
5.3.1. Može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?	23
5.3.2. Neophodnost odredbi sporazuma o održivosti	25
5.4. Korak 2. – Neophodnost ograničenja konkurencije	27
5.4.1. Priroda ograničenja	28
5.4.2. Intenzitet ograničenja	29
5.5. Primjeri primjene testa neophodnosti	32
6. Vremensko područje primjene člana 210a	36
6.1. Sporazumi o održivosti zaključeni prije objave smjernica	36
6.2. Viša sila	36
6.3. Prelazni period	37
6.4. Nepostizanje standarda	37
6.5. Neprekidno i trajno preispitivanje neophodnosti	38
6.5.1. U kojim je slučajevima vjerovatno da uslov neophodnosti više nije ispunjen?	38
6.5.2. Koje su opcije strana kad se ograničenja više ne smatraju neophodnim?	40
7. Sistem donošenja mišljenja na osnovu člana 210a stava 6.	40
7.1. Podnosioci zahtjeva	40
7.2. Sadržaj zahtjeva	41
7.3. Ocjena Komisije i sadržaj mišljenja	41
7.4. Rok za donošenje mišljenja	42

7.5. Promjena okolnosti nakon donošenja mišljenja	42
7.6. Učinci mišljenja	43
8. Ex post intervencija nacionalnih tijela za zaštitu konkurencije i Komisije na osnovu člana 210a stava 7.	43
8.1. Ugroženi su ciljevi ZPP-a	43
8.2. Isključivanje konkurencije	45
8.3. Postupovni aspekti	46
9. Teret dokazivanja ispunjavanja uslova iz člana 210a	47
Prilog A – Dijagram toka ocjenjivanja na osnovu člana 210a	48
Prilog B – Dijagram toka ocjenjivanja u okviru testa neophodnosti	49
Prilog C – Pojmovnik	50
Prilog D – Član 210a Uredbe (EU) br. 1308/2013 – Vertikalne i horizontalne inicijative za održivost	52
Prilog E – Primjeri ograničenja konkurencije	53
1. Ograničenja koja se odnose na cijenu	53
2. Ograničenja koja se odnose na nivo proizvodnje	54
3. Ograničenja koja se odnose na ulazne materijale	54
4. Ograničenja koja se odnose na kupce, dobavljače ili geografska područja	55
5. Ograničenja koja se odnose na razmjene informacija	56
6. Ograničenja koja se odnose na način na koji se utvrđuju standardi održivosti	57

1. UVOD

1.1. Opšti kontekst

1.1.1. Kontekst politike

(1) Cilj ovih smjernica je objasniti uslove za primjenu člana 210a Uredbe (EU) br. 1308/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća¹ („Uredba o ZOT-u”), koji je uveden Uredbom (EU) 2021/2117 Evropskog parlamenta i Vijeća² („član 210a”).

(2) Član 210a uveden je u okviru reforme zajedničke poljoprivredne politike („ZPP”) Unije iz 2021. kako bi se podržao prelazak na održiv prehrambeni sistem u Uniji i ojačao položaj proizvođača u lancu snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima.

(3) Na održivi razvoj upućuje se u članu 3. stavovima 3. i 5. i članu 21. stavu 2. tački (f) Ugovora o Evropskoj uniji (UEU) te članu 11. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU). On je i prioritetni cilj politika Unije uopšte. Osim toga, Komisija se obavezala da će sprovesti ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih nacija³. U skladu s tom obavezom, evropskim zelenim planom uspostavljena je strategija rasta za preobražaj Unije u pravednije i prosperitetnije društvo s modernom, resursno efikasnom i konkurentnom ekonomijom, u kojoj od 2050. neće biti neto emisija stakleničkih gasova, a ekonomski rast neće biti povezan s upotrebom resursa⁴.

(4) Dvije centralne strategije iz zelenog plana relevantne su za lanac snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima. Strategijom za biodiverzitet⁵ utvrđuje se ambiciozan pristup obnovi biodiverziteta ulaganjem u zaštitu i obnovu prirode. Strategijom „od polja do stola”⁶ na sveobuhvatan način odgovara se na izazove održivih prehrambenih sistema. To obuhvata održivu proizvodnju, preradu i trgovinu hranom, ali i održivu potrošnju hrane, zdravu ishranu i rasipanje hrane. Prelazak na održiv prehrambeni sistem može povoljno uticati na životnu sredinu, zdravlje i društvo i donijeti ekonomske koristi.

(5) U tim dvjema strategijama zelenog plana navodi se niz neobavezujućih kvantitativnih ciljeva za poboljšanje održivosti poljoprivrede do 2030., između ostalog ciljevi za: i. smanjenje ukupne prodaje antimikrobnih sredstava za životinje iz uzgoja i akvakulturu; ii. smanjenje ukupne upotrebe i rizika od hemijskih pesticida i upotrebe opasnijih pesticida; iii. smanjenje gubitaka hranljivih materija zbog upotrebe đubriva; iv. povećanje površine zemljišta pod organskom proizvodnjom i v. povećanje površine zemljišta s obilježjima pejzaža velike raznolikosti⁷. U strategijama je naveden niz mjera, uključujući zakonodavne inicijative, za ostvarivanje tih ciljeva.

(6) Ekonomski subjekti u lancu snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima, posebno pojedinačni proizvođači poljoprivrednih proizvoda („proizvođači”), imaju ključnu

¹ Uredba (EU) br. 1308/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 17. decembra 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda i stavljanju van snage uredbi Vijeća (EEZ) br. 922/72, (EEZ) br. 234/79, (EZ) br. 1037/2001 i (EZ) br. 1234/2007, (SL L 347, 20.12.2013., str. 671.).

² Uredba (EU) 2021/2117 Evropskog parlamenta i Vijeća od 2. decembra 2021. o izmjeni uredaba (EU) br. 1308/2013 o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda, (EU) br. 1151/2012 o sistemima kvaliteta za poljoprivredne i prehrambene proizvode, (EU) br. 251/2014 o definiciji, opisivanju, prezentovanju, označavanju i zaštiti oznaka geografskog porijekla aromatizovanih proizvoda od vina i (EU) br. 228/2013 o utvrđivanju posebnih mjera za poljoprivredu u najudaljenijim regijama Unije (SL L 435, 6.12.2021., str. 262.).

³ Rezolucija koju je Generalna skupština donijela 25. septembra 2015., 70/1, Promijeniti svijet: Program održivog razvoja do 2030.

⁴ Komunikacija Komisije Evropskom parlamentu, Evropskom vijeću, Vijeću, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Evropski zeleni plan (COM(2019) 640 final).

⁵ Komunikacija Komisije Evropskom parlamentu, Vijeću, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Strategija EU-a za biodiverzitet do 2030. Vraćanje prirode u naše živote (COM(2020) 380 final).

⁶ Komunikacija Komisije Evropskom parlamentu, Vijeću, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Strategija „od polja do stola” za pravedan, zdrav i ekološki prihvatljiv prehrambeni sistem (COM(2020) 381 final).

⁷ Komunikacija Komisije Evropskom parlamentu, Vijeću, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Strategija EU-a za biodiverzitet do 2030. Vraćanje prirode u naše živote (COM(2020) 380 final, str. 7).

ulogu u tim strategijama te poštuju obavezne standarde Unije i nacionalne standarde. Oni mogu i povećati održivost ako nadmaše obavezne standarde Unije i nacionalne standarde.

(7) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 62. Uredbe (EU) 2021/2117, određene vertikalne i horizontalne inicijative u vezi s poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima, čiji je cilj primjena zahtjeva koji su stroži od obaveznih zahtjeva, mogu imati pozitivne učinke na ciljeve održivosti⁸. Štaviše, takvim se inicijativama može ojačati položaj proizvođača u lancu snabdijevanja i povećati njihova pregovaračka moć⁹.

(8) Međutim, potrebni finansijski resursi i strah od primjene člana 101. stava 1. UFEU-a na saradnju ekonomskih subjekata u lancu snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima mogu ih odvratiti od saradnje.

1.1.2. Isključenje iz primjene člana 101. stava 1. UFEU-a uvedeno članom 210a

(9) Članom 210a uvodi se isključenje iz primjene člana 101. stava 1. UFEU-a. Donijeli su ga Evropski parlament i Vijeće na osnovu člana 42. UFEU-a. Obuhvaćeni su sporazumi, odluke i usklađene prakse proizvođača poljoprivrednih proizvoda koji se odnose na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima i kojima je cilj primjena standarda održivosti višeg od standarda koji se zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom. Takve sporazume mogu zaključiti proizvođači međusobno („horizontalni sporazumi”) ili proizvođači i drugi ekonomski subjekti na različitim nivoima lanca snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima („vertikalni sporazumi”).

(10) Za potrebe ovih smjernica izraz „sporazum o održivosti” odnosi se na sve vrste horizontalnih i vertikalnih sporazuma, odluka ili usklađenih praksi koji uključuju proizvođače, koji se odnose na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima i kojima je cilj primjena standarda održivosti višeg od standarda koji se zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom, nezavisno od oblika saradnje.

(11) Sporazumi o održivosti koji ispunjavaju uslove utvrđene u članu 210a isključeni su iz primjene člana 101. stava 1. UFEU-a te se ne zahtijeva prethodna odluka u tom smislu.

1.2. Pravni okvir isključenja

1.2.1. Član 210a primjenjuje se samo na sporazume o održivosti kojima se ograničava konkurencija

(12) Članom 101. stavom 1. UFEU-a uopšte se zabranjuju sporazumi, odluke udruženja poduzetnika i usklađene prakse kojima se ograničava konkurencija. Sporazum kojim se ograničava konkurencija automatski je ništavan i može rezultirati novčanim kaznama za strane, osim ako ispunjava uslove za izuzeće na osnovu člana 101. stava 3. UFEU-a, za isključenje na osnovu člana 210a ili za drugo isključenje iz primjene člana 101. stava 1. UFEU-a. Član 101. stav 1. UFEU-a primjenjuje se na sporazume koji mogu uticati na trgovinu među državama članicama i kojima se može znatno ograničiti konkurencija. Član 210a primjenjuje se samo na sporazume o održivosti koji su obuhvaćeni članom 101. stavom 1. UFEU-a. Prema tome, ne

⁸ Uredba (EU) br. 1308/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 17. decembra 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda i stavljanju van snage uredbi Vijeća (EEZ) br. 922/72, (EEZ) br. 234/79, (EZ) br. 1037/2001 i (EZ) br. 1234/2007 (SL L 347, 20.12.2013., str. 671.).

⁹ Ibid.

primjenjuje se na sporazume koji su obuhvaćeni sistemom de minimis¹⁰ ili koji ne utiču na trgovinu među državama članicama¹¹.

(13) Pod određenim uslovima sporazumima koji se odnose na standarde održivosti može se ograničiti konkurencija. Određene vrste sporazuma o održivosti koje ispunjavaju uslove utvrđene u članu 210a isključuju se na osnovu tog člana iz primjene člana 101. stava 1. UFEU-a.

(14) Kao i kod svih izuzetaka od opšteg načela, područje primjene člana 210a treba usko tumačiti, uzimajući pritom u obzir ciljeve koji se nastoje postići isključenjem¹². Ciljevi i uslovi primjene člana 210a i ograničenja primjene proizlaze isključivo iz Uredbe o ZOT-u.

(15) Vrste sporazuma o održivosti za koje je vjerovatno da su obuhvaćene članom 101. stavom 1. UFEU-a objašnjene su u odjeljku 4. ovih smjernica.

1.2.2. Na sporazume o održivosti kojima se ograničava konkurencija i koji ne ispunjavaju uslove iz člana 210a mogu se primijeniti druga pravila

(16) Sporazumi o održivosti kojima se ograničava konkurencija, a koji ne ispunjavaju uslove iz člana 210a mogu se i dalje isključiti iz zabrane utvrđene članom 101. stavom 1. UFEU-a ako su obuhvaćeni drugim isključenjima iz tog člana.

(17) Na sporazume o održivosti kojima se ograničava konkurencija i koji nisu obuhvaćeni područjem primjene člana 210a i drugim isključenjima iz Uredbe o ZOT-u primjenjuje se član 101. stav 1. UFEU-a. Proizvođači i ekonomski subjekti trebali bi analizirati takve sporazume s obzirom na Horizontalne smjernice i Vertikalne smjernice¹³ i razmotriti mogu li se njihovi sporazumi izuzeti na osnovu člana 101. stava 3. UFEU-a, između ostalog na osnovu bilo koje uredbe o grupnom izuzeću¹⁴.

1.3. Svrha i područje primjene smjernica

(18) Cilj ovih smjernica je pomoći proizvođačima i ekonomskim subjektima u lancu snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima u procjeni njihovih sporazuma o

¹⁰ Komunikacija Komisije – Obavještenje o sporazumima male vrijednosti koji znatno ne ograničavaju konkurenciju na osnovu člana 101. stava 1. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (Obavještenje de minimis) (SL C 291, 30.8.2014., str. 1.).

¹¹ Obavještenje Komisije – Smjernice o načelu uticaja na trgovinu iz članaka 81. i 82. Ugovora (SL C 101, 27.4.2004., str. 81.).

¹² Vidjeti u tom smislu presudu od 14. novembra 2017., APVE i drugi, C-671/15, EU:C:2017:860, tačke 45. i 46.

¹³ Komunikacija Komisije: Odobrenje sadržaja nacrtu Komunikacije Komisije – Obavještenje Komisije: Smjernice o vertikalnim ograničenjima, 2021/C 359/02, C/2021/5038.

¹⁴ Uredba Vijeća (EEZ) br. 2821/71 od 20. decembra 1971. o primjeni člana 85. stava 3. Ugovora na kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja (SL L 285, 29.12.1971., str. 46.); Uredba Komisije (EU) br. 1217/2010 od 14. decembra 2010. o primjeni člana 101. stava 3. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na određene kategorije sporazuma o istraživanju i razvoju (SL L 335, 18.12.2010., str. 36.); Uredba Komisije (EU) br. 1218/2010 od 14. decembra 2010. o primjeni člana 101. stava 3. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na određene kategorije sporazuma o specijalizaciji (SL L 335, 18.12.2010., str. 43.); Uredba Vijeća br. 19/65/EEZ od 2. marta 1965. o primjeni člana 85. stava 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma i usklađenih djelovanja (SL 36, 6.3.1965., str. 533.); Uredba Vijeća (EZ) br. 1215/1999 od 10. juna 1999. o izmjeni Uredbe br. 19/65/EEZ o primjeni člana 81. stava 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma i usklađenih djelovanja, SL L 148 (15.6.1999., str. 1.); Uredba Komisije (EU) br. 461/2010 od 27. maja 2010. o primjeni člana 101. stava 3. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja u sektoru motornih vozila (SL L 129, 28.5.2010., str. 52.); Uredba Komisije (EU) 2022/720 od 10. maja 2022. o primjeni člana 101. stava 3. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja (SL L 134, 11.5.2022., str. 4.).

održivosti kako bi se postigla pravna sigurnost¹⁵. Ujedno se nacionalnim sudovima i nacionalnim tijelima za zaštitu konkurencije daju smjernice o primjeni člana 210a. Daju se smjernice o: i. ličnom području primjene člana 210a i proizvodima obuhvaćenim tom odredbom; ii. materijalnom području primjene člana 210a; iii. vrstama ograničenja konkurencije koje su isključene iz primjene člana 101. stava 1. UFEU-a na osnovu člana 210a; iv. pojmu neophodnosti iz člana 210a; v. vremenskom području primjene člana 210a; vi. postupku za traženje mišljenja Komisije o tome ispunjava li određeni sporazum o održivosti zahtjeve iz člana 210a; vii. uslovima za ex post intervenciju Komisije i nacionalnih tijela za zaštitu konkurencije i viii. teretu dokazivanja jesu li ispunjeni uslovi iz člana 210a. Imajući u vidu potencijalno brojne vrste i kombinacije sporazuma o održivosti i tržišnih okolnosti u kojima se ti sporazumi mogu sprovoditi, nemoguće je dati konkretne smjernice za svaki mogući scenario. Stoga smjernice nijesu kontrolna lista koja se može mehanički primjenjivati. Svaki sporazum o održivosti mora se ocijeniti u svom posebnom ekonomskom i pravnom kontekstu.

(19) Iako se smjernicama nastoji pomoći proizvođačima i ekonomskim subjektima na različitim nivoima lanca snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima koji razmatraju hoće li zaključiti sporazum o održivosti ili koji su već zaključili takav sporazum, samo je Sud Evropske unije nadležan za tumačenje člana 210a.

(20) Osim na osnovu člana 210a, određeni sporazumi, odluke i usklađene prakse isključuju se iz primjene člana 101. stava 1. UFEU-u i na osnovu članaka 172b, 209., 210. i 222. Uredbe o ZOT-u. Te odredbe sadrže različite zahtjeve i služe različitim svrhama. U nekim slučajevima sporazum o održivosti može ispunjavati i uslove člana 210a i uslove neke druge odredbe Uredbe o ZOT-u. Primjenjivost svake odredbe potrebno je zasebno procijeniti.

2. LIČNO PODRUČJE PRIMJENE I PROIZVODI OBUHVAĆENI ČLANOM 210A

2.1. Definicija poduzetnika i sporazuma o održivosti na osnovu člana 210a

(21) Sud Evropske unije definisao je „poduzetnika” kao „svaki subjekt koji se sastoji od ličnih, materijalnih i nematerijalnih elemenata i koji obavlja ekonomsku djelatnost, nezavisno od pravnog statusa i njegovog načina finansiranja”¹⁶. Svaka fizička ili pravna osoba je poduzetnik ako nudi proizvode ili usluge na tržištu. Poduzetnik može biti, na primjer, pojedinačni poljoprivrednik, malo porodično gazdinstvo, poljoprivredna zadruga, društvo za proizvodnju hrane ili multinacionalni trgovački lanac. U nekim su slučajevima javna tijela poduzetnici ako obavljaju ekonomsku djelatnost koja ne predstavlja zadatak koji je dio osnovnih funkcija države¹⁷.

(22) Zbog toga što je pojam „poduzetnik” ekonomski pojam, jedan poduzetnik može obuhvatati više pravnih subjekata¹⁸. To znači da sporazum između matičnog društva i društva kćeri u stopostotnom vlasništvu ili između dva društva kćeri u stopostotnom vlasništvu jednog

¹⁵ Za više informacija vidjeti i Prilog A – Dijagram toka ocjenjivanja na osnovu člana 210a.

¹⁶ Presuda od 16. juna 1987., Komisija/Italija, predmet 118/85, ECLI:EU:C:1987:283, tačka 7.; presuda od 18. juna 1998., Komisija/Italija, predmet 35/86, ECLI:EU:C:1998:303, tačka 36.; presuda od 12. septembra 2000., Pavlov i drugi, C-180/98 do C-184/98, ECLI:EU:C:2000:428, tačka 75.; presuda od 25. marta 2021., Deutsche Telekom/Komisija, C-152/19 P, ECLI:EU:C:2021:238, tačka 72.

¹⁷ Presuda od 18. marta 1997., Diego Cali & Figli Srl/Servizi ecologici porto di Genova SpA (SEPG), C-343/95, ECLI:EU:C:1997:160, tačka 22.

¹⁸ Zajedničko obavljanje ekonomske djelatnosti obično se procjenjuje analizom postojanja funkcionalnih, ekonomskih i organskih veza između subjekata. Vidjeti, na primjer, presudu od 16. decembra 2010., AceaElectrabel Produzione SpA/Komisija, predmet C-480/09 P, ECLI:EU:C:2010:787, tačke od 47. do 55.; presudu od 10. januara 2006., Ministero dell'Economia e delle Finanze/Cassa di Risparmio di Firenze SpA i drugi, C-222/04, ECLI:EU:C:2006:8, tačka 112.

matičnog društva ne može uzrokovati povredu člana 101. stava 1. UFEU-a jer se sporazum ne zaključuje između različitih poduzetnika¹⁹.

(23) „Sporazum” obuhvata bilo koji akt kojim su dva ili više poduzetnika izrazila saglasnost volja da sarađuju²⁰. Oblik izražavanja saglasnosti nije bitan. Potpisan i ovjeren ugovor, „džentlmenški sporazum” ili razmjena emodžija u tekstualnim porukama mogu činiti sporazum.

(24) „Udruženje poduzetnika” odnosi se na subjekt, nezavisno od njegovog oblika, koji se sastoji od poduzetnika iste opšte vrste i koji je odgovoran za zastupanje i odbranu njihovih zajedničkih interesa u odnosu na druge ekonomske subjekte, organe vlasti i uopšte javnost²¹. Primjeri udruženja uključuju trgovačka udruženja, profesionalna i regulatorna tijela te zadruge koje same nijesu ekonomski aktivne u području koje koordinišu. „Odluka udruženja” širok je pojam koji obuhvata: i. pravila i propise; ii. formalne odluke koje su obavezujuće za jednog ili više članova; iii. kodekse ponašanja i iv. neobavezujuće preporuke u kojima se odražava odlučnost udruženja da koordiniše ponašanje svojih članova na tržištu u skladu s uslovima preporuke.

(25) „Usklađena praksa” odnosi se na oblik koordinacije među poduzetnicima u okviru kojeg poduzetnici nijesu zaključili sporazum, no rizike konkurencije svjesno zamjenjuju praktičnom saradnjom²². Na primjer, namjerno razmjenjivanje povjerljivih informacija među konkurentima moglo bi im omogućiti da se manje intenzivno takmiče, čak i ako konkurenti nikad nijesu izričito raspravljali o ograničavanju konkurencije među sobom.

(26) U praksi razlika između „sporazuma”, „odluka udruženja” i „usklađenih praksi” ima ograničenu relevantnost. Sud Evropske unije presudio je da se ti pojmovi preklapaju, „namijenjeni su tome da obuhvate oblike koluzije koji imaju istu prirodu te se međusobno razlikuju samo po svom intenzitetu i načinima na koje se očituju”²³.

Primjer 1.: Proizvođač počinje sertifikovati da su sve njegove jagode bez pesticida i naplaćuje premiju za njihovu prodaju. Konkurentski proizvođač primjećuje da prvi proizvođač rasprodaje sve svoje jagode po višoj cijeni i počinje raditi isto. Uskoro ostali proizvođači počinju raditi isto i uspijevaju naplatiti premiju jer svi sertifikuju da su njihove jagode bez pesticida. U toj situaciji ne postoji sporazum: svaki proizvođač postupa nezavisno, uzimajući u obzir trenutno ili očekivano ponašanje konkurenata.

Primjer 2.: Grupa proizvođača sastaje se kako bi razgovarala o održivijem uzgoju jagoda. Raspravljaju o tome na koji bi način mogli prestati upotrebljavati pesticide na svojim jagodama, no zabrinuti su da će, ako to učine sami, drugi konkurenti prodavati svoje jagode po nižim cijenama. Svi proizvođači izjavljuju da neće upotrebljavati pesticide sljedeće sezone ako se drugi obavežu učiniti isto. Ne bilježe tu obavezu u pisanom dokumentu. Nijedan od proizvođača sljedeće godine ne upotrebljava pesticide na svojim jagodama. To čini sporazum. Iako sporazum nije u pisanom obliku, proizvođači su jasno izrazili namjeru da postupaju na određen način na tržištu: izjavama na sastanku i stvarnim postupanjem u skladu s tim izjavama.

2.2. Lično područje primjene člana 210a

¹⁹ Presuda od 24. oktobra 1996., Viho Europe BV/Komisija, C-73/95 P, ECLI:EU:C:1996:405, tačke od 15. do 18.

²⁰ Presuda od 6. januara 2004., BAI i Komisija/Bayer, C-2/01 P i C-3/01 P, ECLI:EU:C:2004:2, tačka 97

²¹ Mišljenje nezavisnog advokata Légera od 10. jula 2001., predmet C-309/99, Wouters, ECLI:EU:C:2001:390, tačka 62.

²² Presuda od 14. jula 1972., predmet 48/69, ICI v Komisija, ECLI:EU:C:1972:70, tačka 64.

²³ Presuda od 4. juna 2009., T-Mobile Netherlands i drugi, C-8/08, ECLI:EU:C:2009:343, tačka 23. i navedena sudska praksa.

(27) Član 210a primjenjuje se na sporazume o održivosti kod kojih je barem jedna strana proizvođač poljoprivrednih proizvoda i koji se zaključuju s drugim proizvođačima (horizontalni sporazumi) ili s jednim ili više ekonomskih subjekata na različitim nivoima lanca snabdijevanja hranom (vertikalni sporazumi), uključujući distribuciju, veleprodaju i maloprodaju.

Primjer: Horizontalni sporazum može se odnositi, na primjer, na obavezivanje konkurentskih proizvođača na uzgoj peradi samo u skladu s određenim standardima o dobrobiti životinja koji su viši od standarda propisanih pravom EU-a ili nacionalnim pravom. Vertikalni sporazum može se odnositi, na primjer, na obavezivanje određenih proizvođača i distributera da na tržište stavljaju samo perad uzgojenu u skladu s određenim standardima održivosti koji su viši od standarda propisanih pravom Unije ili nacionalnim pravom.

(28) Barem jedan proizvođač poljoprivrednih proizvoda mora biti strana sporazuma o održivosti. Strane mogu biti i drugi ekonomski subjekti na različitim nivoima lanca snabdijevanja hranom, uključujući proizvodnju, preradu, distribuciju i trgovinu. U ovim se smjernicama uopšteno upućuje na strane sporazuma o održivosti kao na „ekonomske subjekte”. U praksi su za potrebe člana 210a relevantne sljedeće vrste ekonomskih subjekata:

(a) **proizvođači:** proizvođači poljoprivrednih proizvoda definisani u Prilogu I. UFEU-u i detaljnije opisani u Prilogu I. Uredbi o ZOT-u. Uključuju proizvođače sirovih poljoprivrednih proizvoda i proizvođače određenih prerađenih poljoprivrednih proizvoda (kao što su prerađivači šećera koji proizvode šećer ili mlinari koji proizvode brašno)²⁴;

(b) **ekonomski subjekti na „nivou proizvodnje”:** dobavljači ulaznih materijala za poljoprivrednu proizvodnju, kao što su sjeme, pesticidi, oprema i radovi, i dobavljači ambalaže, u mjeri u kojoj svi ti dobavljači imaju ulogu u primjeni standarda održivosti navedenih u odjeljku 3.2. sprovođenjem sporazuma o održivosti;

(c) **ekonomski subjekti na „nivou prerade”:** ekonomski subjekti, koji se nazivaju i „prerađivači” ili „izrađivači”, koji prerađuju poljoprivredne proizvode kako bi proizveli druge proizvode koji nisu navedeni u Prilogu I. UFEU-u²⁵, u mjeri u kojoj ti ekonomski subjekti nastoje doprinijeti postizanju standarda održivosti navedenih u odjeljku 3.2. sprovođenjem sporazuma o održivosti;

(d) **ekonomski subjekti na „nivou trgovine, uključujući distribuciju”:** trgovci, trgovci na veliko, trgovci na malo i pružatelji usluga pripreme i usluživanja hrane, uključujući ekonomske subjekte kao što su hoteli, restorani i kafići, te transportna i logistička preduzeća, u mjeri u kojoj ti ekonomski subjekti nastoje doprinijeti postizanju standarda održivosti navedenih u odjeljku 3.2. sprovođenjem sporazuma o održivosti.

(29) Ekonomski subjekti koji na tržištu posluju i kao proizvođači i kao ekonomski subjekti na drugim nivoima lanca snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima, na primjer trgovci na malo, mogu učestvovati u sporazumu o održivosti kao proizvođači pod uslovom da

²⁴ Učešće proizvođača prerađenih proizvoda navedenih u Prilogu I. UFEU-u u sporazumima o održivosti ne podrazumijeva nužno da u sporazumu učestvuju proizvođači primarnih proizvoda koji su potrebni za proizvodnju tih prerađenih proizvoda. Na primjer, uzgajivači šećerne repe ne moraju biti strane sporazuma o održivosti u kojem učestvuju proizvođači šećera iz šećerne repe.

²⁵ To može uključivati nekoliko uzastopnih faza prerade.

zaista posluju kao proizvođači. U suprotnom, barem još jedan drugi proizvođač mora biti strana sporazuma o održivosti.

(30) Ako su ispunjeni uslovi utvrđeni članom 210a, sporazumi o održivosti mogu biti bilateralni, na primjer između proizvođača i trgovaca na malo, trostrani, na primjer između proizvođača, prerađivača i distributera, ili čak multilateralni ako uključuju ekonomske subjekte na više od tri nivoa lanca snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima.

(31) Strane sporazuma o održivosti mogu biti pojedinačni ekonomski subjekti i udruženja ili drugi kolektivni subjekti koji obuhvataju proizvođače ili druge poduzetnike navedene u tački (28), nezavisno od njihove pravne prirode ili o tome jesu li formalno priznati pravom Unije ili nacionalnim pravom, pod uslovom da je barem jedna strana sporazuma o održivosti proizvođač ili udruženje proizvođača. Takvi kolektivni subjekti mogu biti, na primjer, organizacije proizvođača, udruženja organizacija proizvođača, sektorske organizacije ili poljoprivredne zadruge.

(32) Kolektivni subjekti mogu izraditi sporazume o održivosti i bez saradnje s bilo kojim drugim subjektom u lancu snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima. Budući da barem jedna strana sporazuma o održivosti mora biti proizvođač ili udruženje proizvođača, primjenjivim pravilima o odlučivanju u tim organizacijama, a posebno pravilima utvrđenim u njihovim statutima, mora se osigurati efikasno učešće proizvođača u sporazumu na svim nivoima organizacije i poštovanje zahtjeva utvrđenih u članu 210a. Na primjer, proizvođače u sektorskoj organizaciji mogu zastupati i sindikati ili druge organizacije koje kolektivno zastupaju interese proizvođača ako je to predviđeno statutom ili drugim ugovornim odnosima²⁶.

Primjer: Sektorska organizacija u području sira zastupa tri nivoa u lancu snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima: proizvođače mlijeka, proizvođače sira i distributere. Pravilima sektorske organizacije propisuje se da sektorska organizacija može zaključiti sporazum ili donijeti odluku na osnovu odobrenja većine članova na svakom nivou. Za zaključivanje sporazuma o održivosti u sektorskoj organizaciji za održivu proizvodnju i distribuciju sira glasa većina od 70 % proizvođača mlijeka (prvi nivo), 60 % proizvođača sira (drugi nivo) i 55 % distributera mlijeka i sira (treći nivo). U tom scenariju tijela za odlučivanje sektorske organizacije mogu zaključiti sporazum o održivosti koji je obavezujući za sve njene članove. Za potrebe primjene člana 210a svi proizvođači i distributeri koji su članovi sektorske organizacije, bilo direktno ili indirektno preko svojih zastupničkih tijela ili udruženja, strane su sporazuma o održivosti, uključujući i one koji nisu glasali za sporazum.

(33) Nije važno ima li strana sporazuma o održivosti sjedište unutar Unije ili izvan nje. Važno je da se sporazum o održivosti sprovodi u Uniji, čak i ako samo djelimično, ili da može imati trenutni, bitan i predvidljiv uticaj na konkurenciju na unutrašnjem tržištu²⁷. Na primjer, ako su među stranama nekog sporazuma proizvođači kakaa u zrnu sa sjedištem izvan Unije koji svoje proizvode prodaju distributerima radi dalje prodaje u Uniji, sporazum može biti sporazum o održivosti obuhvaćen područjem primjene člana 210a.

(34) Puko poštovanje standarda održivosti nije samo po sebi dovoljno da bi činilo sporazum za potrebe primjene člana 210a. Da bi poštovanje standarda održivosti dovelo do nastanka sporazuma, potreban je još jedan korak, odnosno da ekonomski subjekti u lancu snabdijevanja

²⁶ Presuda od 15. juna 2023., Saint-Louis sucre, ECLI:EU:C:2023:486, C-183/22, tačka 38. i sljedeće.

²⁷ Vidjeti u tom smislu presudu od 6. septembra 2017., Intel, C-413/14 P, ECLI:EU:C:2017:632, tačke od 40. do 45. i u njoj navedenu sudsku praksu.

poljoprivredno-prehrambenim proizvodima izraze namjeru da zajednički sprovode sporazum, odnosno da postoji saglasnost volja. U praksi razlika između sporazuma o donošenju standarda održivosti i pukog poštovanja standarda jeste to da kad je riječ o pukom poštovanju standarda, ekonomski subjekt može jednostrano odlučiti da prestane primjenjivati taj standard u bilo kom trenutku.

(35) Ekonomski subjekt postaje strana sporazuma o održivosti za potrebe člana 210a kad postoji saglasnost volja s drugim stranama u pogledu sporazuma. Saglasnost volja trebala bi biti vjeran izraz namjera strana²⁸.

(36) Da bi sporazum o održivosti bio obuhvaćen područjem primjene člana 210a stava 2., barem jedna njegova strana mora biti proizvođač. Proizvođači su stoga ključne strane sporazuma o održivosti, čak i ako su ti sporazumi zaključeni na inicijativu drugih ekonomskih subjekata. Proizvođači koji su strane sporazuma u vrijeme njegovog zaključivanja moraju biti uključeni u pregovore o standardu, njegovo donošenje i sprovođenje.

(37) Proizvođači mogu poslije postati strane sporazuma a da nisu učestvovali u pregovorima o sporazumu ili u njegovom donošenju, pod uslovom da dokažu saglasnost volja da ih sporazum o održivosti obavezuje. U tom slučaju za usklađenost takvih proizvođača sa sporazumom o održivosti moraju se primjenjivati pravila o vremenskom području primjene sporazuma (vidjeti odjeljak 6.).

Primjer 1: Grupa lanaca supermarketa koji zajedno ostvaruju 70 % kupovine jabuka na veliko u nekoj državi članici složila se da će kupovati samo jabuke koje su sertifikovane kao jabuke bez pesticida kako bi promovisala održivi uzgoj jabuka. Budući da ta grupa ostvaruje veliki udio kupovine, većina proizvođača jabuka smatra da nema drugog izbora nego da slijedi standard koji je postavila grupa lanaca supermarketa kako njihovi proizvodi ne bi bili isključeni s tržišta. Prestanu upotrebljavati pesticide i sertifikuju svoje jabuke kao jabuke bez pesticida jer se ne žele izložiti riziku da ne mogu prodati uzgojene jabuke. Jasno je da postoji sporazum između lanaca supermarketa. Međutim, proizvođači jabuka nisu strane sporazuma. Iako proizvođači isporučuju proizvode koji ispunjavaju standard održivosti, nisu se usaglasili s lancima supermarketa o sadržaju standarda i njihova odluka da poštuju standard ne zavisi od toga poštuju li i drugi proizvođači jabuka taj standard. Zbog toga proizvođači nisu strane sporazuma zaključenog među grupom lanaca supermarketa. Međutim, to ne sprečava proizvođače da u budućnosti postanu strane sporazuma o održivosti s lancima supermarketa.

Primjer 2: U nešto drugačijem scenariju grupa lanaca supermarketa dogovorila se da će kupovati samo jabuke koje su sertifikovane kao jabuke bez pesticida. Organizacija proizvođača jabuka razvije sertifikacioni žig kojim se potvrđuje da su proizvodi njenih članova bez pesticida. Organizacija licencira sertifikacioni žig za upotrebu na ambalaži supermarketa i u njihovim promotivnim materijalima. Naknade za licenciranje raspodjeljuju se među proizvođačima koji su članovi te organizacije. U tom slučaju organizacija je udruženje proizvođača koje je odlučilo donijeti i izdavati sertifikacioni žig. Ta odluka čini sporazum o održivosti između proizvođača. Osim toga, isti sporazum o održivosti može uključivati i sporazum o licenciranju zaključen između organizacije i supermarketa.

(38) Iako sporazumi o standardima održivosti za poljoprivredne proizvode često uključuju poboljšanja proizvodnje, član 210a primjenjuje se i na sporazume o standardima održivosti koji

²⁸ Vidjeti u tom smislu presudu Sudu od 26. oktobra 2000., Bayer AG/Komisija, T-41/96, ECLI:EU:T:2000:242, tačka 69.; presudu od 13. jula 2006., Komisija/Volkswagen, C-74/04 P, ECLI:EU:C:2006:460, tačka 39.; presudu od 30. aprila 2009., CD-Contact Data GmbH, T-18/03, ECLI:EU:T:2009:132, tačka 48.

se odnose na trgovinu poljoprivrednim proizvodima. Barem jedan proizvođač mora učestvovati u sporazumima o standardima održivosti koji se odnose na trgovinu poljoprivrednim proizvodima.

Primjer 1: Proizvođači krušaka i grupa trgovaca na veliko zaključuju sporazum. Proizvođači će na osnovu sporazuma primjenjivati tehnike proizvodnje u kojima se neće koristiti hemijska obrada za poboljšanje roka trajanja krušaka, ali će se povećavati rasipanje hrane jer će se povećati rizik od pojave mrlja ili kvarenja krušaka prije nego što dođu do potrošača. Kako bi kruške ostale u dobrom stanju prije isporuke trgovcima na malo, trgovci na veliko moraju prilagoditi uslove u skladišnim prostorima i uvesti potrebne konstrukcione izmjene. U tom se slučaju poboljšanja održivosti odnose i na proizvodnju poljoprivrednih proizvoda i na trgovinu. Član 210a primjenjivao bi se na dio sporazuma o održivosti koji se odnosi na izmjene skladišnih prostora trgovaca na veliko jer bi taj dio bio neraskidivo povezan sa stavljanjem održivijeg proizvoda na tržište.

Primjer 2: Grupa trgovaca na malo i trgovaca na veliko dogovara korišćenje sistema recikliranih rezervoara za prevoz svježeg voća i povrća i njihov smještaj u prodavnicama. Iako se sporazum odnosi na standard održivosti koji možda nadilazi pravnu obavezu, član 210a neće se primjenjivati jer sporazum neće uključivati nijednog proizvođača.

Primjer 3: Grupa trgovaca prehrambenim proizvodima na malo i proizvođača prehrambenih proizvoda dogovara inicijativu kružne ekonomije za uspostavljanje zajedničkog sistema sakupljanja otpada. Trgovci na malo obavezuju se da će sakupljati otpad i poslije ga pretvoriti u đubriva, a proizvođači se obavezuju da će koristiti ta đubriva u proizvodnji. Član 210a primjenjivaće se jer sporazum uključuje obavezu proizvođača da koriste đubriva proizvedena u okviru sistema sakupljanja otpada.

2.3. Proizvodi obuhvaćeni područjem primjene člana 210a

(39) Da bi bio obuhvaćen članom 210a, sporazum o održivosti: i. mora se odnositi na jedan ili više poljoprivrednih proizvoda navedenih u Prilogu I. UFEU-u, osim proizvoda ribarstva i akvakulture („proizvodi iz Priloga I.”) i ii. mora se odnositi na proizvodnju tih proizvoda ili trgovinu tim proizvodima.

(40) Ograničavanje člana 210a na poljoprivredne proizvode posljedica je područja primjene člana 1. Uredbe o ZOT-u, koji obuhvata samo poljoprivredne prehrambene proizvode, te su stoga svi ostali prehrambeni proizvodi isključeni („proizvodi koji nisu navedeni u Prilogu I.”).

(41) Sporazum o održivosti može biti validan čak i ako se odnosi i na proizvode iz Priloga I. i proizvode koji nisu navedeni u Prilogu I. Međutim, isključenje na osnovu člana 210a primjenjivaće se samo na dio sporazuma o održivosti koji se odnosi na proizvode iz Priloga I.

Primjer 1: Sporazum se odnosi na održivo pakovanje slada u voodootporne vreće za otpremu koje se mogu u potpunosti reciklirati i piva u burad koja su u potpunosti izrađena od recikliranog metala. Član 210a primjenjivaće se samo na dio sporazuma koji se odnosi na slad jer je pivo proizvod koji nije naveden u Prilogu I.

Primjer 2: Sporazum se odnosi na snabdijevanje otpadom od hrane iz nekoliko restorana i od proizvođača koji snabdijevaju te restorane. Otpad će se zatim koristiti za proizvodnju i komercijalizaciju biogoriva. Član 210a primjenjivaće se samo na dio sporazuma koji se odnosi

na snabdijevanje otpadom za proizvodnju biogoriva, ali ne i na komercijalizaciju biogoriva koja nisu uključena u Prilog I.

Primjer 3: Sporazum se odnosi na isporuku održivo uzgojene peradi pružateljima usluga kantine. Sporazum uključuje proizvođače peradi koji isporučuju perad proizvođačima pripremljenih obroka i organizaciju koja zastupa kantine koje kupuju pripremljene obroke od proizvođača obroka. Član 210a primjenjivao bi se samo na dio sporazuma koji se odnosi na isporuku peradi proizvođačima pripremljenih obroka, a ne na dio koji se odnosi na isporuku pripremljenih obroka kantinama. Jedino su proizvodi od peradi proizvodi navedeni u Prilogu I., dok pripremljeni obroci koji sadrže to meso nisu.

Primjer 4: Sporazum se odnosi na isporuku održivih paradajza, gljiva, povrća i začinskog bilja za preradu u različite sosove, kao što su pesto, paradajz s gljivama, paradajz s patlidžanom, lukom i kaparima, te komercijalizaciju tih sosova. Član 210a primjenjivao bi se samo na dio sporazuma o proizvodnji i isporuci održivih paradajza, gljiva i začinskog bilja, a ne na komercijalizaciju sosova jer su sosovi proizvodi koji nisu navedeni u Prilogu I.

3. MATERIJALNO PODRUČJE PRIMJENE ČLANA 210A

(42) Potrebno je razlikovati ciljeve održivosti navedene u članu 210a stavu 3., standarde održivosti potrebne za ostvarivanje tih ciljeva održivosti i sprovedbene mjere navedene u sporazumu o održivosti kako bi se postigli ti standardi.

Primjer: Cilj održivosti mogao bi biti sprečavanje erozije tla. Cilj sporazuma o održivosti bio bi primjena standarda koji bi mogao uključivati postavljanje mjerljivih ciljeva u obliku kvantitativnih ili kvalitativnih kriterijuma koji nadilaze obavezni standard, na primjer upotreba pokrovnog usjeva zimi da bi se spriječila erozija tla. Sporazum bi mogao obuhvatati konkretne sprovedbene mjere kao što su obaveza upotrebe određenih mašina ili opreme, obaveza primjene instrumenata za upravljanje rizicima ili obaveza podržavanja širenja tehničkog znanja, uključujući obuku, savjetovanje, saradnju i razmjenu znanja, te digitalne tehnologije ili prakse za održivo upravljanje hranljivim materijama.

3.1. Ciljevi održivosti na osnovu člana 210a

(43) Da bi se ispunili uslovi iz člana 210a, sporazumom o održivosti mora se nastojati postići standard održivosti kojim se doprinosi barem jednom od sljedećih ciljeva održivosti:

(a) **ekološki ciljevi**, uključujući ublažavanje klimatskih promjena i prilagođavanje tim promjenama, održiva upotreba pejzaža, vode i tla te njihova zaštita, prelazak na kružnu ekonomiju, uključujući smanjenje rasipanja hrane, sprečavanje i kontrola zagađenja te zaštita i obnova biodiverziteta i ekosistema;

(b) **proizvodnja poljoprivrednih proizvoda** na načine kojima se smanjuje upotreba pesticida i upravlja rizicima koji proizlaze iz njihove upotrebe ili kojom se smanjuje opasnost od antimikrobne otpornosti u poljoprivrednoj proizvodnji;

(c) **zdravlje i dobrobit životinja.**

(44) Primjeri ekoloških ciljeva navedeni u članu 210a stavu 3. tački (a) su ogledni te mogu postojati različite vrste i varijacije ciljeva. Na primjer, bilo koji cilj koji neki ekonomski subjekt nastoji ostvariti i koji pozitivno utiče na životnu sredinu u vezi s proizvodnjom ili preradom

poljoprivrednih proizvoda ili na trgovinu poljoprivrednim proizvodima, uključujući distribuciju, može biti cilj održivosti obuhvaćen područjem primjene člana 210a. Međutim, u članu 210a stavu 3. tačkama (b) i (c) naveden je iscrpan popis ciljeva.

Primjeri ciljeva održivosti obuhvaćenih članom 210a

Primjer 1: Iako to nije izričito navedeno u članu 210a stavu 3, smanjenje zagađenja vazduha, poboljšanje kvaliteta vazduha i smanjenje emisija stakleničkih gasova odnose se na ekološke ciljeve. Stoga su obuhvaćeni područjem primjene člana 210a stava 3. tačke (a).

Primjer 2: Iako to nije izričito navedeno u članu 210a stavu 3, izbjegavanje zagađenja plastikom odnosi se na cilj prelaska na kružnu ekonomiju i cilj sprečavanja i kontrole zagađenja. Cilj je stoga obuhvaćen područjem primjene člana 210a stava 3. tačke (a).

Primjer 3: Poboljšanje otpornosti tla na eroziju, povećanje biodiverziteta tla, poboljšanje sastava tla i osiguravanje zaštite morskih područja odnose se na cilj održive upotrebe i zaštite pejzaža, vode i tla. Ti su ciljevi stoga obuhvaćeni područjem primjene člana 210a stava 3. tačke (a).

Primjer 4: Ublažavanje uticaja postupaka navodnjavanja na vodne resurse i ekosisteme, štednja vode i zaštita kvaliteta vode odnose se na cilj održive upotrebe vode. Stoga su obuhvaćeni područjem primjene člana 210a stava 3. tačke (a).

Primjer 5: Smanjenje otpada, kao što je upravljanje nusproizvodima, preostalim tokovima i otpadom od hrane te njihovo vrednovanje, na primjer povećanjem efikasnosti resursa ili promovisanjem inovativnih rješenja, odnose se na cilj prelaska na kružnu ekonomiju. Stoga su obuhvaćeni područjem primjene člana 210a stava 3. tačke (a).

Primjer 6: Poboljšanje prirodnog ekološkog procesa u poljoprivredi, uključujući kruženje hranljivih materija, plodnost tla, prirodno suzbijanje organizama štetnih za bilje i karantin, te očuvanje vode pomoću tehnika kao što su kompostiranje, pokrovni usjevi i upotreba korisnih insekata vrste su ekoloških ciljeva. Stoga su obuhvaćeni područjem primjene člana 210a stava 3. tačke (a).

Primjer 7: Ublažavanje uticaja nepovoljnih vremenskih uslova i mjere prilagođavanja vrste su ekoloških ciljeva. Stoga su obuhvaćeni područjem primjene člana 210a stava 3. tačke (a).

Primjer 8: Poboljšanje kvaliteta života životinja, uključujući njihovo emocionalno stanje, sposobnost izražavanja određenog uobičajenog ponašanja i osiguravanje dovoljno prostora, odgovarajućih objekata i mogućnosti zajedničkog boravka s drugim životinjama svoje vrste, obuhvaćeno je ciljem dobrobiti životinja iz člana 210a stava 3. tačke (c).

Primjer 9: Zaštita životinja od povreda i bolesti primjerenim postupcima prevencije, brzom dijagnozom i liječenjem obuhvaćena je ciljem zdravlja životinja iz člana 210a stava 3. tačke

(45) Standard održivosti može doprinositi jednom cilju obuhvaćenom članom 210a stavom 3. ili više njih.

(46) Kako bi se lakše ocijenilo zadovoljava li sporazum o održivosti uslove za isključenje na osnovu člana 210a, sporazumom o održivosti trebali bi se utvrditi cilj ili ciljevi održivosti kojima se nastoji doprinijeti standardom održivosti.

(47) Ako se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti ostvarivanju više ciljeva, od kojih neki nisu obuhvaćeni članom 210a stavom 3, samo ciljevi navedeni u članu 210a stavu 3. relevantni su za ocjenjivanje je li sporazum o održivosti obuhvaćen područjem primjene člana 210a.

(48) Standardom održivosti može se nastojati doprinijeti ciljevima koji nisu obuhvaćeni članom 210a stavom 3. Oni mogu uključivati socijalne ciljeve, kao što su radni uslovi za poljoprivredne radnike ili zdrava i hranljiva ishrana za potrošače, ili ekonomske ciljeve, kao što je razvoj robnih marki za pravednije naknade za poljoprivrednike. U tim slučajevima aspekti standarda održivosti kojima se nastoji doprinijeti tim socijalnim ili ekonomskim ciljevima ne mogu se uzeti u obzir kad se utvrđuje zadovoljava li određeni sporazum o održivosti uslove za isključenje na osnovu člana 210a, posebno je li neko ograničenje konkurencije u sporazumu o održivosti neophodno za postizanje standarda održivosti, kako je dodatno objašnjeno u odjeljku 5.

Primjeri sporazuma o održivosti usmjerenih na ciljeve obuhvaćene članom 210a

Primjer 1: Proizvođači žitarica zaključuju sporazum s prerađivačima žitarica na osnovu kojeg će proizvođači žitarica poboljšati obilježja pejzaža, kao što su živice, a prerađivači žitarica pristaju da plate višu cijenu za mjere održivosti proizvođača žitarica. To može biti obuhvaćeno ciljem zaštite i obnove biodiverziteta i ekosistema iz člana 210a stava 3. tačke (a) ako se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti tom cilju.

Primjer 2: Proizvođači meda i prerađivači medovine dogovaraju da će staviti na tržište proizvode od meda prikupljenog iz košnica u kojima se upotrebljavaju samo nehemijska sredstva za suzbijanje varooze. Taj dogovor može biti obuhvaćen ciljem zdravlja i dobrobiti životinja iz člana 210a stava 3. tačke (c) ako se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti tom cilju.

Primjer 3: Proizvođači žitarica dogovaraju da će primijeniti tehnike precizne poljoprivrede kako bi smanjili upotrebu pesticida i đubriva. To može biti obuhvaćeno ekološnim ciljevima iz člana 210a stava 3. ako se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti tom cilju.

Primjer 4: Proizvođači i prerađivači mlijeka i mliječnih proizvoda dogovaraju ispašu mliječnih krava kako bi se poboljšao kvalitet života životinja. To može biti obuhvaćeno ciljem dobrobiti životinja iz člana 210a stava 3. tačke (c) ako se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti tom cilju.

Primjeri sporazuma o održivosti usmjerenih na ciljeve koji nisu obuhvaćeni područjem primjene člana 210a ili su njime djelimično obuhvaćeni

Primjer 1: Proizvođači i prerađivači mlijeka i mliječnih proizvoda dogovaraju da će razviti robne marke kojima se osiguravaju pravednije naknade za proizvođače. To povećanje prihoda proizvođača mlijeka i mliječnih proizvoda može dovesti do povećanja ulaganja kojima se nastoje ostvariti ekološki ciljevi ili ciljevi dobrobiti životinja. Ako se sporazumom nastoje osigurati pravednije naknade za proizvođače, taj cilj ne bi bio obuhvaćen područjem primjene ciljeva obuhvaćenih članom 210a stavom 3.

Primjer 2: Proizvođači i prerađivači mlijeka i mliječnih proizvoda dogovaraju da će poboljšati dobrobit životinja i ujedno da će osigurati pravedne radne uslove za poljoprivredne radnike. Isključenje na osnovu člana 210a može se primijeniti samo na aspekte sporazuma kojima se nastoje ostvariti ciljevi obuhvaćeni članom 210a stavom 3, kao što je dobrobit životinja. Za

razliku od toga, drugi aspekti, kao što su pravedni radni uslovi za poljoprivredne radnike, ne mogu se uzeti u obzir pri ocjenjivanju.

3.2. Standardi održivosti koji se primjenjuju na osnovu člana 210a

3.2.1. Sporazumom o održivosti mora se utvrditi standard održivosti koji se odnosi na cilj održivosti

(49) Sporazumom o održivosti koji ispunjava uslove iz člana 210a treba se utvrditi standard održivosti koji strane sporazuma moraju poštovati kako bi doprinjele jednom ili više ciljeva održivosti obuhvaćenih članom 210a stavom 3.

(50) Standard održivosti može biti postojeći standard, standard koji su za potrebe sporazuma sastavile strane sporazuma ili standard koji su utvrdile treće strane.

(51) U standardu održivosti mogu se, ali i ne moraju propisati konkretne tehnologije ili proizvodne metode za ostvarenje utvrđenog cilja. Prema tome, strane sporazuma o održivosti možda se neće morati obavezati samo na ostvarivanje cilja ili ciljeva određenih standardom već će možda morati upotrebljavati i određenu tehnologiju ili proizvodnu praksu za ostvarenje tog cilja, primjera radi metode zaštite tla i prakse ispaše životinja.

(52) Donošenje standarda održivosti može dovesti do stvaranja dobrovoljne oznake, logotipa ili naziva robne marke za proizvode koji ispunjavaju zahtjeve tog standarda.

(53) Isključenje iz člana 210a može se primijeniti samo na dio proizvodnje poljoprivrednih proizvoda obuhvaćenih sporazumom koji ispunjava standard održivosti.

Primjer: Cilj sporazuma o održivosti je smanjiti upotrebu pesticida za 8 %. Proizvođač je strana sporazuma i djeluje na dvije geografske lokacije. Na jednoj se obavezao ispuniti standard, dok na drugoj i dalje upotrebljava pesticide koliko je god to moguće. Isključenje iz člana 210a može se primijeniti samo na lokaciju na kojoj proizvođač nastoji ispuniti standard.

(54) Pri ocjenjivanju da li je standard održivosti obuhvaćen članom 210a nije važno da li je sporazum o održivosti trenutno ili u prošlosti finansirao sredstvima Unije ili nacionalnim sredstvima. Međutim, činjenica da se sprovođenje određenog standarda finansira sredstvima Unije ili nacionalnim sredstvima relevantna je pri ocjenjivanju neophodnosti bilo kojeg ograničenja konkurencije opisanog u odjeljku 5.

3.2.2. Standardi održivosti trebali bi dovesti do mjerljivih i opipljivih rezultata ili, ako to nije moguće, rezultata koji se mogu posmatrati i opisati.

(55) Standardom održivosti mogu se odrediti kvantifikovani ciljevi ili konkretne metode ili prakse koje treba primijeniti. Primjera radi, standardom se može propisati da se neće upotrebljavati određeni ulazni materijal ili primjenjivati određena poljoprivredna praksa.

(56) Rezultati koji se ostvaruju primjenom standarda održivosti moraju biti opipljivi i mjerljivi. Ako se ne mogu brojčano kvantifikovati, ostvareni rezultati ipak bi se trebali moći posmatrati i opisati. U tim slučajevima nema potrebe da se kvantifikuje učinak koji se nastoji postići sporazumom o održivosti.

Primjer 1: U sporazumu kojim se nastoji smanjiti upotreba pesticida utvrđuje se standard kojim se propisuje smanjenje upotrebe pesticida za 40 %. U tom bi slučaju bilo potrebno dokazati da primjena standarda dovodi do mjerljivog smanjenja upotrebe pesticida. Međutim, ne bi bilo potrebno dokazati da je smanjenje upotrebe pesticida među pojedinačnim proizvođačima dovelo do poboljšanja kvaliteta vode u regiji, kao što je smanjenje isticanja pesticida u podzemne vode.

Primjer 2: Ako se sporazumom o održivosti nastoji povećati biodiverzitet uzgojem određenog samoniklog bilja korisnog za insekte i izvornih biljnih vrsta, možda neće biti moguće brojčano kvantifikovati rezultate poboljšanja biodiverziteta. Međutim, uloženi trud i ostvareni rezultati moraju se moći opisati, iako ne nužno brojčano: primjera radi, strane bi trebale utvrditi koje je bilje korisnije insektima ili koje bi izvorne vrste trebalo posaditi.

3.2.3. Standardi održivosti moraju biti viši od relevantnog obaveznog standarda

(57) Standard održivosti koji se nastoji primijeniti sporazumom o održivosti obuhvaćenim članom 210a mora biti viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom. To znači da se standardom održivosti moraju utvrditi zahtjevi održivosti koji nadilaze zahtjeve postojećeg obaveznog standarda. Ako ni pravom Unije ni nacionalnim pravom nije utvrđen poseban zahtjev održivosti, zahtjevi održivosti moraju se uvesti sporazumom.

(58) Obavezni standard jeste standard utvrđen na nivou Unije ili države članice kojim se određuju nivoi, supstance, proizvodi ili tehnike koje pojedinačni proizvođači ili ekonomski subjekti moraju ostvariti/koristiti ili izbjegavati. Standardi ili ciljevi koji su obavezujući za države članice, ali ne i za pojedinačne preduzetnike, ne smatraju se obaveznim standardima za potrebe člana 210a.

Primjer cilja koji je obavezujući za države članice, ali ne i za pojedince: u Komisijinom prijedlogu uredbe o održivoj upotrebi pesticida²⁹ navedeni su ciljevi smanjenja ukupne upotrebe i rizika od hemijskih pesticida te upotrebe „opasnijih” pesticida za 50 % do 2030. Ti bi ciljevi bili obavezujući za države članice, ali ne i za pojedince. Stoga se ne bi smatrali obaveznim standardima za potrebe člana 210a.

Primjer cilja koji je obavezujući za regiju, ali ne i za pojedince: u scenariju u kojem je donesen prijedlog uredbe o održivoj upotrebi pesticida regija bi mogla donijeti odluku kojom sebi određuje cilj postepenog smanjenja upotrebe pesticida za 50 % do 2030. Ta bi odluka bila obavezujuća za regiju, ali ne i za pojedince. Stoga se odluka ne bi smatrala obaveznom za potrebe člana 210a.

Primjer cilja koji je obavezujući za pojedince: u scenariju u kojem je donesen prijedlog uredbe o održivoj upotrebi pesticida država članica mogla bi donijeti odluku o uvođenju obavezujućeg zahtjeva za proizvođače da do 2030. postepeno smanje upotrebu pesticida za različite procenete (primjera radi 30/50/70 %) u različitim sektorima. Takve nacionalne odredbe bile bi obavezujuće za pojedince i stoga bi se smatrale obaveznim standardima za potrebe člana 210a.

(59) Nezavisno od toga da li su strane sporazuma o održivosti ekonomski subjekti iz trećih zemalja, obavezni standardi smatraju se standardima Unije ili standardima koje su utvrdile države članice. Ako se sporazum o održivosti odnosi na standard treće zemlje, taj standard

²⁹ Prijedlog Uredbe Evropskog parlamenta i Vijeća o održivoj upotrebi sredstava za zaštitu bilja i izmjeni Uredbe (EU) 2021/2115 (COM (2022) 305 final).

mora nadilaziti odgovarajući obavezni standard Unije ili, ako potonji ne postoji, obavezne standarde države članice kako bi se na njega primijenilo isključenje na osnovu člana 210a.

Primjer 1: Proizvođač kakaa iz treće zemlje sklapa s proizvođačem čokolade iz Unije sporazum o održivosti kojim se namjerava nadmašiti obavezni standard Unije ili države članice. Na sporazum o održivosti stoga se može primijeniti isključenje na osnovu člana 210a.

Primjer 2: Proizvođač kakaa iz treće zemlje sklapa s proizvođačem čokolade iz Unije sporazum o održivosti kojim se namjerava nadmašiti obavezni standard treće zemlje. Isključenje na osnovu člana 210a može se primijeniti na sporazum o održivosti samo u mjeri u kojoj on nadilazi obavezni standard Unije ili, ako potonji ne postoji, obavezni standard države članice.

(60) Ako je obavezni standard u državi članici stroži ili ambiciozniji od odgovarajućeg standarda Unije, proizvođači i ekonomski subjekti koji posluju u toj državi članici moraju poštovati taj viši standard.

(61) Zavisno od pravnog poretka svake države članice obavezni standard može postojati na regionalnom ili lokalnom nivou. Obavezni standard trebao bi se smatrati relevantnim standardom za potrebe člana 210a ako je utvrđen na regionalnom ili lokalnom nivou i ako se relevantna proizvodnja ili trgovina na osnovu sporazuma o održivosti odvija unutar te određene regije ili mjesta. Ako sporazum o održivosti obuhvata nekoliko regija ili mjesta koji svi imaju različite obavezne standarde, standard iz sporazuma o održivosti trebao bi nadilaziti standard koji se primjenjuje u regiji ili mjestu u kojima se odvijaju proizvodnja ili trgovina obuhvaćeni sporazumom. Primjera radi, ako se sporazumom nastoji poboljšati održiva proizvodnja jabuka, relevantni standard biće onaj koji se primjenjuje u regiji ili mjestu u kojima se proizvode jabuke.

(62) Sporazumi o održivosti mogu obuhvatati sisteme kvaliteta navedene u Uredbi (EU) br. 1151/2012³⁰ i Delegiranoj uredbi Komisije (EU) 2019/33³¹ ili oznake kvaliteta na koje se primjenjuje relevantno nacionalno pravo, no samo u mjeri u kojoj ti sistemi i oznake odražavaju više standarde održivosti od standarda koji se zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom.

(63) Ako na nivou Unije ili nacionalnom nivou ne postoje obavezni standardi, na sporazume o održivosti kojima se nastoji povećati nivo održivosti moći će se primijeniti isključenje na osnovu člana 210a. Isto vrijedi i za sporazume o održivosti kojima se nastoji ubrzati tranzicija ili raniji prelazak na obavezne standarde Unije ili nacionalne standarde koji su doneseni ili dogovoreni, ali još nisu stupili na snagu. Ekonomski subjekti moraju imati na umu da bi se nakon stupanja na snagu sporazuma nastavkom primjene istih proizvodnih i trgovinskih praksi koje su se koristile i prije njegovog stupanja na snagu, odnosno neuvođenjem poboljšanja u smislu uvođenja održivijih proizvodnih ili trgovinskih praksi, moglo dovesti u pitanje zadovoljenje kriterijuma iz testa neophodnosti opisanog u odjeljku 5. Međutim, može se dogoditi da su se ekonomski subjekti počeli suočavati sa znatno većim poteškoćama u održavanju istih proizvodnih i trgovinskih praksi (znatno veći troškovi, znatna ograničenja pristupa bitnim ulaznim materijalima itd.), što bi moglo opravdati potrebu za saradnjom.

³⁰ Uredba (EU) br. 1151/2012 Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. novembra 2012. o sistemima kvaliteta za poljoprivredne i prehrambene proizvode (SL L 343, 14.12.2012., str. 1.).

³¹ Delegirana uredba Komisije (EU) 2019/33 od 17. oktobra 2018. o dopuni Uredbe (EU) br. 1308/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća u pogledu zahtjeva za zaštitu oznaka izvornosti, oznaka geografskog porijekla i tradicionalnih izraza u sektoru vina, postupka podnošenja prigovora, ograničenja upotrebe, izmjena specifikacija proizvoda, poništenja zaštite te označavanja i prezentiranja (SL L 9, 11.1.2019., str. 2.).

(64) Član 210a više se neće primjenjivati na sporazume o održivosti od trenutka stupanja na snagu jednakovrijednih ili ambicioznijih standarda Unije ili nacionalnih standarda (vidjeti odjeljak 6.5.).

(65) Zbog velike raznolikosti vrsta i kombinacija obaveznih standarda održivosti na nivou Unije i nacionalnom nivou za svaki od ciljeva održivosti utvrđenih u članu 210a stavu 3. u ovim smjernicama nije moguće navesti iscrpan popis standarda održivosti koji su propisani pravom Unije ili nacionalnim pravom.

(66) Slično tome, u ovim smjernicama nije moguće navesti koliko najmanje doneseni standard održivosti mora biti viši od obaveznog standarda. Umjesto toga, koliko je standard održivosti viši od obaveznog standarda moraće se ocijeniti za svaki pojedini slučaj uzimajući u obzir ograničenja konkurencije koja nastaju zbog sporazuma o održivosti i jesu li ta ograničenja neophodna (vidjeti odjeljak 5.).

Primjer 1: Proizvođači i privredni subjekti dogovaraju da će smanjiti količinu rasipanja hrane u proizvodnji i preradi graška za 50 % optimizacijom tehnika berbe, ulaganjem u efikasnije skladišne kapacitete i poboljšanjem ambalaže. Ne postoji obavezni standard održivosti za smanjenje rasipanja hrane utvrđen na nivou Unije, niti primjenljivi nacionalni standard. U tom slučaju, standard održivosti bio bi viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom.

Primjer 2: Proizvođači mlijeka i trgovci na malo dogovaraju da će podržati prelazak na ekološku proizvodnju mlijeka kako je utvrđeno u Uredbi (EU) 2018/848 Evropskog parlamenta i Savjeta³². Iako se Uredbom (EU) 2018/848 utvrđuju proizvodne metode koje poljoprivrednici trebaju primjenjivati kako bi svoje proizvode mogli označiti kao ekološke, one ne predstavljaju obavezne standarde na nivou Unije ili na nacionalnom nivou. U tom slučaju, standard kojim se zahtijeva proizvodnja mlijeka u skladu s metodama ekološke proizvodnje bio bi viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom.

4. OGRANIČENJA KONKURENCIJE

(67) U ovom se odjeljku objašnjavaju vrste ograničenja koja će vjerovatno biti obuhvaćena članom 101. stavom 1. UFEU-a i na koja bi se stoga moglo primijeniti isključenje na osnovu člana 210a ako ispunjavaju uslove člana 210a.

(68) U ovom se odjeljku ne razmatra da li bi ograničenja konkurencije koja bi vjerovatno bila obuhvaćena članom 101. stavom 1. UFEU-a mogla ispuniti i zahtjeve za izuzeće na osnovu člana 101. stava 3. UFEU-a. Svrha ovog odjeljka nije ni iscrpno raspravljati o tome kad se sporazumima o održivosti ograničava ili ne ograničava konkurencija.

4.1. Šta je ograničenje konkurencije?

(69) Ključan pojam za razumijevanje pojma ograničenja konkurencije jeste pojam „parametara konkurencije”. Preduzeća se takmiče pružanjem ponude kupcima koja je privlačnija od ponuda alternativnih dobavljača u datim okolnostima. Iako cijena može biti najvažniji faktor za neke

³²Uredba (EU) 2018/848 Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. maja 2018. o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda te stavljanju van snage Uredbe Savjeta (EZ) br. 834/2007 (SL L 150, 14.6.2018., str. 1.).

kupce, i drugi faktori mogu imati određenu ulogu. Primjera radi, jedan dobavljač može ponuditi kvalitetniji proizvod, bolje karakteristike, više raznolikosti, bolju uslugu ili veću inovativnost. Određeni faktori mogu uticati na sposobnost dobavljača da smanji cijenu ili poboljša karakteristike, kao što su sposobnost dobavljača da ostvari određeni nivo proizvodnje uz niže troškove od konkurenata, efikasnije proizvodne metode i tehnologije, izvori snabdijevanja, prevoz i logistika. Takvi cjenovni i necjenovni faktori zajedno se nazivaju „parametrima konkurencije”.

(70) Sporazumom se ograničava konkurencija u smislu člana 101. stava 1. UFEU-a ako je vjerovatno da će uticati na relevantne parametre konkurencije na određenom tržištu. Sporazumom se može ograničiti konkurencija jer sadrži eksplicitnu ili implicitnu obavezu netakmičenja u pogledu jednog ili više parametara konkurencije. Njime se isto tako može ograničiti konkurencija smanjenjem suparništva među stranama sporazuma ili smanjenjem suparništva između njih i trećih strana³³. Prilog E sadrži pregled nekih od glavnih vrsta ograničenja konkurencije koje se javljaju u sporazumima o održivosti i načine na koje se različite vrste ograničenja mogu primijeniti u praksi.

(71) U nekim se slučajevima može smatrati da sporazum o održivosti po samoj svojoj prirodi ograničava konkurenciju. Primjera radi, sporazum između grupe konkurentskih preduzetnika kojim se ona dogovaraju da će naplaćivati iste cijene svojim kupcima vjerovatno će sam po sebi ograničiti konkurenciju.

(72) U drugim se slučajevima, iako se možda ne smatra da sporazum o održivosti po samoj svojoj prirodi ograničava konkurenciju, on ipak može imati učinak ograničavanja konkurencije. U takvim slučajevima vjerovatnoća da će se sporazumom o održivosti ograničiti konkurencija zavisi od nekoliko faktora, uključujući udio tržišta na koji sporazum o održivosti utiče i postoje li drugi preduzetnici koji bi mogli početi proizvoditi konkurentne proizvode. Naime, ako postoji dovoljno proizvođača koji nisu obuhvaćeni sporazumom o održivosti, kupcima će i dalje biti na raspolaganju konkurentne alternative, stoga nije vjerovatno da će se predmetnim sporazumom o održivosti ograničiti konkurencija.

(73) Sporazum o održivosti može sadržati više ograničenja konkurencije. Primjera radi, inicijativa za dobrobit životinja može sadržati poseban sporazum o isplati obavezne dodatne naknade poljoprivrednicima koji ispunjavaju određene kriterijume za dobrobit životinja, pri čemu je sporazum o isplati naknade sporazum o sastavnom dijelu cijene. Ti kriterijumi mogu obuhvatati i zahtjeve u pogledu veličine prostora dostupnog pojedinačnim životinjama, što bi moglo dovesti do smanjenja broja životinja koje se mogu uzgojiti (ograničenje rezultata proizvodnje), ili se njima mogu odrediti posebni zahtjevi u ishrani (ograničenje ulaznog materijala).

(74) Da bi sporazum o održivosti ograničio konkurenciju u smislu člana 101. stava 1. UFEU-a, dovoljno je da sadrži jedno takvo ograničenje.

Primjer sporazuma kojim se ograničava konkurencija: uzgajivači soje u određenoj regiji žele prestati upotrebljavati hemijska đubriva da bi se smanjilo zagađenje i zaštitili vodni sistemi. Međutim, budući da bi samostalno sprovođenje takve inicijative moglo dovesti do smanjenja prinosa i finansijskih gubitaka, dogovaraju se da će uz prestanak upotrebe hemijskih

³³ Smjernice za primjenu člana 81. stava 3. Ugovora (SL C 101, 27.4.2004., str. 97) („Smjernice za član 101. stav 3. UFEU-a”). U naslovu se upućuje na član 81. stav 3. jer je obavještenje objavljeno prije donošenja Lisabonskog ugovora. Kada je donesen Lisabonski ugovor, član 81. Ugovora o osnivanju Evropske zajednice postao je član 101. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije.

đubriva povećati svoje cijene po toni kako bi zadržali prethodni nivo profitabilnosti. Sporazumom o održivosti vjerovatno će se ograničiti konkurencija ograničavanjem sposobnosti poljoprivrednika da odrede vlastite prodajne cijene.

Primjer sporazuma kojim se vjerovatno neće ograničiti konkurencija: Grupa poljoprivrednika koji žele prestati upotrebljavati hemijska đubriva stvara znak kvaliteta za „održivu soju” proizvedenu bez hemijskih đubriva. Prestankom upotrebe hemijskih đubriva vjerovatno će se smanjiti prinosi, a time potencijalno i prihodi poljoprivrednih gazdinstava. Grupa stoga uveliko ulaže u jačanje svijesti potrošača o znaku kvaliteta i o povoljnom uticaju prestanka upotrebe hemijskih đubriva na životnu sredinu kako bi potrošače uvjerila da održiva soja vrijedi više od soje proizvedene upotrebom hemijskih đubriva. Svaki poljoprivrednik koji sertifikuje svoju soju kao soju proizvedenu bez upotrebe hemijskih đubriva može učestvovati u programu i može ga napustiti u bilo kom trenutku. Za razliku od prvog primjera, u ovom primjeru ne postoje odredbe o određivanju cijena. Nije vjerovatno da će se sporazumom o održivosti ograničiti konkurencija. Program bi mogao imati učinak ograničavanja konkurencije ako se veliki broj proizvođača soje pridruži programu i tako ograniči mogućnosti kupaca koji ne žele kupovati održivu soju. Međutim, ako se programu pridruži samo ograničeni broj proizvođača soje, primjera radi proizvođači koji su odgovorni za manje od 10 % snabdijevanja, svako ograničenje konkurencije vjerovatno će biti neznatno jer posljedično smanjenje nivoa proizvodnje neće biti značajno i kupcima će i dalje na raspolaganju biti alternative ako ne žele ili ne mogu platiti više za održivu soju.

4.2. Šta nije ograničenje konkurencije?

(75) Konkurencija se ne ograničava svim sporazumima o održivosti. Ako takvi sporazumi o održivosti ne utiču na parametre konkurencije, kao što su cijena, količina, kvalitet, izbor ili inovacije, nije vjerovatno da će se njima ograničiti konkurencija. Primjeri navedeni u sljedećim tačkama su ogledni i nisu iscrpni.

(76) Prvo, nije vjerovatno da će se sporazumima o održivosti koji se ne odnose na ekonomsku djelatnost konkurenata, nego na njihovo unutrašnje korporativno ponašanje, ograničiti konkurencija. Primjera radi, konkurenti mogu nastojati poboljšati ukupni ugled industrije kao ekološki odgovorne industrije. U tu se svrhu mogu dogovoriti o mjerama za uklanjanje plastike za jednokratnu upotrebu u svojim poslovnim prostorima, ograničenje sobne temperature u zgradama ili ograničenje broja isprintanih stranica po danu.

(77) Drugo, nije vjerovatno da će se sporazumima o održivosti ograničiti konkurencija u smislu člana 101. stava 1. UFEU-a ako se odnose na izradu baze podataka koja sadrži informacije o dobavljačima koji imaju održive lance vrijednosti, upotrebljavaju održive proizvodne postupke i osiguravaju održive ulazne materijale ili o distributerima koji prodaju proizvode na održiv način a da se pritom od strana sporazuma ne zahtijeva kupovina od tih dobavljača ili prodaja tim distributerima.

(78) Treće, nije vjerovatno da će se sporazumima o održivosti među konkurentima ograničiti konkurencija u smislu člana 101. stava 1. UFEU-a ako se odnose na organizaciju kampanja za jačanje svijesti na nivou cijele industrije ili kampanja za jačanje svijesti kupaca o ekološkom otisku njihove potrošnje, pod uslovom da se takve kampanje ne svode na zajedničko oglašavanje određenih proizvoda.

(79) Kad se sporazumom o održivosti ne ograničava konkurencija, ne primjenjuje se član 101. stav 1. UFEU-a i stoga se na sporazum o održivosti ne treba primijeniti isključenje na osnovu

člana 210a. U tom će slučaju strane sporazuma o održivosti moći nastaviti sa sprovođenjem sporazuma.

5. NEOPHODNOST IZ ČLANA 210a

5.1. Uvod

(80) Članom 210a stavom 1. utvrđeno je da se član 101. stav 1. UFEU-a ne primjenjuje na sporazume koji se odnose na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima i kojima je cilj primjena standarda održivosti višeg od standarda koji se zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom, pod uslovom da ti sporazumi nameću samo ona ograničenja konkurencije koja su „neophodna” za postizanje tog standarda održivosti. Stoga je neophodnost jedan od uslova koje ekonomski subjekti moraju ispuniti kako bi se moglo primijeniti isključenje na osnovu člana 210a.

(81) U ovom se odjeljku objašnjava kako bi se pojam neophodnosti trebao tumačiti u smislu člana 210a. U njemu se daju smjernice o načinu na koji se uslov neophodnosti primjenjuje na razna ograničenja konkurencije zavisno od standarda održivosti koji se nastoje postići. Cilj ovog odjeljka nije utvrditi posebne oblike i vrste ograničenja koje strane smiju ili ne smiju primijeniti u svojim sporazumima o održivosti. Naprotiv, cilj je utvrditi metodologiju za ocjenjivanje okolnosti u kojima bi glavne vrste ograničenja vjerovatno bile neophodne za postizanje standarda održivosti i tu metodologiju ilustrovati skupom primjera koji nisu iscrpni.

(82) Prije ocjenjivanja da li je ograničenje konkurencije koje proizlazi iz sporazuma o održivosti neophodno, strane prvo moraju utvrditi postoji li ograničenje konkurencije (vidjeti odjeljak 4.). Ako se predmetnim sporazumom o održivosti ne ograničava konkurencija, nije potrebno ocijeniti neophodnost. U tim slučajevima ekonomski subjekti mogu direktno nastaviti sa sprovođenjem sporazuma o održivosti.

(83) Neophodnost ograničenja konkurencije na osnovu člana 210a mora se ocijeniti u odnosu na standard koji se želi postići sporazumom o održivosti. Postizanje standarda održivosti moglo bi se odnositi na proizvodnju poljoprivrednih proizvoda ili trgovinu njima u skladu sa standardom.

(84) Naposljetku, ako sporazum o održivosti nije neophodan, Komisija ili nacionalna tijela za zaštitu konkurencije mogu ga ispitati i ocijeniti da li je u suprotnosti s članom 101. stavom 1. UFEU-a, ispunjava li uslove za izuzeće na osnovu člana 101. stava 3. UFEU-a te može li se na njega primijeniti neko drugo isključenje iz člana 101. stava 1. UFEU-a. To može dovesti do izricanja novčane kazne ako se utvrdi povreda člana 101. stava 1. UFEU-a i ako se ne primjenjuje nijedno drugo izuzeće ili isključenje.

5.2. Pojam neophodnosti

(85) Pojam neophodnosti već se upotrebljava u pravu Unije o zaštiti konkurencije. Članom 101. stavom 3. UFEU-a predviđa se da se zabrana iz člana 101. stava 1. UFEU-a može proglasiti neprimjenjivom na sporazume kojima se doprinosi poboljšanju proizvodnje ili distribucije robe ili promovisanju tehničkog ili ekonomskog napretka, a istovremeno potrošačima omogućuje pravedan udio u koristi koja iz njih proizlazi te kojima se: i. ne nameću ograničenja koja nisu neophodna za postizanje tih ciljeva i ii. ne omogućuje predmetnim preduzetnicima isključivanje konkurencije s tržišta s obzirom na znatan dio predmetnih proizvoda.

(86) Pojam neophodnosti iz člana 101. stava 3. UFEU-a dodatno se objašnjava u Smjernicama o primjeni člana 101. stava 3. UFEU-a³⁴ i redovno se primjenjuje u sudskoj praksi Suda Evropske unije³⁵.

(87) Zbog sličnog teksta člana 210a i člana 101. stava 3. UFEU-a test za utvrđivanje da li je ograničenje neophodno na osnovu člana 101. stava 3. UFEU-a korisno je polazište za ocjenu neophodnosti za potrebe člana 210a. Međutim, postoje određene ključne razlike između ta dva člana, zbog čega se standard neophodnosti nužno razlikuje.

(88) U smjernicama o primjeni člana 101. stava 3. UFEU-a opisuje se test od dva koraka za utvrđivanje jesu li ograničenja konkurencije neophodna. U prvom koraku testa ispituje se je li sam sporazum, odnosno sporazum obuhvaćen članom 101. stavom 1. UFEU-a, razumno potreban za postizanje efikasnosti koje su stvorene sporazumom. U drugom koraku ocjenjuje se jesu li pojedinačna ograničenja konkurencije koja proizlaze iz sporazuma takođe razumno potrebna za postizanje tih efikasnosti.

(89) Iako se pri ocjenjivanju neophodnosti na osnovu člana 210a takođe primjenjuje test od dva koraka, taj se test primjenjuje u drugačijem pravnom okviru od testa od dva koraka za potrebe člana 101. stava 3. UFEU-a. Su-zakonodavci Unije, odnosno Evropski parlament i Vijeće Evropske unije, smatrali su da određene vertikalne i horizontalne inicijative u vezi s poljoprivrednim proizvodima, kojima se nastoji postići primjena zahtjeva koji su stroži od obaveznih zahtjeva, mogu imati pozitivne učinke na ciljeve održivosti³⁶. Su-zakonodavci Unije smatrali su i da takvi sporazumi mogu ojačati položaj proizvođača u lancu snabdijevanja i povećati njihovu pregovaračku moć³⁷. S obzirom na izazove s kojima se suočavaju ekonomski subjekti u poljoprivrednom sektoru i hitnu potrebu za postizanjem napretka u održivosti, Unija je donijela član 210a kako bi stvorila okvir kojim se isključuje primjena člana 101. stava 1. UFEU-a³⁸ radi podsticanja ekonomskih subjekata na sklapanje takvih sporazuma, pod uslovom da su ispunjeni određeni uslovi. Stoga se standard kontrole pri ocjenjivanju prirode i intenziteta ograničenja konkurencije za potrebe člana 210a razlikuje od onog za potrebe člana 101. stava 3. UFEU-a. To, između ostalog, znači da se za potrebe člana 210a ograničenja koja bi se smatrala ozbiljnim ograničenjima u smislu člana 101. stava 1. UFEU-a, kao što su sporazumi o određivanju cijene ili smanjenju nivoa proizvodnje, mogu smatrati neophodnim ako su ispunjeni uslovi opisani u odjeljcima 5.3. i 5.4., dok takva ograničenja vjerovatno ne bi ispunila uslove iz člana 101. stava 3. UFEU-a.

(90) Kako bi sproveli ocjenjivanje iz prvog koraka, ekonomski subjekti u praksi moraju analizirati: i. da li je za postizanje standarda održivosti potrebna saradnja umjesto pojedinačnog djelovanja i ii. može li se standard održivosti postići drugom, manje ograničavajućom vrstom odredbe. Kako bi sproveli ocjenjivanje iz drugog koraka, ekonomski subjekti moraju uzeti u obzir prirodu i intenzitet ograničenja te utvrditi je li takvo ograničenje najmanje ograničavajuće sredstvo za postizanje standarda održivosti.

5.3. Korak 1. – Neophodnost sporazuma o održivosti

³⁴ Smjernice za primjenu člana 81. stava 3. Ugovora (SL C 101, 27.4.2004., str. 97.).

³⁵ Presuda Suda (veliko vijeće) od 23. januara 2018., F. Hoffmann-La Roche Ltd i drugi, C-179/16; presuda Suda od 7. februara 2013., Protimonopolný úrad Slovenskej republiky, C-68/12; presuda Opšteg suda od 24. septembra 2019., HSBC Holdings plc i drugi, T-105/17.

³⁶ Uvodna izjava 62. Uredbe (EU) 2021/2117.

³⁷ Ibid

³⁸ Na osnovu člana 42. UFEU-a, odredbe poglavlja Ugovora koje se odnose na pravila o konkurenciji primjenjuju se na proizvodnju i trgovinu poljoprivrednim proizvodima samo u onoj mjeri koju utvrde Evropski parlament i Savjet EU-a.

(91) U prvom koraku testa neophodnosti za potrebe člana 101. stava 3. UFEU-a ispituje se je li sporazum o održivosti kao takav razumno potreban za postizanje efikasnosti koje su stvorene sporazumom. Po analogiji, za potrebe člana 210a u prvom koraku ocjenjuje se je li sporazum o održivosti razumno potreban za postizanje standarda održivosti koji se nastoji postići. To znači da postizanje standarda održivosti treba biti specifično za predmetni sporazum. Šta to podrazumijeva u praksi objašnjeno je u ovom odjeljku.

(92) Uopšteno, priroda i ciljevi člana 210a pretpostavljaju da sporazum o održivosti sadrži jednu odredbu ili više njih. Svaki sporazum o održivosti trebao bi barem sadržati odredbu kojom ekonomski subjekti pristaju zajednički primjenjivati standard održivosti koji je viši od obaveznih pravila Unije ili nacionalnih pravila. Osim dogovora o standardu održivosti ekonomski subjekti možda će morati dogovoriti i neka pitanja povezana s proizvodnjom ili trgovinom poljoprivrednim proizvodima kako bi djelotvorno razvili ili sproveli standard održivosti. Takve odredbe mogle bi se odnositi na parametre konkurencije, primjera radi, cijenu po kojoj se proizvod prodaje, cijenu ulaznih materijala potrebnih za proizvodnju, količinu proizvoda koji bi se proizvodio, način na koji se proizvod distribuira ili stavlja na tržište i sertifikaciju proizvoda.

(93) Pri ocjenjivanju neophodnosti sporazuma o održivosti svaka odredba sporazuma mora se ocijeniti pojedinačno. Primjera radi, iako bi određene odredbe sporazuma o održivosti koje se odnose na cijenu mogle biti razumno potrebne za postizanje zadanog standarda održivosti, druge odredbe sporazuma, primjera radi one o nivou proizvodnje, možda neće biti razumno potrebne. Tomu je tako jer pitanje koje se nastoji riješiti odredbom o nivou proizvodnje strane mogu djelotvorno riješiti jednostrano, a ne saradnjom, ili jer bi se razmatrano pitanje djelotvorno riješilo i odredbama kojima se manje ograničava konkurencija.

(94) Međutim, ekonomski subjekti moraju razmotriti cijeli sporazum o održivosti kako bi ocijenili postiže li se sprovođenjem njegovih raznih odredbi uzetih zajedno predmetni standard održivosti. To se dodatno razmatra u odjeljcima 5.3.1. i 5.3.2.

(95) Osim toga, što je poboljšanje standarda održivosti koje ekonomski subjekti nastoje postići lakše u poređenju sa standardom koji se već zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom, manja je vjerovatnoća da će ekonomski subjekti trebati sarađivati ili da bi odabrana ograničenja trebala biti ozbiljnije prirode ili intenziteta. Međutim, u nekim će slučajevima postizanje čak i malih poboljšanja u proizvodnji ili trgovini koja nadilaze obavezni standard možda uključivati znatne poteškoće za ekonomski subjekte, što bi opravdalo saradnju među njima ili sporazum o određenim ograničenjima konkurencije (prestanak upotrebe određenog hemijskog pesticida za koji na tržištu ne postoji cjenovno pristupačna organska alternativa).

Primjer 1.: Proizvođači grožđa koji posluju s malim maržama i nalaze se u određenoj regiji zajednički odlučuju smanjiti upotrebu hemijskih pesticida za 52 %, dok standard koji je propisan pravom propisuje samo smanjenje od 50 %. Upotrebu hemijskih pesticida odlučili su smanjiti kupovinom organskih pesticida. Dodatni troškovi koje proizvođači snose pri kupovini organskih pesticida nešto su veći od troškova koje bi inače snosili pri kupovini hemijskih pesticida. Kako bi postigli standard, proizvođači zajednički dogovaraju fiksnu cijenu koju će naplaćivati za održivije grožđe.

S obzirom na to da su organski pesticidi nešto skuplji i da proizvođači posluju s malim maržama, zbog čega nemaju podsticaja da pojedinačno apsorbuju te troškove, vjerovatno će biti potrebna saradnja. Međutim, nije vjerovatno da će biti potreban sporazum o naplaćivanju fiksne cijene na silaznom tržištu s obzirom na poboljšanje održivosti koje se nastoji postići sporazumom. Iako bi se dogovorom o fiksnoj cijeni osigurali dostatna naknada za proizvođače

i postizanje standarda, čini se da postoji manje ograničavajuća alternativa. Čini se da je u tom slučaju sporazum o zajedničkom smanjenju upotrebe pesticida za dodatnih 2 % najmanje ograničavajući način postizanja standarda, s obzirom na to da su dodatni troškovi za kupovinu organskih pesticida niski i da bi ih snosili svi proizvođači u regiji. Time bi se spriječila situacija u kojoj samo neki proizvođači više ne bi bili konkurentni zbog nastalih dodatnih troškova.

Primjer 2.: Proizvođači dogovaraju sprovođenje godišnjih provjera kvaliteta vode koju konzumira perad koja se uzgaja za proizvodnju mesa kako bi se poboljšala dobrobit životinja. Provjerama se nastoji ocijeniti nivo onečišćujućih materija u vodi kao što su teški metali i hemikalije te riješiti problem prekomjernih nivoa takvih onečišćujućih materija, ako se utvrde. U skladu sa sporazumom proizvođači moraju sami sprovesti provjere služeći se cjenovno pristupačnom opremom koja se mora kupiti samo jednom i ne zahtijeva naučno stručno znanje za upotrebu. Ne postoji poseban standard Unije ili nacionalni standard kojim je propisano sprovođenje takvih provjera, osim opšteg zahtjeva da životinje dobijaju pitku vodu. Zbog godišnjih provjera vode blago se povećavaju troškovi proizvodnje. Kao rezultat toga proizvođači peradi dogovaraju obaveze isključive kupovine mesa peradi od strane kupaca kako bi ostvarili povraćaj dodatnih troškova osiguravanjem da će njihovi proizvodi biti kupljeni. Nije vjerovatno da će saradnja proizvođača peradi biti potrebna s obzirom na to da se ne čini da poboljšanje dobrobiti životinja opravdava predviđena ograničenja. Svaki proizvođač mogao bi sam djelotvorno postići taj standard jer proizvođačima nijesu potrebni znanje ili stručnost konkurenata za postizanje standarda. Nadalje, pojedinačni proizvođač mogao bi postići standard održivosti bez znatnih dodatnih troškova koji bi ga stavili u nepovoljan položaj u odnosu na druge proizvođače koji ne sprovode taj standard. Osim toga, čak i ako bi se saradnja smatrala potrebnom, nije vjerovatno da bi za proizvođače bilo neophodno da s kupcima dogovore obaveze isključive kupovine s obzirom na relativno niske troškove koje bi proizvođači snosili za ispitivanje kvaliteta vode.

(96) Naposljetku, privredni subjekti moraju ocijeniti neophodnost ograničenja u stvarnom okruženju u kojem se sporazum o održivosti sprovodi, uzimajući u obzir strukturu tržišta, rizike povezane sa sporazumom o održivosti i podsticaje stranama. Ako postizanje standarda održivosti postane neizvjesnije bez konkretnog ograničenja, veća je vjerovatnoća da će ograničenje biti potrebno kako bi se osiguralo postizanje standarda.

5.3.1. Može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?

(97) Kako bi se ocijenilo je li sporazum o održivosti razumno potreban za postizanje standarda održivosti, potrebno je ocijeniti mogu li strane samostalno postići standard održivosti pojedinačnim djelovanjem, a ne saradnjom. Stoga privredni subjekti moraju utvrditi zašto trebaju sarađivati i što bi ih spriječilo da samostalno postignu taj standard. Pritom moraju uzeti u obzir tržišne uslove i poslovnu stvarnost s kojima se suočavaju, a relevantni su za postizanje predmetnog standarda održivosti. U nekim će se situacijama standard održivosti možda moći postići pojedinačnim djelovanjem, ali privredni subjekti mogli bi ga postići brže saradnjom, uz manje troškova i manje truda. Stoga saradnja može biti razumno potrebna za postizanje standarda, iako bi privredni subjekti i dalje trebali osigurati da sva ograničenja tržišnog natjecanja predviđena u sporazumu budu i neophodna, kako je objašnjeno u odjeljku 5.4.

(98) Primjera radi, ako proizvođači poljoprivrednih proizvoda ne mogu postići standard održivosti jer nemaju potrebno iskustvo ili znanje u određenom području, saradnja s drugim privrednim subjektima na različitim nivoima lanca snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima koji imaju takvo iskustvo ili znanje mogla bi biti neophodna. Međutim, ako proizvođači poljoprivrednih proizvoda mogu jednostavno samostalno steći takvo znanje bez znatnog ulaganja vremena ili novca, malo je vjerovatno da će morati sarađivati da bi postigli taj standard održivosti.

(99) Isto tako, proizvođači poljoprivrednih proizvoda možda nemaju podsticaja platiti nužne troškove ili uložiti u ono što je potrebno za postizanje standarda održivosti jer ne bi mogli ostvariti povraćaj tih troškova ili ulaganja ili ne mogu sami snositi te troškove ili ulaganja. Saradnja s drugim privrednim subjektima na različitim nivoima lanca snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima koji žele sufinansirati postizanje standarda održivosti tada bi mogla biti neophodna. Za razliku od toga, saradnja proizvođača možda neće biti neophodna ako postizanje standarda održivosti zahtijeva ulaganje koje ne povećava znatno iznos uobičajenog sezonskog ili godišnjeg ulaganja proizvođača u njihovu uobičajenu proizvodnju.

(100) Nadalje, održivija proizvodnja ili trgovina proizvodom može biti profitabilna samo ako se održivom proizvodnjom odnosno trgovinom obuhvati veća količina proizvoda. U tom se slučaju sporazum između privrednih subjekata kojim dogovaraju da će održivo proizvoditi određeni proizvod ili trgovati njime može smatrati neophodnim. Primjer toga bila bi upotreba logotipa/oznaka za označavanje proizvoda koji ispunjavaju određene zahtjeve održivosti, čime bi se povećalo povjerenje potrošača. Drugi bi primjer bila upotreba platforme koja proizvođačima omogućuje da dijele inovativnu opremu i troškove kupovine/održavanja takve opreme kako bi proizvodili na održiviji način. Što više privrednih subjekata u prvom primjeru proizvodi ili trguje održivo i upotrebljava odgovarajući logotip, to je vjerovatnije da će trgovci na malo i potrošači logotip smatrati pouzdanim, što će pak povećati potencijalni povraćaj ulaganja privrednih subjekata koji bi prodavali proizvode označene tim logotipom. Što više proizvođača u drugom primjeru pristane upotrebljavati platformu i stavi svoju opremu na raspolaganje drugima, to će veću korist svaki pojedinačni proizvođač ostvariti od sudjelovanja u platformi.

(101) U nekim situacijama može se dogoditi da privredni subjekti moraju sarađivati jer su u suprotnom izloženi riziku da svaki privredni subjekt potroši znatna sredstva i vrijeme na razvoj različitih proizvodnih metoda radi postizanja standarda održivosti.

(102) Za razliku od toga, u nekim situacijama može se dogoditi da zajedničko razvijanje proizvodne metode ne stvara efikasnosti i da pojedinačni proizvođač u okviru nezavisnog razvoja stvara veću dodatnu vrijednost bržim postizanjem standarda zbog natjecanja s drugim privrednim subjektima. Takođe se može dogoditi da saradnja privrednim subjektima ne bi omogućila da postignu standard održivosti uz znatno manje ulaganja vremena ili resursa u poređenju s pojedinačnim djelovanjem. U takvim se slučajevima saradnja možda neće smatrati neophodnom.

Primjer: Proizvođači u državi članici planiraju sklopiti sporazum o održivosti kojim se postavlja cilj da se 25 % njihovog zemljišta namijeni za biodiverzitet. Proizvođači su već namijenili znatan dio svog zemljišta za biodiverzitet. Među kupcima postoji potražnja za količinom proizvoda koju će proizvođači moći uzgojiti na preostalim 75 % svog zemljišta. Kupci tih proizvoda platiće i cijenu kojom će se proizvođačima finansijski nadoknaditi uvedena poboljšanja biodiverziteta.

U tom slučaju ne postoji ništa što proizvođače sprečava da samostalno postignu standard održivosti jer svaki proizvođač već ima potrebna iskustva i znanja za uvođenje poboljšanja biodiverziteta. Osim toga, proizvođači bi mogli od kupaca povratiti troškove postizanja standarda održivosti.

(103) Može se dogoditi i da privredni subjekti trebaju sarađivati kako bi djelotvorno riješili problem neinformisanosti potrošača o svojstvima održivosti proizvoda koje kupuju. Pojedinačnim djelovanjem možda se neće moći djelotvorno usmjeriti pažnja potrošača na to pitanje i uvjeriti ih da kupuju održivije proizvode. Međutim, pojedinačno djelovanje može biti dovoljno u slučajevima u kojima postoji nezadovoljena potražnja potrošača za održivijim proizvodom, no činjenica da se proizvodom ostvaruju koristi u području održivosti nije

dovoljno jasno prikazana na proizvodima pojedinačnih proizvođača, a svaki proizvođač samostalno može lako pružiti takve informacije.

(104) Ako bi se privredni subjekt našao u nepovoljnom položaju pionira na tržištu jer je pokušao postići standard održivosti pojedinačno, saradnja bi mogla biti potrebna kako bi se konkurente spriječilo da parazitiraju na ulaganju pionira na tržištu. U suprotnom bi konkurenti mogli jednostavno bez ikakvih troškova uvesti proizvodnu ili trgovinsku metodu koju je razvio pionir na tržištu. Međutim, ako bi pionir na tržištu mogao spriječiti parazitiranje upotrebom prava intelektualne svojine, a koja bi konkurente spriječila da primjenjuju tu metodu bez naknade pioniru na tržištu, možda ne bi bilo potrebno da privredni subjekti sarađuju kako bi postigli taj standard.

(105) Privredni subjekt koji djeluje pojedinačno takođe bi se mogao naći u nepovoljnom položaju pionira na tržištu ako želi proizvesti održiviji proizvod čija je cijena znatno viša od alternative koja nije održiva. U tom slučaju privredni subjekt mogao bi imati poteškoće pri stavljanju održivijeg proizvoda na tržište: njegovi kupci možda neće imati podsticaja ponuditi skuplji proizvod krajnjim potrošačima jer bi ti potrošači vjerovatno nastavili kupovati jeftiniju alternativu. Zbog toga bi proizvodnja održivog proizvoda ili trgovina njime bila malo vjerovatna. U tom slučaju saradnja privrednih subjekata mogla bi biti potrebna kako bi više privrednih subjekata dijelilo finansijsko opterećenje i rizik proizvodnje održivijeg proizvoda i trgovanja njime na tržištu.

(106) Sporazumom o održivosti može se nastojati ispuniti standard održivosti za koji će privredni subjekti pojedinačno primiti naknadu ili subvencije javnog tijela. Osim utvrđivanja jednog ili više razloga za saradnju privredni subjekti moraće pažljivo ocijeniti i neophodnost saradnje za postizanje predmetnog standarda tako da vode računa o toj naknadi ili subvencijama. Ako je, s jedne strane, predmetna naknada ili subvencija dovoljna da privredni subjekti sami snose troškove potrebne za postizanje standarda održivosti, možda neće morati sarađivati kako bi postigli taj standard. Ako se, s druge strane, naknadom ili subvencijom pokriva samo dio troškova koji bi trebali nastati pri postizanju standarda održivosti, privredni subjekti možda će morati sarađivati kako bi podmirili nepodmirene troškove.

(107) Naposljetku, kad ocjenjuju je li pojedinačno djelovanje dovoljno za postizanje konkretnog standarda održivosti, privredni subjekti mogu za orijentaciju razmotriti postojeće jednostrane inicijative kojima je uspješno postignut jednak ili sličan standard pri proizvodnji ili trgovini sličnom količinom proizvoda. Međutim, postojanje jednostranih inicijativa kojima je postignut jednak ili sličan standard samo po sebi ne isključuje neophodnost saradnje privrednih subjekata. Budući da se posebne okolnosti privrednih subjekata koji žele sarađivati, prevladavajući tržišni uslovi u trenutku sklapanja sporazuma i problemi povezani s pojedinačnim postizanjem predmetnog standarda mogu razlikovati, svaki će slučaj trebati ocijeniti zasebno.

5.3.2. Neophodnost odredbi sporazuma o održivosti

(108) Strane sporazuma o održivosti, nakon što su se uvjerile da standard održivosti ne mogu postići strane koje postupaju pojedinačno, moraće ispitati ograničavaju li različite odredbe sporazuma, primjera radi one koje se odnose na cijenu, nivo proizvodnje, inovacije i distribuciju, tržišno natjecanje i, ako ga ograničavaju, jesu li neophodne za postizanje standarda održivosti. U prvom koraku testa neophodnosti privredni subjekti trebaju uporediti vrste odredbi koje su dogovorili s mogućim alternativama, primjera radi cijenu u odnosu na sertifikovanje, nivo proizvodnje u odnosu na udruživanje opreme i razmjenu informacija u odnosu na promociju. Neophodnost ograničenja tržišnog natjecanja koja proizlaze iz neke odredbe, primjera radi određivanje fiksne ukupne cijene nasuprot cjenovnoj premiji, ocjenjuje se u drugom koraku testa neophodnosti.

(109) Da bi se u praksi utvrdilo je li konkretna odredba neophodna za postizanje standarda održivosti, strane sporazuma o održivosti moraju utvrditi pitanja koja ih sprečavaju da ga postignu. Za svako od njih privredni subjekti moraju procijeniti koja bi odredba bila prikladna za rješavanje pitanja kako bi se postigao standard održivosti. U nekim situacijama može postojati nekoliko alternativnih prikladnih odredbi za rješavanje pitanja. Ako postoji izbor između dviju ili više takvih odredbi, neophodna odredba jeste ona kojom se najmanje ograničava tržišno natjecanje. Može se dogoditi i da su dvije ili više prikladnih alternativnih odredbi jednako ograničavajuće ili je utvrđivanje najmanje ograničavajuće odredbe izrazito složeno. U takvim slučajevima privredni subjekti mogu odabrati koju će odredbu upotrijebiti, pod uslovom da poštuju druge djelove testa neophodnosti objašnjene u odjeljku 5.4.

(110) Primjera radi, privredni subjekti mogu se suočiti sa sljedećim pitanjima:

(a) ako se pitanje odnosi na manjak povjerenja potrošača u standard održivosti, odredbe koje bi mogle biti prikladne za rješavanje pitanja, zavisno od pojedinačnih okolnosti slučaja, mogu uključivati zahtjev izrade logotipa/oznake čije se poštovanje potvrđuje nezavisnim sistemom sertifikovanja ili zajedničko promovisanje i komercijalizaciju proizvoda. Za razliku od toga, odredba koja se odnosi na cijenu koja se plaća proizvođačima ili na obim proizvodnje koji se stavlja na raspolaganje kupcima na silaznom tržištu vjerovatno ne bi bila prikladna za rješavanje pitanja jer se njome ne bi povećalo povjerenje potrošača u standard održivosti.

Ako su dvije potencijalno prikladne odredbe koje su prethodno utvrđene jedine prikladne opcije kojima se rješava pitanje povjerenja potrošača, odredbom o izradi logotipa/oznake vjerovatno se najmanje ograničava tržišno natjecanje i stoga je neophodna;

(b) ako se pitanje odnosi na manjak iskustva i znanja o održivijim proizvodnim metodama, odredbe koje bi mogle biti prikladne za rješavanje pitanja, zavisno od pojedinačnih okolnosti slučaja, mogu uključivati razmjenu informacija o proizvodnim metodama, primjera radi o upotrebi određenih ulaznih materijala ili opreme, udruživanje određenih aktivnosti, infrastrukture i opreme ili zajedničke aktivnosti istraživanja i razvoja. Za razliku od toga, odredba o količini proizvoda koji se mogu proizvesti ili o distribuciji ili promovisanju proizvoda vjerovatno ne bi bila prikladna za rješavanje pitanja jer se njome ne bi poboljšalo znanje i iskustvo privrednih subjekata.

Ako su tri potencijalno prikladne odredbe koje su utvrđene u prvom stavu jedine dostupne opcije za rješavanje pitanja manjka znanja i iskustva u proizvodnji, odredba o zajedničkom istraživanju i razvoju vjerovatno će biti ona odredba kojom se najmanje ograničava tržišno natjecanje i koja je stoga neophodna. Ako su odredbe o razmjeni informacija o proizvodnim metodama i udruživanju aktivnosti jedine dvije potencijalno prikladne odredbe, okolnosti slučaja moraju se detaljno ocijeniti kako bi se utvrdilo koja bi odredba bila najmanje ograničavajuća;

(c) ako se pitanje odnosi na nesigurnosti povezane s komercijalizacijom proizvoda, odnosno nesigurnosti u pogledu količina koje bi se mogle prodati, odredbe koje bi mogle biti prikladne za rješavanje pitanja, zavisno od pojedinačnih okolnosti slučaja, mogu biti obaveze otkupa nekih kupaca, primjera radi kupovina minimalne količine proizvoda godišnje, i konkretni aranžmani distribucije između proizvođača ili između proizvođača i njihovih kupaca, kao što su podjela kupaca i isključiva opskrba ili isključiva kupovina. Za razliku od toga, odredba o cijeni po kojoj se proizvodi mogu dalje preprodavati na silaznom tržištu ili odredba o prekidu proizvodnje alternativnih neodrživih proizvoda vjerovatno ne bi bila prikladna za rješavanje pitanja jer se njome rješavaju druga pitanja, a ne nesigurnosti u pogledu obima komercijalizacije.

Ako su dvije utvrđene potencijalno prikladne odredbe, odnosno obaveze otkupa i aranžmani distribucije, jedine odredbe kojima se rješava pitanje nesigurnosti u pogledu obima

komercijalizacije, okolnosti slučaja moraju se detaljno ocijeniti kako bi se utvrdilo koja bi odredba bila najmanje ograničavajuća;

(d) ako se pitanje odnosi na pokrivanje dodatnih troškova nastalih poštovanjem standarda, odredbe koje bi mogle biti prikladne za rješavanje pitanja, zavisno od pojedinačnih okolnosti slučaja, mogu obuhvatati obaveze u pogledu plaćanja ili cijena koje preuzimaju kupci ili obaveze kupovine minimalne količine proizvoda. Za razliku od toga, odredba kojom se zabranjuje razvoj drugih održivih ili neodrživih proizvoda vjerovatno ne bi bila prikladna jer se njome ne bi direktno snizili troškovi proizvodnje u skladu s predmetnim standardom održivosti.

Ako su dvije utvrđene potencijalno prikladne odredbe jedine odredbe kojima se rješava pitanje pokrivanja dodatnih troškova, okolnosti slučaja moraju se detaljno ocijeniti kako bi se utvrdilo koja bi odredba bila najmanje ograničavajuća;

(e) ako se pitanje odnosi na manjak znanja potrošača o dodatoj vrijednosti održivije proizvodnje ili prodaje proizvoda, ono bi se moglo prikladno riješiti odredbom koja se odnosi na zajedničko promovisanje proizvoda od strane proizvođača ili kupaca na silaznom tržištu. Za razliku od toga, odredba koja se odnosi na podjelu kupaca ili tržišta vjerovatno ne bi bila prikladna za rješavanje pitanja jer ne bi poboljšala znanje potrošača o dodatoj vrijednosti održivije proizvodnje ili prodaje.

U tom slučaju, ako postoji samo jedna prikladna odredba (zajedničko promovisanje) za rješavanje tog pitanja, ona se ujedno smatra i najmanje ograničavajućom odredbom koja je stoga neophodna;

(f) ako se pitanje odnosi na nepovoljan položaj pionira na tržištu (održiviji proizvod suočavao bi se sa snažnom konkurencijom manje održivih i jeftinijih alternativnih proizvoda), odredbe koje bi mogle biti prikladne za rješavanje pitanja, zavisno od pojedinačnih okolnosti slučaja, mogu obuhvatati zajedničko promovisanje održivijeg proizvoda, obavezivanje trgovaca na malo da će namiriti određeni dio svojih potreba kupovinom od proizvođača održivijeg proizvoda, izraženo kao procenat svih zamjenjivih proizvoda, ili obavezivanje određenog broja trgovaca na malo da će namiriti svoje potrebe kupovinom isključivo od proizvođača održivijeg proizvoda. Za razliku od toga, odredba o razmjeni informacija o proizvodnji vjerovatno ne bi bila prikladna za rješavanje pitanja jer se njome ne rješava pitanje zamjene proizvoda u prodaji.

Ako su tri utvrđene odredbe, odnosno zajedničko promovisanje, minimalna kupovina i isključiva kupovina, jedine prikladne za rješavanje pitanja, najmanje ograničavajuća i stoga neophodna odredba vjerovatno će biti odredba o zajedničkom promovisanju održivijeg proizvoda. Ako su odredbe o minimalnoj kupovini trgovaca na malo i isključivoj kupovini trgovaca na malo jedine prikladne opcije, najmanje ograničavajuća i stoga neophodna odredba vjerovatno će biti odredba o minimalnoj kupovini.

Pri ocjenjivanju privredni subjekti trebaju razmotriti realne, a ne isključivo hipotetičke alternative odredbi koje bi im mogle pomoći u postizanju standarda održivosti.

(111) Ako postoje alternativne odredbe i privredni subjekti odaberu onu: i. koja nije prikladna za rješavanje određenog pitanja koje ih sprečava da postignu predmetni standard održivosti ili ii. koja nije najmanje ograničavajuća u poređenju s drugim odredbama, konkretna odabrana odredba smatrala bi se nesukladnom s članom 210.a i stoga bi bila izvan područja primjene isključenja. Ako sporazum o održivosti sadržava i druge odredbe koje privrednim subjektima omogućuju postizanje standarda održivosti koji nastoje postići, te odredbe i dalje mogu biti neophodne i na njih se stoga može primijeniti član 210.a ako samostalno, bez odredbe koja bi bila proglašena nevažećom, postižu predmetni standard održivosti.

(112) Naposljetku, sporazumi kojima se privredni subjekti iz drugih država članica isključuju iz sudjelovanja u standardu održivosti bez legitimnog opravdanja neće zadovoljiti kriterijume iz testa neophodnosti za potrebe člana 210.a.

Primjer 1.: Proizvođači mlijeka i mliječnih proizvoda iz određene regije države članice dogovore s proizvođačem sira da će proizvoditi samo meki i svježi sir jer proizvodnja tvrdog sira dovodi do relativno većih emisija CO₂. Osim toga, proizvođači mlijeka i mliječnih proizvoda dogovore da će upotrebljavati kravljji stajnjak za proizvodnju energije s pomoću sistema anaerobne razgradnje metana. Kako bi se smanjio ugljenični otisak prevoza sira, u sporazumu se navodi i da će se meki i svježi sir prodavati samo u državi članici u kojoj se nalaze proizvođači. Međutim, neke susjedne države članice jednako su udaljene kao i druge regije države članice u kojoj proizvođači imaju poslovno sjedište.

Takav sporazum neće biti neophodan za postizanje standarda smanjenja emisija CO₂ povezanih s proizvodnjom i trgovinom sira njime jer se emisije CO₂ mogu smanjiti na manje ograničavajući način, i to utvrđivanjem objektivnog uslova na osnovu udaljenosti izračunate od područja proizvodnje do područja prodaje, primjera radi 200 km.

Primjer 2.: Scenario je isti kao u primjeru 1. Međutim, proizvođači mlijeka i mliječnih proizvoda odlučuju ograničiti sudjelovanje u sporazumu na proizvođače mlijeka i mliječnih proizvoda s poslovnim sjedištem u istoj državi članici kako bi se olakšala kontrola usklađenosti s kriterijumima proizvodnje jer proizvođači imaju dugotrajnu saradnju s nacionalnim kontrolorom koji ne posluje izvan te države članice.

Takav sporazum neće biti neophodan za postizanje standarda jer se emisije CO₂ mogu smanjiti na manje ograničavajući način, odnosno tako da se postupak kontrole sprovede u drugim državama članicama na način da ga sprovede ili isti ili drugi kontrolor koji je spreman pružiti tu uslugu.

5.4. Korak 2. – Neophodnost ograničenja tržišnog natjecanja

(113) Ako je sklapanje sporazuma o održivosti razumno potrebno za postizanje standarda održivosti, mora se utvrditi je li svako ograničenje tržišnog natjecanja nametnuto sporazumom neophodno za postizanje tog standarda.

(114) Za potrebe člana 210.a ograničenje tržišnog natjecanja neophodno je za postizanje standarda održivosti ako je ono razumno potrebno za postizanje tog standarda.

(115) U prvom koraku analiza je bila usmjerena na pitanje je li odabrana vrsta odredbe prikladna za rješavanje prepreke postizanju standarda održivosti i postoje li alternativne odredbe kojima bi se prikladno riješilo to pitanje na manje ograničavajući način. Za razliku od toga, u drugom koraku analiza je usmjerena na pitanje je li ograničenje tržišnog natjecanja sadržano u svakoj odredbi sporazuma o održivosti najmanje ograničavajuća opcija za postizanje predmetnog standarda. To pak zavisi od prirode i intenziteta ograničenja.

5.4.1. Priroda ograničenja

(116) Priroda ograničenja odnosi se na parametar tržišnog natjecanja koji je ograničen odredbom ili odredbama sporazuma o održivosti, kao što su cijena, nivo proizvodnje, kvalitet, izbor ili inovacije.

(117) Ocjenjivanje „prirode” ograničenja zahtijeva razmatranje: i. načina na koji se konkretni parametar tržišnog natjecanja ograničava pojedinačnom odredbom i ii. postoji li realna i manje ograničavajuća alternativa toj odredbi. Strane sporazuma o održivosti trebaju odabrati ograničenje koje ima najmanje negativan učinak na tržišno natjecanje uz istovremeno postizanje standarda održivosti.

(118) Ako se odredba odnosi na cijene, ocjenjivanje prirode ograničenja može od privrednih subjekata zahtijevati da odaberu hoće li dogovoriti ograničenje u obliku određivanja cijene, odnosno određivanja fiksne minimalne cijene ili određivanja fiksne ukupne cijene, cjenovne premije ili neko drugo ograničenje određivanjem cijena. Primjera radi, ako bi se poštovanjem standarda održivosti privrednim subjektima nametnuli troškovi koje se može jednostavno odvojiti od ostalih troškova koje bi inače snosili, cjenovna premija može činiti prikladno ograničenje. Tomu je tako jer bi cjenovna premija odražavala troškove koje privredni subjekti snose poštovanjem standarda održivosti, a ne bi uticala na ostale troškove koje bi snosili nezavisno od standarda održivosti.

(119) Primjer toga bila bi odredba kojom je propisano plaćanje cjenovne premije kako bi se proizvođačima peradi nadoknadili troškovi upotrebe ekološke hrane za životinje umjesto konvencionalne hrane za životinje. Alternativa toj odredbi moglo bi biti određivanje fiksne ukupne cijene po kojoj prerađivači mogu kupiti perad u iznosu kojim bi se proizvođačima nadoknadili dodatni troškovi upotrebe ekološke hrane za životinje. U tom slučaju određivanje fiksne ukupne cijene po kojoj prerađivači mogu kupiti perad vjerovatno bi bilo više ograničavajuće od dogovaranja cjenovne premije koja je odvojena od kupovne cijene. Tomu je tako jer ograničenje cjenovne premije utiče samo na jednu sastavnicu ukupne cijene koja se plaća za meso peradi, čime se ostavlja prostor za natjecanje u pogledu drugih sastavnica koje određuju cjelokupnu cijenu peradi, kao što su infrastruktura, upravljanje zemljištem, snabdijevanje vodom i električna energija.

(120) Za razliku od toga, ako bi se postizanjem standarda održivosti nametnuli dodatni troškovi za vrijeme cijelog proizvodnog postupka, određivanje fiksne ukupne cijene po kojoj proizvođači mogu kupiti perad može biti razumno potrebno. Primjera radi, to se može dogoditi kad se standard održivosti odnosi na više zahtjeve u pogledu dobrobiti i zdravlja životinja za perad, kao što su hranjenje održivijom hranom, više prostora u kavezima, više vremena na otvorenom i profesionalna veterinarska njega. Možda će biti potrebno odrediti fiksnu ukupnu cijenu ako troškovi održivije proizvodnje ili trgovine čine većinu ukupnih troškova proizvodnje i/ili trgovine. To se može dogoditi ako je malo elemenata proizvodnje i/ili trgovine na koje sporazum o održivosti ne utiče ili ako takvih elemenata nema. Međutim, privredni subjekti moraju biti svjesni da je određivanje fiksne ukupne cijene ozbiljno ograničenje tržišnog natjecanja i stoga se mora smatrati krajnjom mjerom u situaciji u kojoj se nijednim drugim ograničenjem ne bi djelotvorno postigao predmetni standard održivosti.

(121) Odredba se može odnositi na udio potreba koje kupci namiruju kupovinom od proizvođača koji su strane sporazuma o održivosti. Kako bi ocijenili prirodu ograničenja, privredni subjekti možda će morati odabrati hoće li dogovoriti zahtjeve za kupovinu minimalne količine, zahtjeve za kupovinu fiksne količine ili neku drugu obavezu kupovine. Ako proizvođači trebaju biti sigurni da mogu prodati dovoljnu količinu svojih proizvoda da bi pokrili svoje troškove, ali ne znaju o kojoj se količini tačno radi, dogovaranje minimalne količine mogla bi biti najmanje ograničavajuća odredba za postizanje standarda održivosti. Primjera radi, ako se standardom za uzgoj pataka nastoji smanjiti antimikrobna otpornost zabranom upotrebe antimikrobnih sredstava i primjenom alternativa, primjera radi vakcina, probiotika i prebiotika, proizvođači će možda morati osigurati prodaju minimalne količine pačjeg mesa godišnje kako bi pokrili dodatne troškove upotrebe alternativa antimikrobnim sredstvima. Međutim, ako je količina mesa koja se može preraditi ograničena, možda će biti razumno potrebno utvrditi tačnu ili maksimalnu količinu kako bi se osiguralo da se sve proizvedeno pačje meso djelotvorno preradi.

5.4.2. Intenzitet ograničenja

(122) Utvrđivanje intenziteta ograničenja uključuje ocjenjivanje kvantitativnog nivoa ograničenja u pogledu cijene, nivoa proizvodnje i eventualno kvaliteta, izbora i inovacija te trajanja ograničenja.

5.4.2.1. Kvantitativni nivo ograničenja

(123) Pojam kvantitativnog nivoa ograničenja odnosi se na mjeru u kojoj će predmetno ograničenje vjerovatno uticati na relevantne parametre tržišnog natjecanja. Kvantitativni nivo ograničenja biće neophodan ako dogovaranje nižeg nivoa ograničenja smanjuje vjerovatnoću da strane postignu standard održivosti.

(124) Ako bi predmetno ograničenje direktno ili indirektno dovelo do povećanja cijene, ocjenjivanje bi trebala biti usmjereno na nivo povećanja cijene koja je razumno potrebna kako bi privredni subjekti postigli predmetni standard održivosti. U tom bi ocjenjivanju trebalo uzeti u obzir tri elementa: i. procijenjene nastale troškove i procijenjene izgubljene prihode; ii. nivo sigurnosti da će se očekivani nastali troškovi i izgubljeni prihodi ostvariti i iii. vjerovatnoću povraćaja ulaganja u odnosu na druge alternative.

(125) S obzirom na to da će izračun nastalih troškova i izgubljenih prihoda zavisi od niza neizvjesnih faktora, od privrednih subjekata ne može se očekivati da izračunaju precizno povećanje cijene po kojoj će moći postići standard održivosti. Umjesto toga, trebali bi nastojati izračunati prosječnu procjenu nastalih troškova i izgubljenih prihoda za sve privredne subjekte koji snose takve troškove ili gube takve prihode prema najuvjerljivijem scenariju s obzirom na uslove i kretanja na tržištu. Ograničenje vjerovatno neće zadovoljiti ovaj korak analize neophodnosti ako je rezultat izračuna procijenjenih troškova i izgubljenih prihoda pogrešan. To se može dogoditi ako se rezultat temelji na malo vjerovatnim pretpostavkama tržišnih kretanja troškova ulaznih materijala ili ako se pri izračunu izgubljenih prihoda ne uzmu potpuno u obzir mogući prihodi do kojih bi mogla dovesti održiva proizvodnja ili trgovina.

(126) Opisana tri elementa imaju komplementarne svrhe. Elementom iz podtačke i. stranama sporazuma o održivosti nastoje se nadoknaditi dodatni troškovi i izgubljeni prihodi sprovođenjem standarda održivosti. Elementom iz podtačke ii. strane sporazuma o održivosti nastoje se zaštititi od neočekivanih odstupanja u troškovima i gubitku prihoda. Elementom iz podtačke iii. nastoji se osigurati da je za strane sporazuma o održivosti profitabilnije sprovesti standard održivosti nego ne sprovesti standard ili preduzeti drugo ulaganja koje može dovesti do manje održive proizvodnje ili trgovine.

(127) Stoga su elementi iz podtačaka ii. i iii. iz prethodne tačke finansijski podsticaj stranama sporazuma o održivosti da sklope sporazum o održivosti. Iznos podsticaja, odnosno zbir elemenata iz podtačaka ii. i iii. iz tačke (124), vjerovatno će zadovoljiti kvantitativni dio testa neophodnosti ako ne premašuje 20 % naknade koja se inače isplaćuje za nastale troškove i izgubljene prihode (element iz podtačke i.). Ako je podsticaj veći od 20 %, potrebno je sprovesti analizu neophodnosti za pojedini slučaj.

(128) Revizijom koju obavlja treća strana može se potvrditi da su relevantno plaćanje primili privredni subjekti koji zapravo snose troškove i gube prihode. To se može učiniti i tako da se krajnjim potrošačima osigura transparentnost u pogledu procenta ili iznosa konačne potrošačke cijene koji su relevantni privredni subjekti primili za kupovinu poljoprivrednog proizvoda.

Primjer: Iako postoji potražnja za jagodama bez pesticida, potrošači slabo prihvataju više cijene. Proizvodnja jagoda bez pesticida zahtijevala bi dodatno ulaganje u opremu i dovela do nastanka dodatnih troškova rada, što bi rezultiralo povećanjima cijena. Potrošači bi vjerovatno manje kupovali skuplje jagode bez pesticida i stoga bi se prodaja proizvođača mogla smanjiti. Osim toga, ako potrošači ne bi kupovali jagode bez pesticida, propao bi veći udio jagoda. Stoga

bi se svako ko želi proizvoditi jagode bez pesticida našao u nepovoljnom položaju pionira na tržištu.

Skupina proizvođača i trgovaca na malo razvije inicijativu u okviru koje trgovci na malo pristaju plaćati poljoprivrednicima koji učestvuju u inicijativi dodatnih 1,20 EUR po kilogramu za jagode bez pesticida. Podsticaj se temelji na studiji kojom je utvrđeno:

(a) da se očekuje da će dodatni troškovi rada i opreme za proizvodnju jagoda bez pesticida u prosjeku iznositi 1 EUR po kilogramu za sve proizvođače koji učestvuju u sporazumu;

(b) da proizvođači trebaju dodatni podsticaj od 0,12 EUR po kilogramu za sklapanje sporazuma jer potrošači mogu izgubiti interes za kupovinu održivih jagoda, jagode mogu propasti i stoga se trošak proizvodnje može povećati. Kao rezultat toga možda će biti potrebno i raskinuti sporazum, što će dovesti do gubitaka za proizvođače koji su sproveli potrebna ulaganja;

(c) da proizvođači mogu ostvariti povraćaj ulaganja od 0,05 EUR po kilogramu ako ne sklope sporazum i umjesto toga pređu na drugu kombinaciju pesticida, bez povećanog rizika od propadanja. Stoga bi ostvareni povraćaj ulaganja u proizvodnju jagoda bez pesticida trebao biti veći od 0,05 EUR.

Ukupna cjenovna premija od 1,20 EUR po kilogramu veća je od nastalih troškova i izgubljenih prihoda u vrijednosti od 1 EUR po kilogramu za postizanje standarda održivosti. Međutim, cjenovna premija uključuje i podsticaj od najviše 20 % naknade za nastale troškove i izgubljene prihode, što je u ovom slučaju 0,20 EUR po kilogramu. To je neophodno: i. kako bi se osiguralo efikasno prihvatanje standarda održivosti među proizvođačima, ii. s obzirom na rizik da proizvođači raskinu sporazum jer bi potrošači mogli izgubiti interes za kupovinu održivih jagoda i s obzirom na povećanje troškova proizvodnje te iii. uzimajući u obzir činjenicu da proizvođači mogu ostvariti povraćaj od 0,05 EUR po kilogramu od alternativnog ulaganja ako odluče da neće sklopiti sporazum o održivosti. Iznos od 0,12 EUR po kilogramu koji je dodijeljen za nesigurnost (vidjeti tačku (b)) odgovara očekivanom povećanju troškova i izgubljenog prihoda. Iznos od 0,08 EUR po kilogramu dodijeljen za povraćaj ulaganja (vidjeti tačku (c)) veći je od alternativnog neodrživog ulaganja s povraćajom od 0,05 EUR po kilogramu.

Međutim, ako bi podsticaj bio veći od 0,20 EUR po kilogramu, u svakom bi pojedinačnom slučaju trebalo ocijeniti usklađenost povećanja cijene s uslovom neophodnosti.

5.4.2.2. Trajanje ograničenja

(129) Pri ocjenjivanju trajanja ograničenja, odnosno broja mjeseci ili godina za vrijeme kojih bi se ograničenje primjenjivalo, postavlja se pitanje bi li kraće trajanje ograničenja smanjilo vjerovatnoću postizanja standarda održivosti. S jedne strane, ako troškovi sprovođenja standarda održivosti nastaju za vrijeme cijelog trajanja sprovođenja, ograničenje će se možda morati primjenjivati za cijelog trajanja sporazuma o održivosti. To se može dogoditi kad proizvodnja održivijeg proizvoda zahtijeva kupovinu skupljeg ulaznog materijala koji bi kupci proizvoda trebali kontinuirano financirati za cijelog trajanja sporazuma o održivosti. S druge strane, ako je za postizanje standarda održivosti potrebno samo jednokratno ulaganje (primjera radi, standardom se zahtijeva da se u jednom navratu kupi oprema ili infrastruktura koja se zatim može ponovno koristiti u budućnosti), ograničenje će možda biti potrebno samo u periodu potrebnom za osiguranje povraćaja sredstava utrošenih na ulaganje.

Primjer 1.: Trgovci na malo pristaju plaćati poljoprivrednicima koji uzgajaju lubenice cjenovnu premiju kako bi mogli kupiti inovativne alate za navodnjavanje. Cjenovnu premiju potrebno je plaćati tri godine jer poljoprivrednici ne mogu platiti potreban iznos unaprijed. Nakon tri godine poljoprivrednici će uspjeti ostvariti povraćaj troškova nastalih kupovinom

opreme i počće štedjeti na potrošnji vode zahvaljujući upotrebi tih alata. Stoga nastavak plaćanja cjenovne premije nakon tri godine ne bi bio neophodan u smislu trajanja.

Primjer 2.: U sličnom scenariju kao u prvom primjeru poljoprivrednici koji uzgajaju lubenice i trgovci na malo dogovore da će proizvoditi lubenice bez pesticida i upotrebljavati organske pesticide umjesto hemijskih pesticida samo ako nemaju drugog izbora. Cjenovna premija koju trgovci na malo pristaju platiti viša je od one iz prvog primjera. Plaćanjem cjenovne premije osigurava se i naknada za kupnju alata za navodnjavanje. Međutim, budući da je neupotreba pesticida ili upotreba samo organskih pesticida ponavljajući trošak za poljoprivrednike koji uzgajaju lubenice, dio cjenovne premije koji se plaća za neupotrebu pesticida ili za upotrebu organskih alternativa ako je to potrebno moraće se kontinuirano plaćati za cijelog trajanja sporazuma o održivosti, dok će plaćanje dijela koji se odnosi na alate za navodnjavanje morati prestati nakon tri godine.

5.4.2.3. Nema zahtjeva za ocjenjivanje pokrivenosti tržišta ograničenjem

(130) Pri sastavljanju člana 210.a suzakonodavci su nastojali osigurati što šire prihvatanje standarda održivosti od strane privrednih subjekata. Kako bi podstakli privredne subjekte da postignu standarde više od standarda koji su propisani pravom Unije ili nacionalnim pravom, stvorili su posebnu ravnotežu između: i. ex ante uslova za utvrđivanje neophodnosti i ii. mogućnosti za ex post intervenciju. Time se nastoji podstaći široko prihvatanje standarda održivosti bez rizika od intervencije tijela za zaštitu konkurencije, osim ako dođe do određenog visokog stepena negativnih efekata na tržište. Osim toga, ocjenjivanje pokrivenosti tržišta opterećenje je za privredne subjekte jer bi morali utvrditi tačan broj privrednih subjekata s kojima će morati sarađivati u početnim fazama sporazuma i potencijalno isključiti druge privredne subjekte. To u konačnici može dovesti do slabije primjene standarda održivosti.

(131) Primjera radi, ako skupina proizvođača zajedno uspješno postigne standard održivosti u određenoj regiji i ako druga skupina proizvođača koji takođe posluju u toj regiji sazna za njihov uspjeh i želi se pridružiti sporazumu prve skupine, na osnovu člana 210.a druga skupina može se pridružiti sporazumu i sprovesti standard održivosti čak i ako bi se on mogao postići te je možda već i postignut s manjom pokrivenošću tržišta proizvođačima.

(132) Stoga, za razliku od člana 101. stava 3. UFEU-a, članom 210.a ne zahtijeva se analiza pokrivenosti tržišta ograničenjem konkurencije da bi se utvrdilo je li ograničenje neophodno. Nasuprot tome, pokrivenost tržišta može dovesti do ex post intervencije tijela za zaštitu konkurencije ako uzrokuje visok stepen negativnih efekata na tržište, kako je objašnjeno u odjeljku 8.

(133) Međutim, nedostatak potrebe za ocjenom pokrivenosti tržišta ne znači da nije potrebno ocijeniti vrstu privrednih subjekata s kojima proizvođač ili proizvođači moraju sarađivati, kako je opisano u prvom koraku testa neophodnosti.

Primjer 1.: Deset proizvođača iz Ekvadora odluči poboljšati standarde uzgoja kakaa tako što će proizvoditi samo organski kakao. Dogovore se s proizvođačem čokolade da će im plaćati cjenovnu premiju od 0,50 EUR po kilogramu organskog kakaa, koji će se koristiti kao sastojak u čokoladnim proizvodima označenima logotipom održivosti. Prije početka sprovođenja sporazuma još jedna skupina proizvođača i još jedan proizvođač čokolade takođe pokažu interes za učestvovanje. Prvih 10 proizvođača ocijeni da bi 10 proizvođača i proizvođač čokolade koji su prvi odlučili sklopiti sporazum mogli sami (kao skupina) postići standard bez pomoći druge skupine proizvođača i proizvođača čokolade. Ipak, pozovu ih da im se pridruže. U ovom primjeru test neophodnosti ne sprječava sve zainteresovane proizvođače i proizvođače čokolade da učestvuju u sporazumu. Tomu je tako jer sklapanje sporazuma pokazuje da

proizvođači moraju udružiti snage s barem jednim kupcem (u ovom slučaju s proizvođačem čokolade) kako bi se postigao standard. Činjenica da je početna skupina proizvođača i kupca proširena i da je time povećana pokrivenost tržišta sporazumom nije bitna stavka u testu neophodnosti.

Primjer 2.: U istom scenariju kao u prvom primjeru dobavljač sjemena kao ulaznog materijala iskazuje želju da se pridruži sporazumu nakon što su 10 proizvođača i proizvođač čokolade sproveli sporazum.

U ovom primjeru test neophodnosti onemogućava naknadno učestvovanje dobavljača ulaznog materijala. Tomu je tako jer je analiza neophodnosti pokazala da je učestvovanje proizvođača i barem jednog kupca dovoljno. Stoga učestvovanje dobavljača ulaznog materijala nije neophodno.

5.5. Primjeri primjene testa neophodnosti

Primjer 1.: Primjenom određene tehnike uzgoja riže upotrebljava se manje vode nego primjenom tradicionalnih tehnika uzgoja riže, ne upotrebljavaju se vještačka đubriva ni pesticidi. Primjenom te tehnike doprinosi se održivoj upotrebi i zaštiti pejzaža, vode i tla te se smanjuje upotreba pesticida. Međutim, za primjenu te tehnike potrebna su dodatna ulaganja finansijskih sredstava i vremena od strane proizvođača riže, a profitabilna je samo u slučaju šire primjene. Tri zadruge za proizvodnju riže dogovaraju da će proizvoditi „održivu rižu” u skladu s prethodno navedenom tehnikom uzgoja. Trgovac na malo pristaje kupiti određenu količinu održive riže – 100 tona godišnje u tri godine.

Tri zadruge izračunale su da bi trebale proizvesti najmanje 95 tona riže godišnje u tri godine da bi se njihovim ulaganjem ostvarila potrebna ekonomija razmjera za postizanje standarda održivosti i ostvarivanje razumnog povraćaja ulaganja. Kako bi se potrošači podstakli da kupuju održivu rižu, tri zadruge i trgovac na malo dogovaraju da preprodajna cijena trgovca na malo neće biti više od 15 % veća od prosječne cijene koju trgovac na malo naplaćuje za konvencionalnu rižu. Međutim, s obzirom na trošak ulaznih materijala i rada, održiva riža košta trgovca na malo 30 % više nego konvencionalna riža.

Većina drugih kupaca na tržištu, kao što su trgovci na malo, izrađivači i trgovci na veliko, uglavnom su zainteresovani za kupovinu konvencionalne riže, koja se prodaje po nižoj cijeni. Potrošači pokazuju interes za kupovinu održivije riže, no nijesu svjesni u kojoj mjeri proizvodnja konvencionalne riže podrazumijeva upotrebu đubriva i pesticida, kao ni količine vode koja se troši u tu svrhu.

Korak 1:

Može li se standard održivosti postići i pojedinačnim djelovanjem?

Zadruge za proizvodnju riže ne bi mogle pojedinačno finansirati proizvodnju održive riže. Tomu je tako jer ne bi bile sigurne mogu li rižu staviti na tržište, s obzirom na to da je većina kupaca zainteresovana za kupovinu konvencionalne riže, koja se prodaje po nižoj cijeni. Stoga tri zadruge pojedinačno ne mogu efikasno donijeti standard. U tom će slučaju sporazum s trgovcem na malo kojim se on obavezuje kupiti najmanje 100 tona održive riže godišnje vjerovatno biti neophodan.

Potrebno je zasebno ocijeniti sporazum da preprodajna cijena trgovca na malo za održivu rižu ne bi bila 15 % iznad prosječne cijene konvencionalne riže. Održiva riža košta 30 % više od konvencionalne riže i postoji rizik da potrošači ne bi kupili dovoljne količine te riže. Stoga bi sporazum o promovisanju održive riže vjerovatno bio neophodan jer u suprotnom trgovac na malo ne bi mogao nastaviti kupovati od tih triju zadruga. Svaka od triju zadruga i trgovac na

malo pojedinačno ne mogu promovisati rižu jer im je potrebna međusobna pomoć u tome s obzirom na to da su proizvodnja i prodaja održive riže međusobno povezane.

Neophodnost odredbe sporazuma o održivosti

Sporazum o kupovini određene količine održive riže godišnje vjerovatno bi bio neophodan jer samo jedan trgovac na malo učestvuje u sporazumu o održivosti, a proizvodnja održive riže podrazumijeva dodatne troškove za proizvođače. Druga mogućnost za pokrivanje troškova bila bi odredba kojom se trgovac na malo obavezuje samo na promovisanje održive riže, ali ne i na kupovinu minimalne količine. Međutim, time se trima zadrugama ne bi zajamčila dovoljna sigurnost jer je konvencionalna riža 30 % jeftinija, a potrošači uopšteno nijesu svjesni implikacija konvencionalne proizvodnje riže.

Kad je riječ o sporazumu o naplaćivanju preprodajne cijene održive riže koja nije više od 15 % veća od cijene konvencionalne riže, postoji manje ograničavajući način promovisanja kupovine održive riže. S obzirom na to da je problem u manjku informisanosti potrošača o prednostima održive riže, tri zadruge i trgovac na malo mogli bi sklopiti sporazum o sertifikovanju, primjera radi za razvoj oznake za održivu rižu angažovanjem treće strane. Treća strana ocjenjivala bi i potvrđivala usklađenost riže s održivim proizvodnim metodama. Oznakom bi se potrošače moglo informisati o efektu konvencionalne proizvodnje riže na okolinu. Trgovac na malo stoga bi mogao slobodno odrediti preprodajnu cijenu održive riže, a upotrebom oznake mogao bi efikasno zadovoljiti potražnju potrošača za održivom rižom.

Korak 2: neophodnost prirode i intenziteta ograničenja

Pri ocjenjivanju prirode obaveze kupovine 100 tona održive riže godišnje alternativa bi mogla biti obaveza trgovca na malo da kupi svu održivu rižu potrebnu za preprodaju od triju zadruga. Međutim, time se ne bi postigao standard održivosti jer tri zadruge ne bi bile sigurne da će trgovac na malo stvarno kupiti potrebnu količinu proizvedene riže. Tomu je tako jer trgovac na malo možda ne bi trebao svih 100 tona održive riže u određenoj godini i zadruge stoga ne bi imale podsticaja da izvrše potrebna ulaganja.

Pri ocjenjivanju intenziteta ograničenja u obliku obaveze kupovine 100 tona održive riže godišnje u tri godine, ograničenje se čini neophodnim jer tri zadruge trebaju proizvesti najmanje 95 tona održive riže godišnje u tri godine kako bi ostvarile povraćaj dodatnog ulaganja. Zbog novosti i nesigurnosti standarda održivosti kupovina dodatnih pet tona održive riže za trgovca na malo predstavlja osiguranje ako dođe do pogrešnog izračuna. Stoga će obaveza kupovine 100 tona održive riže vjerovatno biti neophodna za postizanje predmetnog standarda održivosti.

Primjer 2.: Postoji regionalna inicijativa za poboljšanje životnih uslova svinja. Poljoprivrednici koji učestvuju u njoj dogovaraju s klanicom i dvama prerađivačima mesa da će povećati veličinu prostora po svinji na svojim poljoprivrednim gazdinstvima iznad zakonskog minimuma. Lokalni zakoni o očuvanju zemljišta radi biodiverziteta većini poljoprivrednika otežavaju povećanje veličine prostora za uzgoj svinja jer bi bili prisiljeni smanjiti broj uzgojenih svinja kako bi ispunili standard. Zbog toga bi poljoprivrednici koji učestvuju u inicijativi bili u finansijski nepovoljnijem položaju od poljoprivrednika koji u njoj ne učestvuju.

Inicijativom se stoga predviđa da prerađivači poljoprivrednicima plate dodatnih 1,00 EUR po kilogramu prodatog mesa kao cjenovnu premiju kako bi im se nadoknadilo smanjenje proizvodnje i povećanje troškova. Plaćena cjenovna premija odgovara dobiti koju bi poljoprivrednici inače ostvarili konvencionalnim uzgojem svinja i maloj marži kojom se poljoprivrednike podstiče da sklope sporazum. Jedan prerađivač mogao bi preraditi cjelokupnu proizvodnju poljoprivrednikâ i pokriti povezano finansijsko opterećenje. Međutim, drugi

prerađivač pridružio se inicijativi jer želi ući na tržište održivijih proizvoda. Inicijativom se ujedno utvrđuje da će uključena klanica klati isključivo svinje uzgojene u skladu s predmetnim standardima o dobrobiti životinja kako bi se izbjeglo miješanje njihovog mesa s mesom životinja uzgojenih na konvencionalan način.

Korak 1:

Može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?

Prva alternativa koju treba razmotriti jeste mogu li učesnici sporazuma postići standard održivosti djelujući pojedinačno, a ne zajedno. Poljoprivrednik koji bi sam povećao veličinu prostora po svinji na svojem poljoprivrednom gazdinstvu izgubio bi dio svojih prihoda i potencijalno pristup svojim kupcima, koji bi kupovali od drugih poljoprivrednika zbog smanjenja količine ponude ili povećanja prodajne cijene prvog poljoprivrednika. Međutim, iako bi se poljoprivrednici koji djeluju zajedno bez učestvovanja prerađivača međusobno takmičili pod jednakim uslovima, i dalje bi bili u nepovoljnom položaju u odnosu na poljoprivrednike koji su odlučili da neće pristupiti sporazumu o održivosti. Ujedno bi imali poteškoće u pronalaženju kupaca koji bi pristali platiti višu cijenu za meso održivo uzgojenih životinja. Stoga će sporazum između samih poljoprivrednika i između poljoprivrednika i prerađivača kao kupaca proizvoda od mesa vjerovatno biti neophodan, za razliku od jednostranog djelovanja. Naposljetku, učestvovanje klanice u načelu je nužno jer osigurava da se meso od svinja koje su obuhvaćene sporazumom odvaja od mesa od svinja koje njime nijesu obuhvaćene.

Neophodnost odredbe sporazuma o održivosti

Nadalje, kad je riječ o plaćanju cjenovne premije, prerađivači bi se umjesto toga mogli obavezati kupiti svo meso od svinja uzgojenih u skladu s inicijativom po cijeni konvencionalnih svinja. Poljoprivrednici obično nemaju problema u pronalaženju kupaca i lako bi mogli prodati proizvode od mesa svojih svinja. Međutim, ako bi primijenili kriterijume održivosti, morali bi prodavati uz gubitke jer bi morali smanjiti broj životinja, a da zauzvrat ne dobiju ništa. Stoga bi plaćanje cjenovne premije vjerovatno bilo neophodno.

Kad je riječ o obavezi klanice da kolje samo životinje uzgojene u skladu sa standardom održivosti, poljoprivrednici bi umjesto toga mogli zatražiti da klanica odvoji i jasno odredi koje meso dolazi od njihovih svinja. To bi vjerovatno dovelo do nekih dodatnih troškova jer bi održavanje dviju odvojenih linija u klanici moglo rezultirati neefikasnostima u klanju životinja. Međutim, pod uslovom da klanica pronađe način za efikasno upravljanje dvjema linijama, klanje obiju vrsta životinja omogućilo bi joj da ostvari veći promet i tako nadoknadi troškove odvajanja dviju vrsta mesa za prerađu. Sporazum s klanicom o klanju samo održivo uzgojenih životinja vjerovatno ne bi bio neophodan.

Korak 2: neophodnost prirode i intenziteta ograničenja

Sporazum o ukupnoj ili minimalnoj cijeni proizvoda od mesa mogao bi činiti alternativno ograničenje u slučaju plaćanja cjenovne premije poljoprivrednicima za osiguravanje više prostora za svinje. Međutim, dogovaranje ukupne cijene obuhvatalo bi mnoge aspekte troška proizvodnje koji nijesu povezani sa standardom održivosti, primjera radi cijene ulaznih materijala, vremenske prilike i bolesti. Osim toga, iako bi se minimalnom cijenom, određenom dovoljno visoko da u nju budu uračunati troškovi poboljšanja održivosti, moglo osigurati da se proizvođačima nadoknadi uloženi trud, zanemarila bi se mogućnost da drugi elementi cijene svinjskog mesa, kao što su ulazni materijali, infrastruktura i sezonska priroda proizvoda, mogu podlijeći promjenama u budućnosti te dogovorena minimalna cijena više ne bi tačno

odražavala troškove poljoprivrednika. Plaćanje cjenovne premije stoga bi vjerovatno bilo neophodno jer odgovara izmakloj dobiti poljoprivrednika zbog uzgoja manjeg broja svinja i zadržava se mogućnost da se druge sastavnice cijene slobodno mijenjaju zavisno od promjena na tržištu.

Određivanje plaćanja cjenovne premije u iznosu od 1,00 EUR po kilogramu proizvedenog mesa takođe bi vjerovatno bilo neophodno. To bi bilo tako ako plaćanje odražava izmaklu dobit nastalu za poljoprivrednike jer ne ostvaruju isti nivo proizvodnje kao kod konvencionalnog uzgoja svinja te malu maržu, manju od 20 % naknade za nastale troškove i izgubljene prihode, kojom se poljoprivrednike podstiče da sklope sporazum. Bez te marže i ako bi im se nadoknadili samo dodatni nastali troškovi i izgubljeni prihodi, poljoprivrednici možda ne bi bili zainteresovani za sprovođenje potrebnih aktivnosti za postizanje standarda održivosti.

Nije potrebno ocijeniti je li broj poljoprivrednika ili prerađivača koji su se pridružili inicijativi neophodan, kako je objašnjeno u odjeljku 5.4.2.3.

Primjer 3.: Skupina triju mljekarskih zadruga razvija znak kvaliteta za sir. Znakom kvaliteta od proizvođača se zahtijeva da sertifikuju da se mlijeko od kojeg izrađuju sir proizvodi isključivo ekološkim metodama. Znakom kvaliteta zahtijeva se da se sva proizvodnja mlijeka za sir sprovodi primjenom ekoloških metoda s posebnog unaprijed određenog popisa kako bi se zajamčilo da se mlijeko iz ekološkog uzgoja ne miješa s drugim vrstama mlijeka. Tom proizvodnom metodom stvaraju se dodatni troškovi za proizvođače i smanjuju se njihova sloboda odabira alternativnih metoda ekološke proizvodnje sira te mogućnost da i dalje nude konvencionalno mlijeko za proizvode od sira. Već se uspješno na tržište stavljaju količine proizvoda koje su slične predviđenim količinama mljekarske zadruge i dobivaju se sličnim proizvodnim metodama. Potražnja potrošača za sirom iz ekološkog uzgoja visoka je i potrošači već plaćaju višu cijenu za taj sir. To pak među kupcima zadruga dovodi do potražnje za nabavkom sira iz ekološkog uzgoja te mljekarske zadruge mogu povratiti troškove povezane s dodatnim zahtjevima.

Korak 1: može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?

Određeni proizvođači već pojedinačno primjenjuju više standarde održivosti od standarda propisanih pravom Unije ili nacionalnim pravom, a proizvodi dobijeni u skladu s tim standardima uporedivi su s obzirom na kvalitet i količinu s proizvodima predviđenima sporazumom. Potražnja za sirom iz ekološkog uzgoja takođe postoji i među potrošačima i među kupcima. Zadruga će stoga moći samostalno primijeniti standard i zadovoljiti sve veću potražnju potrošača za održivim sirom stvaranjem vlastite oznake. Čini se da potreba za saradnjom stoga nije neophodna.

Primjer 4.: U određeno vrijeme svake godine dostupna količina određenog povrća premašuje potražnju. Zbog toga se od 7 do 15 % godišnje berbe špinata baci. Zadruga su pokušale pojedinačno sprovesti različite strategije kako bi planirale i skladištile višak proizvoda, no nijesu uspjele osigurati da gubici ne prelaze 7 %. Pokušale su i sušiti špinat te ga tako prodavati, no ne postoji potražnja kupaca za takvim proizvodom.

Da bi se smanjilo rasipanje hrane, skupina zadruga za uzgoj špinata odlučila je razmjenjivati informacije o mjesečnim isporukama špinata kupcima kako bi mogle preciznije planirati ponudu i potražnju. Zadruga tu razmjenu opravdavaju tako što navode da će uspostaviti rotacioni sistem u kojem će se izmjenjivati svaki mjesec tako da smanjuju svoju proizvodnju za određeni procenat kako bi se ponuda podudarala s očekivanom potražnjom za špinatom u sljedećem mjesecu.

Korak 1:

Može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?

Potreba za saradnjom čini se neophodnom jer pojedinačnim djelovanjem radi rješavanja pitanja rasipanja hrane nijesu ostvareni željeni rezultati.

Neophodnost odredbe sporazuma o održivosti

Zadruga za uzgoj špinata nastoje postići standard održivosti tako što razmjenjuju informacije o ponudi i potražnji. Umjesto toga mogle bi za svaku zadrugu dogovoriti smanjene količine proizvodnje. Međutim, time se ne bi riješilo predmetno pitanje jer bi bilo teško sa sigurnošću predvidjeti u kojoj bi mjeri zadruga trebala smanjiti svoju proizvodnju. Osim toga, i dalje bi postojala razdoblja u kojima je potražnja viša, zbog čega zadruga ne bi mogle ispuniti narudžbe svojih kupaca. Nadalje, sporazum o obimu proizvodnje bio bi više ograničavajući od sporazuma o razmjeni informacija.

Sporazumom o razmjeni informacija to se pitanje rješava redovnim pružanjem informacija o stanju tržišta i omogućuje se precizno prilagođavanje opskrbe u sljedećem mjesecu. Stoga se on čini razumno potrebnim za postizanje standarda smanjenja rasipanja hrane.

Korak 2: neophodnost prirode i intenziteta ograničenja

Kad je riječ o neophodnosti ograničenja konkurencije koje proizlazi iz sporazuma, razmjena informacija o parametru kao što su mjesečne isporuke kupcima predstavlja znatno ograničenje konkurencije. Bilo bi realno i manje ograničavajuće da se agregirane informacije dijele svaka dva ili tri mjeseca, a ne mjesečno. Zbog rjeđeg agregiranja i sastavljanja podataka ne bi bilo moguće prepoznati prodaju pojedinačnih zadruga pojedinačnim kupcima. S druge strane bi zahvaljujući dijeljenju podataka svaka dva ili tri mjeseca proizvođači i dalje bili svjesni tržišne potražnje za špinatom iz prethodna dva do tri mjeseca kako bi mogli prilagoditi svoju proizvodnju idućih mjeseci.

Zbog toga sporazum o mjesečnom dijeljenju informacija ne bi zadovoljio kriterijume iz drugog koraka testa neophodnosti.

7. VREMENSKO PODRUČJE PRIMJENE ČLANA 210.A

6.1. Sporazumi o održivosti sklopljeni prije objave smjernica

(134) Član 210.a stupio je na snagu 8. decembra 2021. Isključenje iz člana 210.a može se primijeniti na sporazume o održivosti sklopljene prije tog datuma tek od 8. decembra 2021. Prije 8. decembra 2021. isključenje iz člana 210.a ne može se primijeniti na sporazume o održivosti i na njih se primjenjuju pravila konkurencije koja su na snazi u to vrijeme.

(135) Svaki sporazum o održivosti sklopljen u periodu od 8. decembra 2021. do objave ovih smjernica treba se odmah uskladiti s članom 210.a i članom 101. UFEU-a nakon datuma objave ovih smjernica.

Primjer: Nekoliko proizvođača sklapa sporazum prije objave smjernica. Obavezuju se prestati upotrebljavati odobreni herbicid, koji se često otkriva u zalihama pitke vode. Kako bi finansirali prelazak na tu održiviju proizvodnu metodu, dogovaraju da će privremeno odrediti fiksnu cijenu od 0,50 EUR po proizvedenom kilogramu.

Nakon objave ovih smjernica strankama postaje jasno da bi plaćanje cjenovne premije bilo dovoljno za postizanje standarda. Taj sporazum stoga ne zadovoljava kriterijume iz drugog koraka testa neophodnosti. Zbog toga bi stranke trebale što prije ažurirati svoj sporazum kako bi ga uskladile s članom 210.a tako da određivanje cijene zamijene plaćanjem cjenovne premije.

6.2. Viša sila

(136) Ako se neki ključni uslovi sporazuma za primjenu člana 210.a privremeno više ne ispunjavaju zbog više sile, na sporazum se i dalje određeno vrijeme može primjenjivati isključenje pod uslovom: i. da stranke bez odgađanja preduzmu sve potrebne korake kako bi se ponovno uspostavila usklađenost s predmetnim uslovima i ii. da sporazum ispunjava sve druge zahtjeve isključenja.

(137) Viša sila nije ograničena apsolutnom nemogućnošću, već se mora shvatiti u smislu neuobičajenih i nepredvidljivih okolnosti koje su izvan kontrole proizvođača ili privrednog subjekta. Njene se posljedice nijesu mogle izbjeći uz svu dužnu pažnju, osim po cijenu prekomjerne žrtve³⁹. Viša sila uključuje ekstremne vremenske prilike, na primjer velike suše ili poplave, prirodne katastrofe (na primjer zemljotrese), kvarove na infrastrukturi (na primjer kvar prevoznog sistema i slučajno uništenje stočnog objekta), građanske nemire (na primjer široke i dugotrajne proteste privrednih subjekata u lancu snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima), izbijanje bolesti (na primjer izbijanje bolesti COVID-19, epizootske bolesti ili bolesti bilja) ili druge izvanredne okolnosti na nivou pojedinačnog privrednog subjekta. Takve neuobičajene okolnosti moraju imati direktan i znatan efekat na proizvodnju poljoprivrednih proizvoda ili trgovinu njima.

6.3. Prelazni period

(138) Isključenje se na sporazum o održivosti može primjenjivati u određenom vremenu nakon sklapanja sporazuma, a prije početka održive aktivnosti. To važi samo kad je potreban određeni vremenski okvir za sprovođenje održive aktivnosti i pod uslovom da je ograničenje konkurencije u prelaznom periodu neophodno. To znači da je manja vjerovatnoća da će doći do održive aktivnosti ako se ograničenje konkurencije ne primjenjuje u tom periodu.

Primjer: Nekoliko poljoprivrednih proizvođača dogovorilo je u januaru 2023. da će promijeniti svoju proizvodnu metodu kako bi prestali upotrebljavati odobreni zagađujući herbicid koji se često otkriva u zalihama pitke vode. S obzirom na to da je za promjenu proizvodne metode bilo potrebno određeno vrijeme, uvođenje konačnog proizvoda koji manje zagađuje očekuje se u septembru 2023. Proizvođači su se dogovorili da će od januara 2023. naplaćivati premijsku cijenu za proizvod za koji se upotrebljava problematični herbicid kako bi finansirali ulaganja potrebna za taj prelazak.

Naplaćivanje premijske cijene može se odobriti od januara 2023. ako proizvođači ne bi mogli pokriti svoje troškove ulaganja kad bi se naplaćivanje premijske cijene odobrilo tek od septembra 2023., nakon stavljanja alternativnog proizvoda na tržište. U suprotnom, bez primjene premijske cijene od januara 2023., ne bi razmatrali sprovođenje održive inicijative. Međutim, ako stranke mogu pokriti svoje troškove ulaganja i ako se naplaćivanje premijske cijene odobri od septembra 2023., naplaćivanje premijske cijene prije tog datuma nije neophodno.

6.4. Nepostizanje standarda

(139) Ako nije nastupila viša sila, a stranke nijesu postigle standard održivosti, više ne mogu ostvarivati korist od isključenja.

(140) Do nepostizanja standarda održivosti može doći, na primjer, kad stranke ne uspiju postići standard u planiranom roku. To bi se moglo dogoditi i kad bi zbog početne pogrešne procjene primjena standarda činila trošak koji stranke ne mogu priuštiti. Moglo bi se dogoditi i zato što

³⁹ Za dodatne informacije o višoj sili vidjeti (po analogiji) Obavještenje Komisije o višoj sili u evropskom poljoprivrednom pravu, C(88) 1696.

sprovođenje standarda nije moguće u praksi zbog faktora koji ne predstavlja višu silu, kao što su neočekivane ekonomske poteškoće stranaka ili privremena nestašica bitnog ulaznog materijala za koji postoje zamjene ili alternativna rješenja.

(141) U takvim slučajevima stranke ne mogu nastaviti ostvarivati korist od isključenja i trebale bi prestati primjenjivati ograničenje konkurencije. Isključenje prestaje da bude važeće kad postizanje standarda više nije moguće. Ako trenutno povlačenje iz sporazuma ima znatne ekonomske posljedice za stranke, mogu ga nastaviti primjenjivati u potrebnom prelaznom periodu, u skladu s odjeljkom 6.5. o neprekidnom i trajnom preispitivanju uslova neophodnosti.

(142) Stranke takođe mogu odlučiti da smanje nivo ambicije koju su nastojale postići standardom održivosti. U tom slučaju trebaju prilagoditi nivo ograničenja ili izmijeniti vrstu ograničenja u skladu sa zahtjevima kriterijuma neophodnosti.

Primjer: Dva proizvođača dogovorila su da će zajedno ulagati u istraživanje i razvoj nove proizvodne metode koja bi trebala biti održivija. To podrazumijeva određivanje fiksnih cijena kako bi se finansiralo novo ulaganje. Zbog početka ekonomske krize nakon sklapanja sporazuma stranke više ne mogu finansirati istraživanje i odlučuju da zaustave ulaganje u njega.

S obzirom na to da stranke nijesu sprovele standard zbog razloga koji nije povezan s višom silom, ne mogu nastaviti da ograničavaju konkurenciju, odnosno da određuju fiksne cijene.

6.5. Neprekidno i trajno preispitivanje neophodnosti

6.5.1. U kojim je slučajevima vjerovatno da uslov neophodnosti više nije ispunjen?

(143) Prolazak na testu neophodnosti u skladu s članom 210.a u početnoj fazi postupka nije garancija prolaska na testu u kasnijim fazama, posebno kad nastupe bitne promjene u ekonomskom i pravnom kontekstu u kojem se sporazum o održivosti sprovodi. Stoga stranke moraju trajno preispitivati ispunjava li sprovođenje sporazuma i dalje uslov neophodnosti.

(144) Ako se sporazum o održivosti ili u njemu sadržana ograničenja konkurencije više ne mogu smatrati neophodnim, više se ne primjenjuje član 210.a. Bilo koja ograničenja konkurencije koja stranke zadrže nakon što prestanu biti neophodna više nijesu obuhvaćena članom 210.a.

(145) Primjer promjene bitnih okolnosti zbog koje je potrebno ponovo ocijeniti neophodnost sporazuma o održivosti ili ograničenja jeste promjena troškova razvoja ili sprovođenja sporazuma o održivosti ili standarda održivosti. Promjene troškova mogu dovesti u pitanje neophodnost sporazuma ili konkretnih ograničenja konkurencije koja su učesnici prvobitno odlučili da primijene.

Primjer: Proizvođači i trgovci na malo dogovore uzgoj nove sorte kukuruza, otpornije na štetne organizme, zbog čega se u njenom uzgoju upotrebljava manje pesticida u poređenju s uzgojem drugih sorti kukuruza. Međutim, sjeme nove sorte skuplje je i prodaje se po cijeni od 6,00 EUR po kilogramu. Trgovci na malo dogovaraju da će finansirati kupovinu skupljeg sjemena te nude plaćanje cjenovne premije za uzgojeni kukuruz. U kasnijim fazama sprovođenja sporazuma o održivosti cijena sjemena pada na 1,00 EUR po kilogramu jer proizvod postaje traženiji i sjemena je sve više na tržištu.

Promjena cijene sjemena, koje čini ulazni materijal za uzgoj kukuruza, znači da stranke moraju ponovo ocijeniti iznos cjenovne premije, kao i pitanje trebaju li trgovci na malo uopšte podržavati sporazum plaćanjem cjenovne premije.

(146) Još jedna promjena zbog koje je potrebno ponovo ocijeniti neophodnost ograničenja jeste regulatorna intervencija kojom se podiže nivo ambicije prethodnog standarda održivosti u

određenom području. U tom slučaju neophodnost sporazuma ili u njemu sadržanih ograničenja treba se ponovo ocijeniti jer je o njima prvobitno odlučeno na osnovu drugačijeg obaveznog pravnog okvira. Nakon što se obaveznim pravilima nametne viši standard, možda će trebati izmijeniti sporazum ili ograničenja kako bi se prilagodio nivo ambicije početnog sporazuma, koji je sad niži. Potreba za saradnjom možda više neće biti neophodna i možda će biti primjerenije ograničenje drugačije prirode ili intenziteta. U određenim slučajevima ponovna ocjena može dovesti do toga da stranke zaključe da ograničenje konkurencije više nije neophodno.

Primjer: Proizvođači, prerađivači i trgovci na malo dogovore plaćanje cjenovne premije za uzgoj životinja bez upotrebe kaveza. Zakonom je propisano da se svakoj životinji mora osigurati najmanje 0,2 m² prostora. Poslije se obavezno zakonodavstvo mijenja tako da se njime zahtijeva 0,5 m² prostora.

Standard održivosti kojim je propisan „slobodan uzgoj” životinja mogao bi i dalje opravdavati naplaćivanje cjenovne premije. Međutim, s obzirom na to da je zakonom podignut obavezni standard, potrebno je ponovo ocijeniti nivo cjenovne premije, što bi u određenim slučajevima moglo dovesti do niže cijene.

(147) Još je jedan primjer situacija u kojoj stranke žele promijeniti standard održivosti koji se nastoji ispuniti sporazumom. Stranke bi mogle htjeti da odrede standard održivosti koji je i dalje viši od standarda koji je propisan obaveznim pravilima Unije ili nacionalnim pravilima, ali je manje ambiciozan od prvobitno dogovorenog standarda održivosti. U tom slučaju sam sporazum ili prvobitna ograničenja možda više neće biti neophodni za ispunjavanje novog standarda. Stoga može biti opravdano prilagoditi sporazum ili ograničenja.

(148) Činjenica da su proizvodi koji su po kvalitetu i količini slični proizvodima obuhvaćenim sporazumom uspješno stavljeni na tržište jednostrano ili bez istih ograničenja konkurencije mogla bi ukazivati na bitnu promjenu okolnosti. Potražnja za održivim proizvodom može se povećati zbog sporazuma o održivosti ili drugih faktora, kao što je povećanje interesa potrošača za kupovinu proizvoda sličnog kvaliteta održivosti. To bi moglo uveliko podstaknuti veliku većinu privrednih subjekata, ako ne i sve, da pređu na održivu proizvodnu metodu ili trgovinu tim proizvodom. U tom bi slučaju stranke trebale ponovo ocijeniti neophodnost sporazuma ili ograničenja.

(149) Ponovna ocjena neophodnosti ograničenja iz sporazuma mogla bi biti potrebna i zbog inovacija u procesima proizvodnje ili distribucije. To se može dogoditi kad je sporazum bio potreban da bi se zajednički razvio određeni proizvod ili proces ili da bi se određeni proizvod zajednički stavio na tržište, no stranke nakon određenog vremena i ulaganja mogu proizvoditi i stavljati robu na tržište bez potrebe za saradnjom.

Primjer: Sporazumom sklopljenim između organizacije proizvođača i prerađivača prerađivačima se omogućava da ulože u tehnologiju vještačke inteligencije pomoću koje se mogu rano otkriti bolesti bilja, što dovodi do većih prinosa. Prerađivači pristaju da kupe tu tehnologiju za proizvođače i pokriju operativne troškove tehnologije dogovorom o minimalnoj cijeni za proizvode organizacije proizvođača. Zauzvrat se sporazumom od članova organizacije proizvođača zahtijeva da licencom ustupe tehnologiju kako bi osigurali dovoljan broj sticalaca licence, a time i licencnih naknada, za pokrivanje troškova ulaganja. Nakon što se tehnologija ispita i dovede do većih prinosa, proizvođači će morati ponovo ocijeniti neophodnost minimalne cijene. Budući da sad proizvode više, možda će moći sami snositi operativne troškove tehnologije.

(150) Ne postoji tačan zahtjev koliko često privredni subjekti moraju preispitivati neophodnost. Privredni subjekti koji učestvuju u sporazumu o održivosti najbolje mogu ocijeniti kad je nastupila bitna promjena u ekonomskom i pravnom kontekstu u kojem posluju. Trebali bi paziti da su informisani o relevantnim događajima i da postupaju u dobroj vjeri.

6.5.2. Koje su opcije stranaka kad se ograničenja više ne smatraju neophodnim?

6.5.2.1. Opcija 1: Izmjena sporazuma o održivosti

(151) Sporazum o održivosti može se izmijeniti ako više nije neophodan. Na primjer, ako je problem u tome što se dogovoreni standard održivosti više ne može postići, može se dogovoriti drugačiji standard održivosti, koji je i dalje viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom. Ako je problem u tome što vrsta odredbe nije neophodna za postizanje standarda održivosti, mogla bi se utvrditi vrsta odredbe koja je neophodna. Slično tome, ako je problem u tome što konkretna ograničenja koja se nameću sporazumom više nijesu neophodna za postizanje standarda održivosti, ograničenja bi se mogla izmijeniti kako bi bila neophodna ili bi se mogla potpuno ukinuti.

6.5.2.2. Opcija 2: Raskid sporazuma o održivosti

(152) Ako stranke ne mogu ili ne žele izmijeniti sporazum o održivosti tako da i dalje ispunjava zahtjeve iz člana 210.a, trebaju raskinuti sporazum čim prestane da bude neophodan.

(153) Međutim, ako su stranke izvršile ulaganja oslanjajući se na postojeća ograničenja konkurencije koja su bila neophodna za postizanje standarda održivosti u vrijeme izvršenja ulaganja, član 210.a ne sprječava ih da ostvare povraćaj svih troškova koje su snosile pri razvoju ili sprovođenju predmetnog standarda održivosti. Stoga se na sporazum o održivosti i dalje može primjenjivati isključenje iz člana 210.a u periodu potrebnom za poništenje sporazuma i povraćaj ulaganja. To nije primjenjivo kad sporazum o održivosti prestane da bude neophodan zbog regulatorne promjene kojom se utvrđuju obavezni standard Unije ili nacionalni standard koji su jednaki standardu utvrđenom sporazumom ili viši od njega ako se donošenje regulatorne promjene moglo predvidjeti u vrijeme sklapanja sporazuma.

Primjer: Lokalni uzgajivači peradi zajednički dogovaraju da će osigurati veći životni prostor po životinji. Kako bi smanjili prelazne troškove, sklapaju sporazum sa svojim kupcima na osnovu kojeg potonji pristaju na fiksnu cjenovnu premiju kako bi se pokrili dodatni troškovi za postizanje novog standarda održivosti. Sporazum se potpisuje u martu 2024. s jednogodišnjim otkaznim rokom u slučaju jednostranog raskida. Otkazni rok omogućava prikladno planiranje kupcima, koji žele da se pozicioniraju na tržištu kao dobavljači održive peradi te su u to i uložili. Novo lokalno zakonodavstvo donosi se u junu 2024., a primjenjuje od decembra 2024. Njime je propisano da se u cjelokupnoj poljoprivrednoj proizvodnji u toj regiji životinjama dodijeli jednaka veličina prostora kao ona određena sporazumom. Budući da zahtjev minimalnog prostora postaje pravna obaveza u decembru 2024., ograničenje konkurencije više nije neophodno. Međutim, raskid sporazuma s kupcima prije kraja otkaznog roka mogao bi imati ozbiljne finansijske posljedice za stranke. Stranke su djelovale u dobroj vjeri jer se novi zakon nije mogao predvidjeti kad su sklapale sporazum. Stoga mogu nastaviti da ostvaruju korist od isključenja iz člana 210.a do isteka otkaznog roka, odnosno do juna 2025.

8. Sistem donošenja mišljenja na osnovu člana 210.a stava 6.

7.1. Podnosioci zahtjeva

(154) Od 8. decembra 2023. članom 210.a stavom 6. proizvođačima ili udruženjima proizvođača omogućava se da zatraže mišljenje Komisije o usklađenosti sporazuma o održivosti s članom 210.a. Stranke sporazuma o održivosti koje nijesu proizvođači mogu se pridružiti zahtjevu. Sektorske organizacije takođe mogu podnositi zahtjeve za mišljenje na osnovu člana 210.a stava 6.

(155) Mišljenje se može zatražiti samo u skladu s postupkom utvrđenim u članu 210.a stavu 6. Uredbe o ZOT-u. Kad je riječ o isključenjima iz članova 209. i 210. Uredbe o ZOT-u, privredni subjekti bi trebali primijeniti relevantni postupak za traženje mišljenja naveden u tim članovima. Kad je riječ o bilo kojoj drugoj nesigurnosti u slučajevima novih ili neriješenih pitanja koja se odnose na primjenu člana 101. ili 102. UFEU-a, privredni subjekti se pozivaju da se s Komisijom savjetuju o usklađenosti sporazuma s pravom konkurencije na osnovu relevantnog obavještenja Komisije⁴⁰.

(156) Proizvođači ili udruženja proizvođača mogu zatražiti mišljenje u bilo kojem trenutku nakon sklapanja sporazuma o održivosti, između ostalog prije njegovog sprovođenja.

(157) Zahtjev se mora podnijeti na EC-210A-CMO-OPINION-REQUEST@ec.europa.eu. Kao druga mogućnost, zahtjev se može poslati na jednu od sljedećih poštanskih adresa:

— European Commission, DG Competition, Antitrust and General Registry Avenue de Bourget/Bourgetlaan 1, 1140 Bruxelles/Brussel, BELGIQUE/BELGIË,

— European Commission, DG Agriculture and Rural Development, Rue de la Loi/Wetstraat 130, 1049 Bruxelles/Brussel, BELGIQUE/BELGIË.

7.2. Sadržaj zahtjeva

(158) Ne postoji standardan obrazac za zahtjev za mišljenje na osnovu člana 210.a stava 6.

(159) Međutim, da bi se mogao ocijeniti, zahtjev bi trebao sadržati:

- (a) identitet svih stranaka sporazuma, uključujući po potrebi njihov registarski broj;
- (b) jedinstvenu kontaktnu tačku, uključujući ime i e-adresu ili poštansku adresu ili oboje, za svu komunikaciju s Komisijom;
- (c) kopiju svih dokumenata u kojima se utvrđuju uslovi sporazuma o održivosti ili, ako se radi o usmenom sporazumu, detaljno pisano objašnjenje sporazuma, uključujući pokrivenost tržišta sporazumom, ako je dostupno, njegovo trajanje i nametnuta ograničenja konkurencije;
- (d) opis cilja održivosti ili više njih koji se nastoje ostvariti;
- (e) objašnjenje standarda održivosti određenog sporazumom o održivosti i upućivanja na postojeće obavezne standarde, uključujući objašnjenja i dokaze o tome zašto je standard održivosti iz sporazuma viši od standarda propisanog pravom Unije ili nacionalnim pravom;
- (f) detaljno objašnjenje o tome kako je ispunjen svaki od uslova utvrđenih u članu 210.a stavovima 1., 3. i 7.;
- (g) informacije o svim postupcima koji su u toku pred nacionalnim sudom ili nacionalnim tijelom za zaštitu konkurencije u vezi sa usklađenošću sporazuma o održivosti na koji se zahtjev odnosi s članom 210.a ili članom 101. UFEU-a;
- (h) sva upućivanja i izvore, uključujući internet stranice, u kojima je podnosilac zahtjeva objavio uslove sporazuma o održivosti ili njegove djelove;
- (i) sve druge informacije ili dokumente relevantne za ocjenjivanje sporazuma o održivosti.

7.3. Ocjena Komisije i sadržaj mišljenja

⁴⁰ Obavještenje Komisije o neslužbenim uputstvima koja se odnose na nova ili neriješena pitanja u vezi sa članovima 101. i 102. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije koja se pojavljuju u pojedinačnim predmetima (pisma s uputstvima) (SL C 381, 4.10.2022., str. 9).

(160) Komisija će ocijeniti zahtjev na osnovu dostavljenih informacija. Od podnosioca zahtjeva, drugih stranaka sporazuma o održivosti ili trećih strana može zatražiti dodatne informacije potrebne za ocjenu zahtjeva.

(161) Komisija može prema potrebi podijeliti informacije koje su joj dostavljene s nacionalnim tijelima za zaštitu konkurencije i poljoprivrednim tijelima ili ministarstvima, pod uslovom da ta tijela i ministarstva podliježu obavezi upotrebe tih informacija samo u svrhu za koju ih je Komisija pribavila. Komisija također može pozvati ta tijela i ministarstva da joj dostave informacije i primiti ih od njih. Podnosilac zahtjeva može povući svoj zahtjev u bilo kojem trenutku. Međutim, Komisija može zadržati sve informacije dostavljene u kontekstu zahtjeva za mišljenje na osnovu člana 210.a stava 6. te ih može upotrijebiti u bilo kojem postupku za sprovođenje člana 210.a ili člana 101. UFEU-a.

(162) U mišljenju Komisije navest će se je li sporazum o održivosti usklađen s članom 210.a i obrazložiti taj zaključak.

(163) Komisija će obavijestiti jedinstvenu kontaktnu tačku o mišljenju.

(164) Mišljenje da sporazum o održivosti nije usklađen s članom 210.a ne prejudicira usklađenost sporazuma o održivosti s članom 101. stavom 3. UFEU-a ili drugim odredbama prava Unije.

(165) Komisija prema potrebi može navesti da je mišljenje važeće samo u određenom periodu ili da je uslovljeno postojanjem ili nepostojanjem određenih činjenica.

(166) Mišljenje će se objaviti na internet stranicama Komisije, uzimajući u obzir legitiman interes podnosioca zahtjeva za zaštitu njihovih poslovnih tajni. Komisija će s podnosiocem ili podnosiocima zahtjeva usaglasiti nepovjerljivu verziju prije objave mišljenja.

7.4. Rok za donošenje mišljenja

(167) Komisija će podnosiocu ili podnosiocima zahtjeva dostaviti mišljenje u roku od četiri mjeseca od prijema potpunog zahtjeva, odnosno nakon što primi sve informacije koje su joj potrebne za ocjenu zahtjeva. Taj rok počinje da teče na dan nakon dana prijema potpunog zahtjeva.

7.5. Promjena okolnosti nakon donošenja mišljenja

(168) Komisija će izdati mišljenje na osnovu informacija koje je dostavio podnosilac zahtjeva.

(169) Članom 210.a stavom 6. od Komisije se zahtijeva da izjavi da se u budućnosti na predmetni sporazum o održivosti primjenjuje član 101. stav 1. UFEU-a i da u skladu s tim obavijesti podnosioca zahtjeva, ako u bilo kojem trenutku nakon izdavanja mišljenja utvrdi da više nijesu ispunjeni uslovi iz člana 210.a stavova 1., 3. i 7. Komisija može donijeti takav zaključak na sopstvenu inicijativu ili na zahtjev države članice. Iako Komisija na osnovu takvog zaključka neće izreći novčanu kaznu, on bi mogao imati posljedice na ocjenu sporazuma o održivosti koju daju nacionalna tijela za zaštitu konkurencije ili nacionalni sudovi.

(170) Ako Komisija ima razloga da smatra da je podnosilac zahtjeva dostavio netačne informacije, od njega može zatražiti dodatne informacije.

(171) Komisija nakon stupanja na snagu zakonodavstva Unije ili nacionalnog zakonodavstva o utvrđivanju standarda održivosti može imati razloga da smatra da standard održivosti koji se nastoji postići sporazumom o održivosti više nije viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom. Komisija tada može pozvati podnosioca zahtjeva da dokaže da

je standard koji se nastoji postići sporazumom o održivosti zapravo viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom. Ako podnosilac to ne dokaže, Komisija ga može obavijestiti da mišljenje više nije važeće i objaviti te zaključke na svojim internet stranicama.

7.6. Efekti mišljenja

(172) Na osnovu člana 288. stava 5. UFEU-a mišljenja nemaju obavezujuću snagu. Umjesto toga, njima se nastoji pomoći privrednim subjektima da sprovedu samoprocjenu usklađenosti sporazuma o održivosti s članom 210.a. Međutim, nacionalna tijela za zaštitu konkurencije i nacionalni sudovi mogu uzeti u obzir mišljenja Komisije ako to smatraju prikladnim u kontekstu predmeta.

(173) Mišljenje ne može prejudicirati ocjenu istog pitanja od strane Suda Evropske unije, nacionalnih sudova ili nacionalnih tijela za zaštitu konkurencije.

(174) Mišljenje ne sprječava Komisiju da sporazum o održivosti koji je bio činjenična osnova za mišljenje naknadno preispita u postupku u skladu s Uredbom Vijeća br. 1/2003⁴¹. U tom slučaju Komisija će uzeti u obzir prethodno mišljenje, vodeći posebno računa o: i. promjenama temeljnih činjenica; ii. svim novim vidovima koje je Komisija otkrila ili koji su izneseni u pritužbi; iii. kretanjima u sudskoj praksi Suda Evropske unije ili iv. većim promjenama u politici Komisije i kretanjima na predmetnim tržištima.

8. EX POST INTERVENCIJA NACIONALNIH TIJELA ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE I KOMISIJE NA OSNOVU ČLANA 210.A STAVA 7.

(175) Članom 210.a stavom 7. utvrđuje se zaštitni mehanizam kojim nacionalno tijelo za zaštitu konkurencije ili Komisija („relevantno tijelo za zaštitu konkurencije”) može nakon sklapanja ili sprovođenja sporazuma o održivosti odlučiti da ga treba izmijeniti, prekinuti ili spriječiti njegovo sprovođenje. Takva odluka može biti potrebna kako bi se spriječilo isključivanje konkurencije ili ako su ugroženi ciljevi ZPP-a utvrđeni u članu 39. UFEU-a.

8.1. Ugroženi su ciljevi ZPP-a

(176) U skladu s članom 42. UFEU-a pravila o konkurenciji primjenjuju se na proizvodnju i trgovinu poljoprivrednim proizvodima samo u onoj mjeri koju utvrde suzakonodavci u skladu s članom 43. stavom 2. UFEU-a, uzimajući u obzir pet ciljeva ZPP-a utvrđenih u članu 39. stavu 1. UFEU-a⁴².

(177) Na osnovu toga članom 210.a stavom 7. tijelima za zaštitu konkurencije daje se ovlaštenje da intervenišu ako sklopljeni ili sprovedeni sporazum o održivosti ugrožava pet ciljeva ZPP-a utvrđenih u članu 39. UFEU-a. Pritom relevantno tijelo za zaštitu konkurencije mora razmotriti efekat sporazuma o održivosti na svih pet ciljeva. U nekim slučajevima bit će dovoljno da je jedan od pet ciljeva ugrožen kako bi se ispunio zahtjev iz člana 210.a stava 7.

⁴¹ Uredba Savjeta (EZ) br. 1/2003 od 16. decembra 2002. o sprovođenju pravila o konkurenciji koja su propisana članovima 81. i 82. Ugovora o EZ-u (SL L 1, 4.1.2003., str. 1.).

⁴² Riječ je o sljedećim ciljevima:

- (a) povećati poljoprivrednu produktivnost promovisanjem tehničkog napretka i osiguranjem racionalnog razvoja poljoprivredne proizvodnje, kao i optimalnog korišćenja faktora proizvodnje, naročito radne snage;
- (b) na taj način osigurati primjeren životni standard poljoprivrednog stanovništva, naročito povećanjem lične zarade lica koja se bave poljoprivredom;
- (c) stabilizovati tržišta;
- (d) osigurati dostupnost snabdijevanja;
- (e) pobrinuti se da roba dođe do potrošača po razumnim cijenama.

Međutim, ako je efekat na neke ciljeve negativan, a na neke pozitivan, moglo bi biti potrebno uskladiti pet ciljeva⁴³.

(178) Cilj iz člana 39. stava 1. tačke (a) UFEU-a, povećanje poljoprivredne produktivnosti, mogao bi biti ugrožen u slučajevima u kojima se sporazumom o održivosti smanjuju podsticaji strankama za inovacije. Do toga bi moglo doći, na primjer, ako se sporazumom o održivosti utvrđuje standard održivosti kojim se smanjuje podsticaj strankama da ulažu u nove tehnologije koje bi mogle doprinijeti postizanju još višeg standarda održivosti ili ako sporazum o održivosti pokriva tako veliki dio tržišta da smanjuje i podsticaje drugim učesnicima na tržištu za inovacije.

(179) Ciljem iz člana 39. stava 1. tačke (b) UFEU-a nastoji se osigurati primjeren životni standard poljoprivrednika. Relevantno tijelo za zaštitu konkurencije, da bi utvrdilo bi li taj cilj mogao biti ugrožen, mora ocijeniti način na koji sporazum o održivosti utiče na životni standard svih poljoprivrednika, a ne samo onih poljoprivrednika koji su stranke sporazuma o održivosti.

Primjer: Da bi se smanjila upotreba pesticida više nego što je propisano pravom Unije ili nacionalnim pravom, troje proizvođača kukuruza, koji čine samo jedan mali dio ukupnog broja proizvođača na tržištu, dogovara s proizvođačem hrane za životinje da će preći na metode ekološke proizvodnje. Budući da će se tim prelaskom povećati njihovi troškovi, zajednički dogovaraju da će tri proizvođača kukuruza odrediti fiksne cijene na period od dvije godine. Nakon godinu dana sprovođenja sporazuma o održivosti troje proizvođača kukuruza shvata da su podcijenili koliko će prelazak na ekološku proizvodnju povećati njihove troškove i da fiksna cijena ne pokriva te dodatne troškove. Troje proizvođača kukuruza stoga smanjuje svoje prihode kako bi pokrili te troškove jer ne mogu povećati fiksnu cijenu.

U ovom primjeru do smanjenja prihoda došlo je samo zbog pogrešnog proračuna troje proizvođača kukuruza. Osim toga, odnosi se na ograničen broj proizvođača. Zbog toga nije vjerovatno da ugrožava ciljeve ZPP-a utvrđene u članu 39. UFEU-a.

(180) Ciljevi iz člana 39. stava 1. tačaka (c), (d) i (e) UFEU-a odnose se na stabilnost tržišta, dostupnost snabdijevanja i osiguravanje razumnih cijena za potrošače. Ti su ciljevi često povezani.

Primjer: Nekoliko proizvođača žitarica odgovornih za 80 % žitarica proizvedenih na relevantnom geografskom području dogovaraju da će prestati da prodaju sjeme žitarica tretirano određenom vrstom hemijskog pesticida. Budući da su ti proizvođači odgovorni za veliki udio proizvodnje sjemena, to uzrokuje manjak ulaznog materijala za prerađivače koji upotrebljavaju žitarice, što dovodi do znatnog povećanja cijene hljeba. To bi vjerovatno ugrozilo ciljeve osiguravanja dostupnosti snabdijevanja i razumnih cijena za potrošače.

(181) Prag za određivanje ugroženosti ciljeva zajedničke poljoprivredne politike utvrđenih u članu 39. UFEU-a trebao bi biti visok. Bilo bi protivno duhu člana 210.a i sudskoj praksi Suda Evropske unije o potrebi usklađivanja pet ciljeva ZPP-a kad bi se smatralo da su ti ciljevi ugroženi svaki put kad sporazum o održivosti imalo utiče na neki od njih.

(182) Nadalje, cilj osiguravanja dostupnosti snabdijevanja razlikuje se od samodovoljnosti⁴⁴. Sigurnost snabdijevanja odnosi se na sigurnost ishrane, ne nužno na najveću raznolikost tržišnih segmenata za istu hranu. Ako sporazum o održivosti dovede do smanjenja tržišnih udjela manje održivih segmenata istih poljoprivrednih proizvoda, time se ne ugrožava nužno

⁴³ (43) Presuda od 14. maja 1997, *Florimex i VGB/Komisija*, spojeni predmeti T-70/92 i T-71/92, ECLI:EU:T:1997:69, tačka 153, potvrđena u žalbenom postupku presudom od 30. marta 2000, C-265/97 P, ECLI:EU:C:2000:170.

⁴⁴ Presuda od 14. jula 1994, *Grčka/Savjet*, C-353/92, ECLI:EU:C:1994:295.

cilj sigurnosti snabdijevanja. Slično tome, cilj osiguravanja „razumnih cijena” ne bi se trebao tumačiti kao da se odnosi na najnižu moguću cijenu⁴⁵.

(183) Ugrožavanje ciljeva ZPP-a utvrđenih u članu 39. stavu 1. UFEU-a takođe se razlikuje od isključivanja konkurencije. U nekim situacijama može doći do isključivanja konkurencije, a da se time ne ugrožavaju ti ciljevi. Štaviše, ti ciljevi mogu biti ugroženi čak i ako se konkurencija ne isključi.

8.2. Isključivanje konkurencije

(184) Članak 210.a stavak 7. nacionalnim tijelima za zaštitu konkurencije i Komisiji takođe omogućava da intervenišu nakon sklapanja ili sprovođenja sporazuma o održivosti ako intervencija postane potrebna da bi se spriječilo isključivanje konkurencije.

(185) Ocjena relevantnog tijela za zaštitu konkurencije o tome isključuje li se sporazumom o održivosti konkurencija razlikuje se od ocjene o tome je li sporazum o održivosti neophodan za postizanje standarda održivosti. To znači da ograničenje konkurencije u sporazumu o održivosti može biti neophodno za postizanje standarda održivosti, no i dalje isključivati konkurenciju. Međutim, konkurencija se ne isključuje nužno svakim ograničenjem konkurencije jer bi time isključenje iz člana 210.a stava 1. postalo nedjelotvorno. Iz toga proizlazi da isključivanje konkurencije mora biti dovoljno ozbiljno da bi prevladalo nad činjenicom da sporazum o održivosti zadovoljava kriterijume iz testa neophodnosti iz člana 210.a stava 1.

(186) Pojam isključenja konkurencije razlikuje se i od pojma ugrožavanja ciljeva utvrđenih u članu 39. stavu 1. UFEU-a, posebno ciljeva koji se odnose na razumne cijene i dostupnost snabdijevanja. Stoga bi prag za isključivanje konkurencije trebao biti visok kako bi se izbjeglo preklapanje dva različita razloga za ex post intervenciju.

(187) Isključenje konkurencije u smislu člana 210.a stava 7. može postojati ako sporazum o održivosti dovodi do isključivanja konkurentnih proizvoda kojima bi se mogao zadovoljiti znatan dio potražnje potrošača. To uključuje proizvode kojima se postiže viši standard održivosti od standarda utvrđenog sporazumom ili proizvode kojima se ne postiže jednako visok standard održivosti (nezavisno o tome utiče li ograničenje na robu koju isporučuju stranke sporazuma o održivosti ili treće strane).

(188) Na primjer, to se može dogoditi ako se sporazumom o održivosti sprječava uvođenje alternativnih proizvoda koji ispunjavaju viši standard održivosti od standarda utvrđenog sporazumom o održivosti i za kojima postoji znatna potražnja potrošača.

(189) Do isključenja konkurencije u smislu člana 210.a stava 7. može doći i ako se sporazumom o održivosti isključuju prehrambeni proizvodi nižeg standarda od proizvoda iz sporazuma o održivosti, ali koji su u skladu sa obaveznim prehrambenim standardima i za kojima postoji znatna potražnja potrošača.

(190) Međutim, činjenica da su neki proizvodi koji su u skladu s nižim standardima održivosti povučeni s tržišta ne znači da je došlo do isključivanja konkurencije u smislu člana 210.a stava 7. ako su takvi proizvodi povučeni zbog toga što potrošači sve više traže održivije proizvode. Stoga je potrebno ocijeniti je li do isključivanja konkurencije došlo zbog sklonosti potrošača održivim proizvodima ili je sporazum o održivosti doveo do prisilnog povlačenja proizvoda za kojim postoji znatna nezadovoljena potražnja potrošača.

(191) U načelu je rizik od isključivanja konkurencije povezan s nivoom koncentracije na tržištu. Da li je došlo do isključenja konkurencije zavisi i od stepena konkurencije prije

⁴⁵ Presuda od 15. jula 1963, Njemačka/Komisija, predmet 34/62, ECLI:EU:C:1963:18.

sklapanja sporazuma o održivosti. Ako je konkurencija već bila slaba, na primjer zbog relativno malog broja konkurenata ili zbog postojanja barijera za ulazak, čak i malim smanjenjem konkurencije uzrokovanim sporazumom o održivosti moglo bi se isključiti tržišno natjecanje.

(192) Pokrivenost tržišta sporazumom o održivosti vjerovatno će biti faktor pri odlučivanju o intervenciji u skladu s članom 210.a stavom 7. Pitanje isključuje li se sporazumom o održivosti konkurencija trebalo bi ocijeniti za svaki pojedinačni slučaj zavisno od mjere u kojoj potražnja potrošača nije zadovoljena. Činjenica da je cijelo tržište pokriveno sporazumom o održivosti ne dovodi nužno do isključivanja konkurencije.

Primjer 1: Proizvođači peradi koji čine približno 50 % tržišta dogovaraju sklapanje kupoprodajnog ugovora kako bi zajednički kupili hranu za perad višeg kvaliteta. Zahvaljujući uštedama troškova zbog zajedničke kupovine, proizvođači uspijevaju da zadrže cijenu hrane za perad koja je otprilike jednaka cijeni hrane koja nije obuhvaćena sporazumom o održivosti. Takođe dogovaraju da će zajednički financirati kampanju oglašavanja kako bi informisali javnost o tome da je meso peradi hranjene boljom hranom zdravije za ljude i bolje za dobrobit životinja. Zbog kampanje većina potrošača odlučuje da kupuje meso peradi hranjene boljom hranom. To povećanje potražnje podstiče druge proizvođače da se pridruže sporazumu i promijene svoje proizvodne metode. Konkretno, zajednička kupovina privlači manje proizvođače da primijene viši standard jer bez nje ne bi mogli priuštiti hranu za životinje višeg kvaliteta. Zbog toga proizvođači koji su odgovorni za više od 90 % ukupnog snabdijevanja prelaze na održiviji standard.

Iako se sporazumom s tržišta uklanja gotovo sva manje održiva perad, nije vjerovatno da je riječ o isključivanju konkurencije na osnovu člana 210.a stava 7. To je zato što se članom 210.a ne nastoje spriječiti sporazumi koji su toliko djelotvorni u isporuci održivih proizvoda koje većina potrošača želi da kupi, te drugi privredni subjekti usvajaju isti standard.

Primjer 2: Uzgajivači ćuraka koji čine 60 % tržišta odlučuju da poboljšaju životne uslove svojih ćuraka utvrđivanjem novog standarda o dobrobiti životinja koji nadilazi standard propisan obaveznim pravom. To uključuje povećanje životnog prostora i ugradnju sistema za izmjenu vazduha i pročišćavanje vode. Novi standard zahtijeva i ishranu ćuraka isključivo hranom vrhunskog kvaliteta. Proizvođači dogovaraju s kupcima da će im ovi plaćati cjenovnu premiju za pokrivanje troškova održivog uzgoja.

Zbog plaćanja cjenovne premije, cijena ćurećeg mesa iz održivog uzgoja viša je za 150 % od cijene mesa iz neodrživog uzgoja. To je povećanje nužno radi pokrivanja opsežnih dodatnih troškova. U roku od nekoliko mjeseci, svi drugi uzgajivači na predmetnom tržištu pridružuju se sporazumu. Zbog barijera pri uvozu, znatno je ograničena količina uvezenog mesa iz neodrživog uzgoja. Kao rezultat, ćureće meso iz neodrživog uzgoja zapravo više nije dostupno na tržištu. Osim toga, cijena mesa iz održivog uzgoja raste za 200 % u odnosu na prvobitnu cijenu.

Dokazi upućuju na to da zbog sporazuma od 45 % do 50 % potrošača više ne može priuštiti kupovinu ćuretine.

Zbog toga potrošači koji su bili spremni da plate samo jeftiniju i manje održivu alternativu više neće moći da kupuju ćuretinu jer ne mogu podnijeti povećanje cijene od 200 %. Takva situacija vjerovatno će predstavljati isključivanje konkurencije na osnovu člana 210.a stava 7.

8.3. Postupovni aspekti

(193) Ako je sporazumom o održivosti obuhvaćena samo jedna država članica, nacionalno tijelo za zaštitu konkurencije te države može donijeti odluku na osnovu člana 210.a stava 7. Ako je sporazumom obuhvaćeno više država članica, samo Komisija može donijeti takvu odluku.

(194) Komisija će se pri utvrđivanju potrebe za primjenom člana 210.a stava 7. osloniti na sopstveno praćenje tržišta i podneske bilo kojeg fizičkog ili pravnog lica. Svako lice koje ima informacije o sporazumu može ih dostaviti Komisiji ili nadležnom nacionalnom tijelu u okviru odgovarajućeg nacionalnog postupka. Podnesci bi trebali sadržati informacije o sadržaju sporazuma, strankama i osnovama za optužbe. Komisija može zatražiti dodatne informacije od stranaka u roku od dva mjeseca od pokretanja službene istrage, vodeći računa o povjerljivosti poslovnih informacija. Komisija može i od trećih strana zatražiti informacije potrebne za ocjenu sporazuma.

(195) Komisija nakon pokretanja istrage obično donosi odluku u roku od šest mjeseci od datuma pokretanja ili od datuma prijema potrebnih informacija. U periodu od pokretanja istrage do donošenja odluke, stranke mogu nastaviti da sprovode sporazum.

(196) Ako Komisija utvrdi da je konkurencija isključena ili da su ugroženi ciljevi iz člana 39. stava 1. UFEU-a, može preduzeti sljedeće mjere:

(a) ako je sporazum sklopljen, ali još nije sproveden, a ne može se izmijeniti da ispuní uslove, Komisija može naložiti da se sporazum ne sprovodi;

(b) ako je sporazum već sproveden, Komisija može odlučiti da stranke trebaju:

(i) izmijeniti sporazum ako bi to bilo dovoljno da se ispravi isključenje konkurencije ili ugrožavanje ciljeva iz člana 39. stava 1. UFEU-a; ili

(ii) prekinuti ili raskinuti sporazum ako izmjena ne bi bila dovoljna.

(197) Nakon odluke Komisije o prekídu sporazuma, on više neće biti izuzet od primjene člana 101. stava 1. UFEU-a. Ako stranke nastave sa sprovođenjem nakon datuma odluke, može se pokrenuti postupak na osnovu člana 101. UFEU-a, što može dovesti do izricanja novčane kazne.

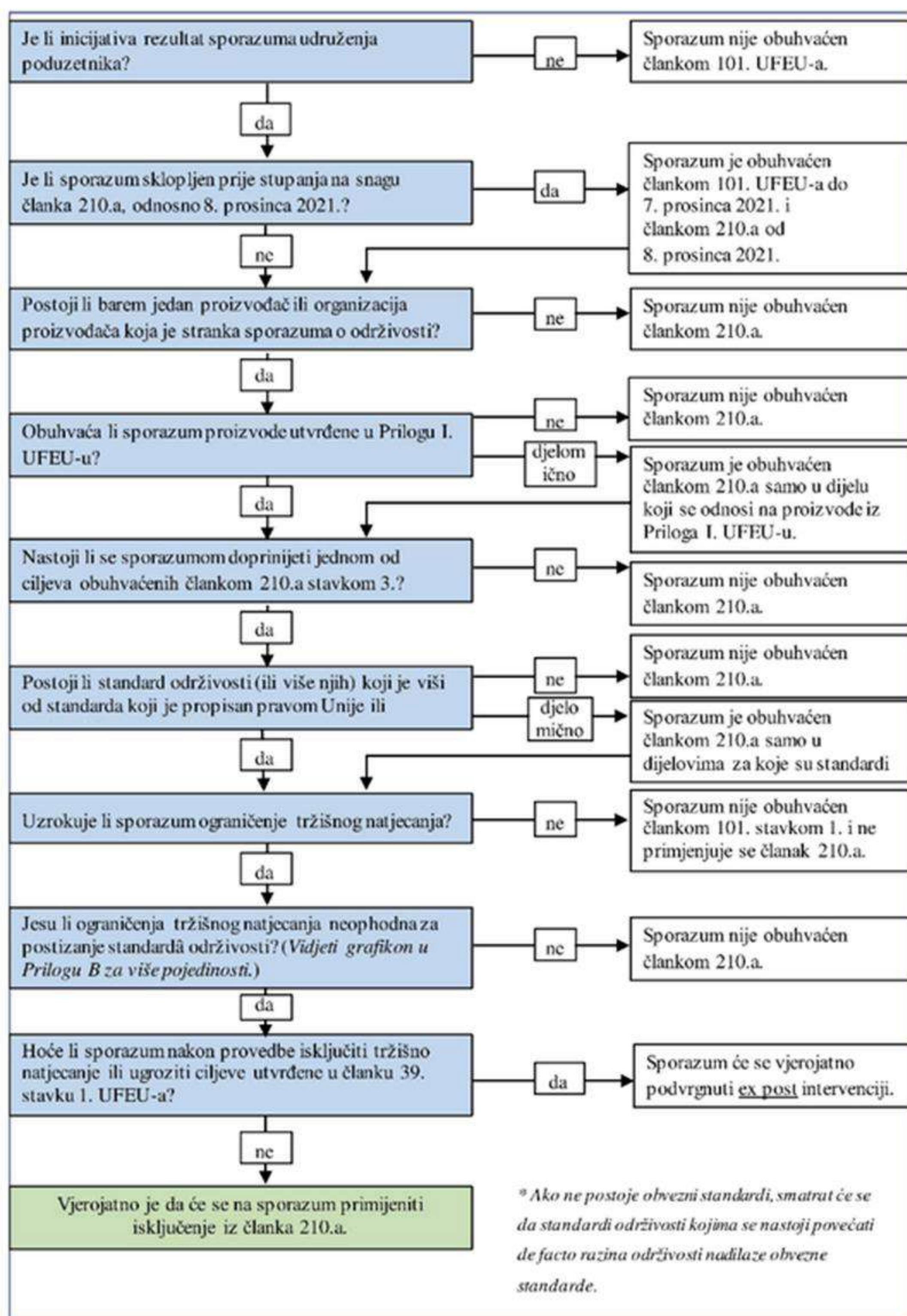
9. TERET DOKAZIVANJA ISPUNJAVANJA USLOVA IZ ČLANA 210.A

(198) U kontekstu ex post intervencije, Komisija i nacionalna tijela snose teret dokazivanja da je odluka na osnovu člana 210.a stava 7. potrebna radi sprječavanja isključivanja konkurencije ili ugrožavanja ciljeva iz člana 39. stava 1. UFEU-a.

(199) U kontekstu istrage ili sudskog postupka, pojedinci ili subjekti koji nijesu stranke sporazuma (npr. potrošači, udruženja, NVO itd.) mogu tvrditi da sporazum ne ispunjava uslove člana 210.a. U tom slučaju, oni snose teret dokazivanja svojih tvrdnji. Ako stranke sporazuma tvrde da su uslovi iz člana 210.a stavova 1., 2. i 3. ispunjeni, moraju dostaviti obrazložene argumente u prilog toj tvrdnji.

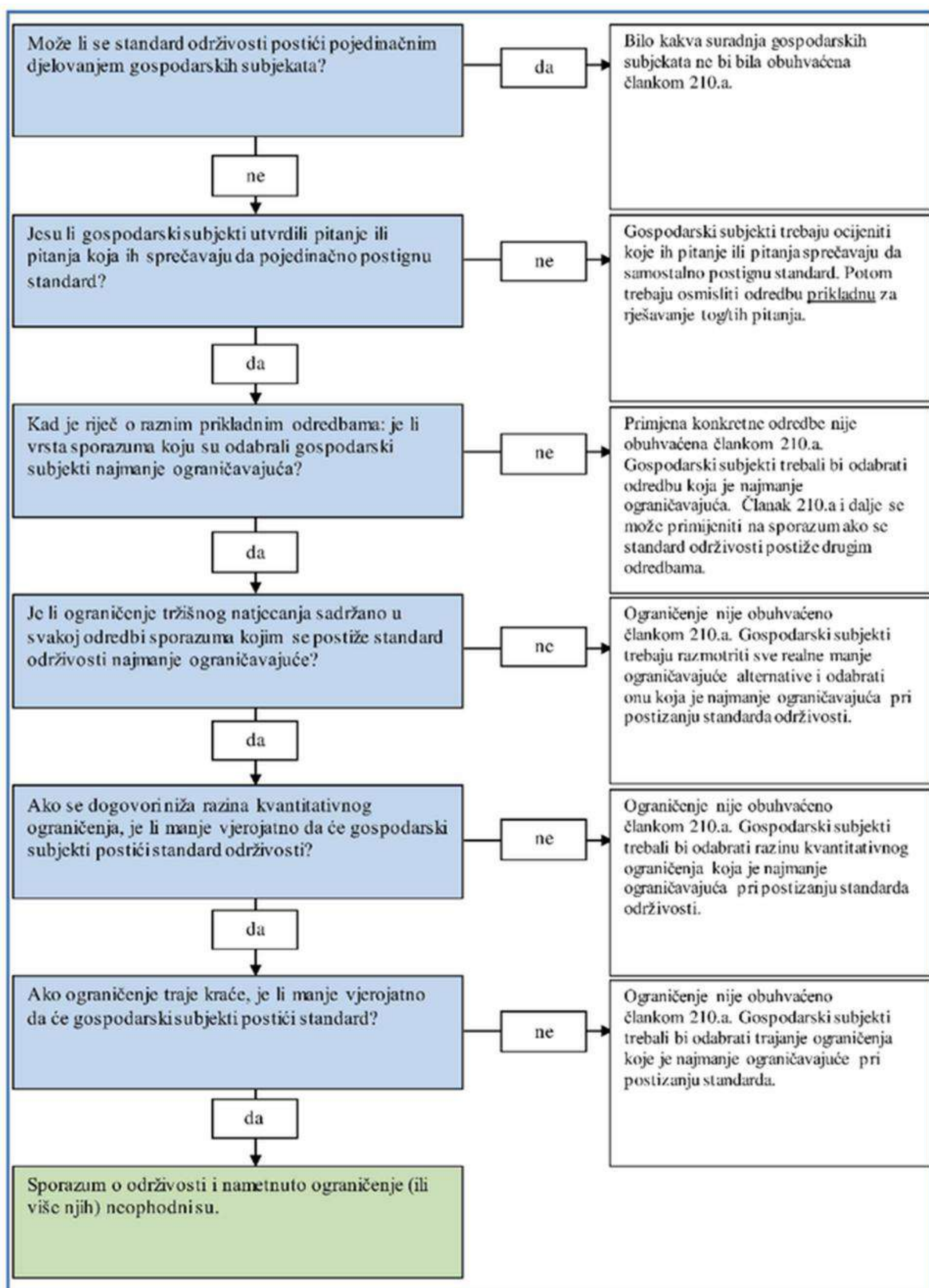
PRILOG A

DIAGRAM TOKA OCJENJIVANJA NA TEMELJU ČLANA 210.A

PRILOG B

DIAGRAM TOKA OCJENJIVANJA U OKVIRU TESTA NEOPHODNOSTI

PRILOG C

POJMOVNIK

Pojam	Definicija
Sporazum	Sve vrste sporazuma, odluka ili usklađenih djelovanja privrednih subjekata. Sporazumi obuhvaćeni članom 210.a su sporazumi koji uključuju najmanje jednog proizvođača i odnose se na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima, nezavisno od oblika saradnje. Za potrebe člana 210.a, stranke sporazuma mogu biti i drugi privredni subjekti na različitim nivoima lanca snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima, uključujući proizvodnju, preradu i trgovinu.
Zajednička poljoprivredna politika („ZPP”)	Zajednička poljoprivredna politika je poljoprivredna politika Evropske unije.
Uredba o ZOT-u	Uredba (EU) br. 1308/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća ⁴⁶ .
Sud Evropske unije	Sud Evropske unije, uključujući Opšti sud.
Viša sila	Nije ograničena na apsolutnu nemogućnost, već se mora shvatiti u smislu neuobičajenih okolnosti koje su izvan kontrole proizvođača ili privrednog subjekta, čije se posljedice ni uz svu dužnu pažnju ne bi mogle izbjeći bez prekomjernog žrtvovanja.
Horizontalni sporazum	Sporazum između privrednih subjekata na istom nivou lanca snabdijevanja, na primjer sporazum između poljoprivrednih proizvođača.
Obavezni standard	Standard kojim se utvrđuju nivoi, supstance, proizvodi ili tehnike koje pojedinačni proizvođači ili drugi privredni subjekti moraju ostvariti ili izbjegavati, isključujući standarde ili ciljeve koji nijesu pravno obavezujući za pojedinačne proizvođače ili privredne subjekte.
Nacionalni standard	Obavezni standard koji se utvrđuje na nacionalnom nivou države članice, isključujući standarde ili ciljeve koji su pravno obavezujući samo za državu članicu ili za njeno određeno područje ili regiju, ali nijesu pravno obavezujući za pojedinačne proizvođače ili privredne subjekte u toj državi članici.

⁴⁶ Uredba (EU) br. 1308/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 17. decembra 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda (SL L 347, 20.12.2013, str. 671).

Pojam	Definicija
Privredni subjekt	Proizvođači poljoprivrednih proizvoda, uključujući proizvođače sirovih poljoprivrednih proizvoda i proizvođače određenih prerađenih poljoprivrednih proizvoda navedenih u Prilogu I, privredni subjekti na „nivou proizvodnje”, kao što su dobavljači ulaznih materijala za poljoprivrednu proizvodnju i dobavljači ambalaže, privredni subjekti na „nivou prerade”, kao što su prerađivači koji prerađuju poljoprivredne proizvode, i privredni subjekti na „nivou trgovine, uključujući distribuciju”, kao što su trgovci, trgovci na veliko, trgovci na malo i pružaoči usluga pripreme i usluživanja hrane, kao i transportna i logistička preduzeća, u mjeri u kojoj svi ti privredni subjekti nastoje da doprinesu postizanju standarda održivosti, kako je navedeno u odjeljku 3.2, sprovođenjem sporazuma o održivosti.
Proizvođač	Proizvođač poljoprivrednih proizvoda navedenih u Prilogu I UFEU-a.
Sporazum o održivosti	Sporazum kojim se nastoji primijeniti standard održivosti viši od standarda koji se zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom.

Pojam	Definicija
UFEU	Ugovor o funkcionisanju Evropske unije.
Privredni subjekt (Poduzetnik)	Svaki subjekt koji obavlja privrednu djelatnost, nezavisno od pravnog statusa i načina njegovog finansiranja. Jedan privredni subjekt može obuhvatati više pravnih lica.
Standard Unije	Obavezni standard utvrđen na nivou Unije, isključujući standarde ili ciljeve koji su obavezujući za države članice, ali nijesu pravno obavezujući za pojedinačne privredne subjekte.
Vertikalni sporazum	Sporazum između privrednih subjekata na različitim nivoima lanca snabdijevanja, na primjer sporazum čije su stranke proizvođači i drugi privredni subjekti u lancu snabdijevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima.

PRILOG E
PRIMJERI OGRANIČENJA KONKURENCIJE

(1) U ovom prilogu navode se primjeri sporazuma na koje se zabrana ograničenja konkurencije iz člana 101. stava 1. UFEU-a vjerovatno primjenjuje ili vjerovatno ne primjenjuje. Cilj ovih primjera je da pomognu čitaocu da razumije situacije u kojima bi trebalo razmotriti primjenu izuzetka iz člana 210.a, jer je taj član relevantan samo ako bi predviđeni sporazum inače kršio član 101. stav 1. UFEU-a. Drugim riječima, cilj je primjera pomoći čitatelju da razumije kada se član 210.a ne primjenjuje jer je jasno da se predviđenim sporazumom ne ograničava konkurencija.

(2) Važno je istaći da primjeri navedeni u ovom Prilogu nijesu primjeri sporazuma koji ispunjavaju ili ne ispunjavaju kriterijume za izuzeće na osnovu člana 210.a i ne bi ih trebalo shvatiti kao takve.

1. Ograničenja koja se odnose na cijenu

(3) Sporazumima o održivosti kojima se direktno ili indirektno ograničava sloboda stranke da pregovara o cijeni po kojoj kupuje ili prodaje proizvod vjerovatno će se ograničiti konkurencija.

Primjer 1: Primjenom određene tehnike uzgoja pirinča troši se manje vode nego primjenom tradicionalnih tehnika uzgoja, ne upotrebljavaju se vještačka đubriva ni pesticidi. Primjenom te tehnike doprinosi se održivoj upotrebi i zaštiti pejzaža, vode i zemljišta, kao i smanjenju upotrebe pesticida. Trgovac žitaricama na veliko sa zadrugom za proizvodnju pirinča dogovara da će plaćati cjenovnu premiju po toni na referentnu cijenu pirinča Arborio koji se uzgaja tom tehnikom. Premija se izračunava na osnovu kompozitnog indeksa cijena robe. Zadruga za proizvodnju pirinča može slobodno proizvoditi pirinač tradicionalnim metodama i prodavati drugim kupcima količine koje želi.

Nije vjerovatno da će cjenovna premija ograničiti konkurenciju. Radi se samo o formuli koju su kupac i prodavac dogovorili za određivanje cijene po kojoj kupac kupuje proizvod od prodavca.

Primjer 2: Nevladina organizacija koja promoviše tehniku uzgoja pirinča iz prvog primjera razvija znak kvaliteta koji će se koristiti pri stavljanju na tržište pirinča Arborio proizvedenog tom tehnikom uzgoja. Ona daje licencu za znak kvaliteta trgovcima na veliko i proizvođačima. Jedan od uslova za korišćenje znaka kvaliteta je da trgovac žitaricama na veliko mora platiti premiju po toni na referentnu cijenu iz prvog primjera.

Tom cjenovnom premijom vjerovatno će se ograničiti konkurencija. Iako bi trgovac žitaricama na veliko u ovom primjeru platio istu cijenu kao u prvom primjeru, to više ne proizlazi iz direktnog pregovaranja kupca i prodavca, već iz sporazuma o uslovima pod kojima je jednom subjektu dozvoljeno da pregovara sa nezavisnom trećom stranom.

Primjer 3: Grupa zadruga za proizvodnju pirinča, a ne nevladina organizacija, razvija znak kvaliteta i cjenovnu premiju kako bi promovisala primjenu tehnike uzgoja pirinča.

Tom cjenovnom premijom vjerovatno će se ograničiti konkurencija. Iako su u ovom slučaju stranke kupci i prodavci, svi prodavci se dogovaraju o cijeni po kojoj će i drugi prodavci prodavati svoje proizvode.

Primjer 4: Kako bi se kod potrošača promovisalo prihvatanje pirinča proizvedenog tehnikom uzgoja iz prvog, drugog i trećeg primjera, zadruga i trgovac na malo dogovaraju da preprodajna cijena pirinča Arborio sa znakom kvaliteta neće biti više od određenog procenta veća od prosječne cijene koju trgovac na malo naplaćuje za obični pirinač Arborio.

Tim sporazumom vjerovatno će se ograničiti konkurencija jer se ograničava sloboda trgovca na malo da sam odredi cijenu po kojoj će preprodavati pirinač svojim kupcima. Nadalje, s obzirom na to da se maksimalna preprodajna cijena određuje na osnovu cijene drugih vrsta

pirinča Arborio, time se takođe ograničava sloboda trgovca na malo u pogledu cijene tih drugih vrsta pirinča Arborio. Umjesto ograničavanja cijene pirinča sa znakom kvaliteta, trgovac na malo bi mogao ispoštovati ograničenje cijene povećanjem prosječne preprodajne cijene tih drugih vrsta pirinča Arborio.

2. Ograničenja koja se odnose na nivo proizvodnje

(4) Sporazumi o održivosti kojima se ograničava nivo proizvodnje istovjetni su sporazumima o održivosti kojima se ograničava sposobnost stranke da određuje cijene. Ako se količina proizvoda koja se stavlja na tržište ograniči, a potražnja ostane ista, vjerovatno će doći do povećanja cijena.

Primjer 1: Nevladina organizacija koja želi da doprinese ublažavanju klimatskih promjena i obnovi bioraznolikosti sa pojedinačnim poljoprivrednicima dogovara da će zakupiti 20% njihovog obradivog poljoprivrednog zemljišta. Nevladina organizacija ostaviće zemljište na ugaru kako bi se povećala lokalna bioraznolikost. Takvi sporazumi imali bi efekat smanjenja površine zemljišta koje pojedinačni poljoprivrednici upotrebljavaju u određenom trenutku, a time i smanjenja prinosa usjeva, iako bi mogli doprinijeti drugim djelatnostima, poput proizvodnje meda.

Nije vjerovatno da će se tim sporazumima ograničiti konkurencija jer se zapravo radi samo o transakciji nepokretnostima. Poljoprivrednici i dalje mogu upotrebljavati preostalo zemljište na koji god način žele.

Primjer 2: Umjesto zakupa zemljišta od strane nevladine organizacije, u ovom primjeru grupa poljoprivrednika koji uzgajaju slične usjeve u istoj regiji dogovara da će odvojiti najmanje 20% svog obradivog zemljišta za upotrebu kao ekološki značajne površine. Takav sporazum za efekat ima smanjenje površine zemljišta koje poljoprivrednici upotrebljavaju u određenom trenutku, a time i smanjenje prinosa usjeva, iako bi mogao doprinijeti drugim djelatnostima, poput proizvodnje meda.

Tim sporazumom vjerovatno će se ograničiti konkurencija jer poljoprivrednici dogovaraju da će ograničiti površinu zemljišta koju svaki od njih upotrebljava za proizvodnju.

Primjer 3: U okviru regionalne inicijative za dobrobit životinja namijenjene poboljšanju životnih uslova svinja, od poljoprivrednika koji učestvuju u njoj zahtijeva se da povećaju veličinu prostora po svinji na svojim poljoprivrednim gazdinstvima znatno iznad zakonskog minimuma. Nacionalno pravo većini poljoprivrednika otežava povećanje veličine prostora namijenjene za uzgoj svinja. Zbog toga će poljoprivrednici koji učestvuju u inicijativi smanjiti broj svinja uzgojenih u određenoj godini. Inicijativom bi se stoga osiguralo da se poljoprivrednicima plati naknada za njihovo ulaganje i smanjenu proizvodnju.

Tim plaćanjem vjerovatno će se ograničiti konkurencija jer poljoprivrednici koji učestvuju u inicijativi implicitno pristaju na uzgoj manjeg broja svinja.

3. Ograničenja koja se odnose na ulazne materijale

(5) Sporazumi o održivosti kojima se ograničava izbor u pogledu ulaznih materijala mogu uticati na troškove proizvodnje, što pak utiče na cijenu po kojoj se proizvodi mogu profitabilno prodati, ili ograničiti vrstu proizvoda koji se mogu proizvoditi jer se njima potencijalno ograničava sposobnost proizvođača da zadovolje potražnju potrošača.

Primjer 1: Grupa mljekarskih zadruga razvija znak kvaliteta za sireve kojim se zahtijeva da proizvođači sertifikuju da se mlijeko koje se upotrebljava u njihovim sirevima proizvodi isključivo primjenom „biodinamičkih” metoda koje prevazilaze standarde ekološke poljoprivrede utvrđene pravom Unije. Proizvođači sira koji učestvuju u sporazumu mogu slobodno proizvoditi druge sireve služeći se mlijekom koje nije proizvedeno primjenom tih biodinamičkih metoda.

Nije vjerovatno da će se tim zahtjevom sertifikacije ograničiti konkurencija. Iako se sporazumom utvrđuje upotreba određenih ulaznih materijala, proizvođači sira koji u njemu učestvuju mogu i dalje slobodno proizvoditi sireve služeći se mlijekom iz drugih izvora.

Primjer 2: Grupa mljekarskih zadruga razvija znak kvaliteta za sireve kojim se zahtijeva da proizvođači sertifikuju da se mlijeko koje se upotrebljava u njihovim sirevima proizvodi isključivo primjenom biodinamičkih metoda iz prvog primjera. Međutim, za razliku od scenarija u prvom primjeru, znakom kvaliteta zahtijeva se da se sve mlijeko koje se upotrebljava u mljekari proizvodi primjenom biodinamičkih metoda kako bi se garantovalo da neće doći do miješanja biodinamičkih i drugih vrsta mlijeka.

Tim zahtjevom sertifikacije vjerovatno će se ograničiti konkurencija jer, za razliku od scenarija u prvom primjeru u kojem su poljoprivrednici mogli slobodno proizvoditi koliko god su sira htjeli bez korišćenja biodinamičkog mlijeka, u ovom slučaju se sporazumom poljoprivrednicima oduzima sloboda da u proizvodnji sireva bez znaka kvaliteta upotrebljavaju druge vrste mlijeka, čime se prisiljavaju na upotrebu biodinamičkog mlijeka.

4. Ograničenja koja se odnose na kupce, dobavljače ili geografska područja

(6) Sporazumima o održivosti kojima se od poduzetnika zahtijeva da ne prodaje određenim kupcima ili grupama kupaca ili da ne prodaje izvan određenog geografskog područja ili na određenim geografskim područjima vjerovatno će se ograničiti konkurencija. Sporazumima o održivosti kojima se od poduzetnika zahtijeva da ne kupuje od drugih dobavljača ili iz drugih geografskih područja takođe će se vjerovatno ograničiti konkurencija. Isto važi za sporazume o održivosti kojima se ograničava sposobnost konkurentskih preprodavaca da prodaju određenim kupcima ili na određenim geografskim područjima, odnosno da kupuju od određenih dobavljača ili na određenim geografskim područjima.

(7) Kad takve sporazume o održivosti sklapaju dobavljač i preprodavac, vjerovatnoća da će se sporazumom o održivosti ograničiti konkurencija zavisiće od položaja dobavljača i preprodavca na njihovim tržištima. Na primjer, ako je dobavljač odgovoran za veliki udio snabdijevanja preprodavaca na relevantnom tržištu, sporazumom o održivosti između trgovca na malo i dobavljača kojim se ograničava sloboda dobavljača da prodaje drugim preprodavcima moglo bi se ograničiti konkurencija ako drugi preprodavci ne bi mogli nabaviti potrebne proizvode zbog sporazuma o održivosti. Slično tome, ako je preprodavac odgovoran za veliki udio kupovine proizvoda, sporazumom o održivosti kojim se ograničava njegova sposobnost nabavke od drugih dobavljača mogla bi se ograničiti sposobnost tih dobavljača da prodaju svoje proizvode. Nadalje, iako pojedinačni sporazum o održivosti između trgovca na malo i dobavljača sam po sebi možda nije ograničavajući, ako su drugi preprodavci i dobavljači odgovorni za veliki udio snabdijevanja ili kupovine na tržištu takođe sklopili slične sporazume o održivosti, ukupni efekat tih sporazuma o održivosti mogao bi biti ograničavanje konkurencije.

Primjer 1: Udruženje za regionalni razvoj razvija inicijativu za seoski turizam kako bi se zaštitila i obnovila bioraznolikost uz istovremeno zadovoljavanje sve veće potražnje potrošača za održivim turizmom. Poljoprivredna gazdinstva koja učestvuju u inicijativi dogovaraju da će na određenom procentu svog zemljišta posaditi cvjetnice koje su korisne za populaciju insekata, a istovremeno povećavaju privlačnost pejzaža. Zauzvrat primaju naknadu ili subvencije iz fonda koji finansiraju trgovci na malo, prerađivači hrane i restorani koji učestvuju u inicijativi. Ti poduzetnici stiču pravo upotrebe posebnog cvjetnog logotipa i navedeni su u lokalnim turističkim materijalima u kojima se ističu održivi poduzetnici na tom području. Učešće je dobrovoljno, a učestvovati mogu sva poljoprivredna gazdinstva i poduzetnici u regiji. Nije vjerovatno da će se tim sporazumom ograničiti konkurencija. Sporazum o održivosti ne odnosi se direktno ni na kakve parametre konkurencije. Iako bi cvjetni logotip i marketinški

program mogli uticati na profitabilnost poljoprivrednih gazdinstava ili na sposobnost lokalnih poduzetnika da privuku kupce, u programu mogu učestvovati svi dobrovoljno.

Primjer 2: U ovom primjeru isti program za seosko gazdinstvo uvodi se u regiji koja se proteže preko granice dvije države članice. Poljoprivredna gazdinstva obično snabdijevaju kupce sa obje strane granice, a turisti koji posjećuju regiju obično posjećuju odredišta sa obje strane granice. U programu mogu učestvovati samo poljoprivredna gazdinstva i poduzetnici iz jedne od tih dviju država članica.

Tim programom vjerovatno će se ograničiti konkurencija. Za razliku od scenarija u prvom primjeru u kojem su u programu mogli učestvovati svi, u ovom slučaju u njemu mogu učestvovati samo poljoprivredna gazdinstva i poduzetnici sa jedne strane granice. Budući da program može uticati i na profitabilnost poljoprivrednih gazdinstava koja u njemu učestvuju i na sposobnost poduzetnika koji u njemu učestvuju da privuku kupce, njime će se vjerovatno ograničiti konkurencija u odnosu na konkurentna poljoprivredna gazdinstva i poduzetnike sa druge strane granice.

Primjer 3: Grupa zadruga, da bi smanjila rasipanje hrane, razvija kodeks dobrog ponašanja u kojem se detaljno navode koraci koje bi poljoprivredni proizvođači, prerađivači i trgovci na malo trebali preduzeti da smanje rasipanje hrane. Kodeks je razvijen u saradnji sa pripadnicima akademske zajednice i nevladinim organizacijama i ne pogoduje određenim poljoprivrednim proizvođačima, prerađivačima ili trgovcima na malo. Učešće je dobrovoljno. Nije vjerovatno da će se tim kodeksom ograničiti konkurencija. Učešće je dobrovoljno, a kodeksom se ne pravi razlika između učesnika.

Primjer 4: U ovom primjeru, u okviru kodeksa opisanog u trećem primjeru, članovi zadruge dogovaraju da će prodavati svoje proizvode samo trgovcima na malo koji su pristupili kodeksu. Tim kodeksom vjerovatno će se ograničiti konkurencija jer trgovci na malo koji ne učestvuju u sporazumu više ne bi mogli kupovati poljoprivredne proizvode od velikog broja dobavljača onako kako su mogli prije sporazuma o održivosti.

6. Ograničenja koja se odnose na razmjene informacija

(8) Sporazumi o održivosti mogu uključivati razmjene informacija koje nijesu javne među konkurentima. Razmjenjivanjem informacija koje nijesu javne vjerovatno će se ograničiti konkurencija ako će informacije uticati na način na koji se primalac informacija takmiči na tržištu. Takve informacije često se nazivaju „poslovno osjetljive informacije”.

(9) Temeljno načelo konkurencije jeste da svaki poduzetnik samostalno određuje svoju poslovnu politiku. Razmjenjivanjem poslovno osjetljivih informacija u okviru sporazuma o održivosti, konkurentski poduzetnici mogu otkloniti nesigurnost u pogledu načina na koji će reagovati na tržištu. Time se može olakšati postizanje zajedničkog dogovora o tome kako se ponašati na tržištu, čime se smanjuje ili isključuje konkurencija među poduzetnicima.

(10) Vjerovatnoća da će informacije razmijenjene u okviru sporazuma o održivosti biti poslovno osjetljive zavisiće od prirode informacija i konteksta u kojem se one otkrivaju. Neke su informacije po svojoj prirodi osjetljive s gledišta konkurencije. Na primjer, informacije koje se odnose na namjere u pogledu određivanja cijena ili strateške planove privrednog subjekta obično su poslovno osjetljive jer konkurenti koji saznaju te informacije mogu prema njima prilagoditi svoje konkurentsko ponašanje.

(11) Ostale informacije mogu biti poslovno osjetljive zavisno od toga koliko su detaljne. Što su informacije konkretnije, to je veća vjerovatnoća da konkurenti mogu upotrijebiti te informacije kako bi predvidjeli međusobne namjere.

(12) Slično tome, starost informacija može odrediti jesu li poslovno osjetljive. Što su informacije starije, to je manje vjerovatno da će ukazati na planirano ponašanje konkurenata ili olakšati postizanje zajedničkog dogovora o tome kako se takmičiti na tržištu.

(13) U drugim slučajevima određene informacije mogu biti ključne za omogućavanje konkurencije. U takvim slučajevima, sporazumima o održivosti kojima se ograničava sposobnost nekih poduzetnika da pristupe tim informacijama može se isključenim poduzetnicima otežati takmičenje ili se mogu stvoriti prepreke novom ulasku ili širenju konkurentskih poduzetnika.

Primjer 1: Svakog ljeta postoje periodi u kojima količina određenog povrća premašuje potražnju, zbog čega određeni udio berbe istrune na poljima ili u skladištu. Da bi se smanjilo takvo rasipanje hrane, grupa zadruga prikuplja informacije o zasađenim površinama i prinosima po vrsti povrća u protekloj godini, kao i o rasipanju nakon berbe na svim poljoprivrednim gazdinstvima članovima. Te informacije se agregiraju na regionalnom nivou i objavljuju na javno dostupnim internet stranicama. Zadruge pripremaju zajedničku preporuku svojim članovima o tome kako postupati sa rasipanjem nakon berbe na osnovu najboljih primjera članova iz prakse.

Nije vjerovatno da će se tom praksom ograničiti konkurencija. U tom slučaju informacije su istorijske i agregirane, zbog čega nije vjerovatno da bi bilo koje poljoprivredno gazdinstvo moglo detaljno predvidjeti ponašanje svojih konkurenata na tržištu.

Primjer 2: U ovom slučaju grupa zadruga dogovara da će prije svake sezone sadnje svaki član zadruge obavijestiti svoju zadrugu o svom planu sadnje. Zadruge će odmah objaviti pojedinačne planove sadnje na javno dostupnim internet stranicama kako bi svako poljoprivredno gazdinstvo moglo prilagoditi svoje planove sadnje da bi se izbjegla prekomjerna proizvodnja koja bi dovela do rasipanja hrane.

Tim sporazumom vjerovatno će se ograničiti konkurencija. Informacije koje se razmjenjuju su osjetljive jer se odnose na buduće planove koji su detaljni i nijesu agregirani, čime se svakoj zadruzi omogućava da zna šta njeni konkurenti planiraju da proizvode sljedeće sezone i da prema tome smanji svoju proizvodnju.

Primjer 3: U ovom primjeru zadruge, umjesto razmjene planova sadnje radi smanjivanja rasipanja hrane osiguravanjem bolje ravnoteže između ponude i potražnje, razmjenjuju informacije o sedmičnim isporukama konkretnim kupcima.

I tom razmjenom vjerovatno će se ograničiti konkurencija. Predmetne informacije, uključujući obim prodaje i identitet kupaca, osjetljive su, a podaci su aktuelni. Razmjenom tih podataka zadrugama bi se olakšalo postizanje prećutnog razumijevanja da se ne bi trebale snažno nadmetati za određene klijente.

(14) Za više informacija o analizi sporazuma o održivosti na osnovu člana 101. UFEU-a, uključujući sporazume koji nijesu obuhvaćeni poljem primjene člana 210.a, vidjeti odjeljak 9. Horizontalnih smjernica⁴⁷.

6. Ograničenja koja se odnose na način na koji se utvrđuju standardi održivosti

(15) U nekim slučajevima način na koji se utvrđuje standard održivosti mogao bi sam po sebi ograničiti konkurenciju. Konkretno, razlog za zabrinutost može postojati ako učestvovanje u primjeni standarda održivosti učesnicima daje konkurentsku prednost u odnosu na neučesnike ili ako način utvrđivanja standarda može nekim učesnicima dati prednost u odnosu na druge

⁴⁷ Komunikacija Komisije – Smjernice o primjenjivosti člana 101. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na sporazume o horizontalnoj saradnji (SL C 259, 21.7.2023., str. 1)

učesnike. Donošenje jednog standarda održivosti poduzetnike nužno sprečava u donošenju drugih standarda održivosti, što takođe može biti razlog za zabrinutost.

Primjer 1: Kako bi se suzbila antimikrobna otpornost, proizvođači sjemena i udruženje koje predstavlja proizvođače tikvi zajednički razvijaju standard za suzbijanje pepelnice kojim se smanjuje potreba za upotrebom antimikrobnih sredstava za vrijeme uzgoja. Poljoprivrednici koji primjenjuju taj standard imaju pravo da upotrebljavaju određeni znak kvaliteta, a udruženje koje predstavlja proizvođače tikvi ulaže u jačanje svijesti potrošača o antimikrobnoj otpornosti. Standardom su obuhvaćene razne poljoprivredne prakse i zahtijeva se upotreba sorti tikvi za koje je dokazano da zadovoljavaju određeni nivo otpornosti na pepelnicu. Svi proizvođači tikvi i proizvođači sjemena, kao i istraživači u toj oblasti, mogu postati članovi udruženja. Svim članovima dozvoljeno je da učestvuju u razvoju standarda. Sastanci odbora za standarde udruženja prenose se uživo preko interneta, a svi relevantni pripremni dokumenti objavljuju se na internet stranicama udruženja. O donošenju standarda glasaju svi članovi udruženja, od kojih svaki ima jedan glas. Učestvovanje u sistemu standarda i znaka kvaliteta je dobrovoljno

Nije vjerovatno da će se tim standardom ograničiti konkurencija. Svi članovi udruženja mogu učestvovati u utvrđivanju standarda, a standardi se donose na otvoren i transparentan način. Članovi udruženja mogu slobodno birati hoće li usvojiti standard.

Primjer 2: U ovom su slučaju činjenice iste kao u prvom primjeru, osim što se standardom zahtijeva upotreba određenih zaštićenih hibridnih sorti, iako se druge sorte odlikuju sličnom otpornošću na pepelnicu.

Tim konkretnim zahtjevom vjerovatno će se ograničiti konkurencija. Iako je učestvovanje u primjeni standarda dobrovoljno, kampanjom jačanja svijesti navode se proizvođači tikvi da poštuju standard. To će vjerovatno uticati i na konkurenciju između proizvođača tikvi, odnosno između proizvođača sjemena, jer se standardom daje prednost određenim sortama tikvi u odnosu na druge sorte. Nadalje, zbog ograničavanja slobode proizvođača tikvi da odaberu druge sorte, standardom bi se proizvođači tikvi mogli spriječiti da upotrebljavaju djelotvornije sorte čijom bi se upotrebom još više smanjila potreba za primjenom antimikrobnih sredstava.

Primjer 3: U ovom slučaju udruženje iz prvog primjera ima drugačija pravila članstva i postupke. Članovi mogu biti ne samo proizvođači tikvi, već i preduzeća za razvoj sjemena. Godišnje naknade određuju se na osnovu godišnjeg prometa svakog člana, a glasačka prava dodjeljuju se srazmjerno godišnjim naknadama članova. Zbog toga mali broj velikih proizvođača sjemena kontroliše dovoljan broj glasova da donese standard nezavisno od glasova proizvođača tikvi.

Dodjelom glasačkih prava vjerovatno će se ograničiti konkurencija. Postupak utvrđivanja standarda podstakao bi velike proizvođače sjemena da daju prednost sopstvenim sortama u odnosu na sorte drugih proizvođača sjemena.

Primjer 4: U ovom su slučaju činjenice iste kao u prvom primjeru, osim što udruženje koje predstavlja proizvođače tikvi donosi odluku kojom se od svih članova zahtijeva da usvoje standard. Proizvođači tikvi koji ne žele da usvoje standard mogu napustiti udruženje, ali time bi izgubili pristup vrijednoj podršci pri stavljanju proizvoda na tržište i tehničkoj podršci. Tom odlukom vjerovatno će se ograničiti konkurencija. Iako proizvođači tikvi mogu odlučiti da neće usvojiti standard, zbog obaveze napuštanja udruženja vjerovatno je da će brojni proizvođači tikvi usvojiti standard i da će konkurencija u pogledu kvaliteta i cijene zbog toga biti ograničena.